

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

”Man vill ju bara få samma bemötande som alla andra”

**- En kvalitativ studie om bemötande av HBT(Q)-personer
på Ungdomsmottagningen**

C-uppsats
Hösten 2009
Socionomprogrammet
Författare:
Jenny Hansson
Lisa Lindblom
Handledare:
Jari Kuosmanen

Abstract

Titel: ”Man vill ju bara få samma bemötande som alla andra”- en kvalitativ studie om bemötande av HBT(Q)-personer på Ungdomsmottagningen

Författare: Jenny Hansson och Lisa Lindblom

Nyckelord: HBT, queer, bemötande, Ungdomsmottagningen

Syftet med uppsatsen är att beskriva hur HBT(Q)-personer kan uppleva sig bli bemötta på Ungdomsmottagningen och hur personal på Ungdomsmottagningen kan uppleva sina möjligheter att bemöta dem. Vidare vilken betydelse sexuell läggning och könsidentitet får i mötet. Uppsatsen bygger på kvalitativa intervjuer med personal som arbetar med samtal på Ungdomsmottagningen och HBT(Q)-personer som besökt denna verksamhet.

Uppsatsen bygger på följande frågeställningar:

- Vad kan HBT(Q)-personer ha för tankar och känslor inför att besöka ungdomsmottagningen?
- Hur kan de uppleva bemötandet och förståelsen för deras sexualitet och identitet i såväl mötet med personalen på ungdomsmottagningen som i miljön i ungdomsmottagningens lokaler?
- Vilken betydelse kan sexuell läggning och könsidentitet ha i mötet med ungdomsmottagningen och hur tänker HBT(Q)-personer och personalen kring definitioner av sexuell läggning och könsidentitet och hur kan bemötandet påverkas av detta?
- Vilka kunskaper kan personal och HBT(Q)-ungdomar uppleva som viktiga för att bemöta och samtala med HBT(Q)-personer och hur upplever personal att de bemöter HBT(Q)-personer?

Vi har analyserat vårt insamlade material utifrån ett Queerteoretiskt perspektiv och Kommunikationsteori. Resultaten påvisade bland annat att personalen oroade sig för att vara heteronormativa både i mötet och i sin information och att de reflekterade över hur de kunde bemöta på bästa sätt och sökte kunskaper för detta. Många av ungdomarna upplevde samtidigt att de i mötet blev osynliggjorda, att deras sexuella läggning överproblematiserades eller att de inte fick svar på sina frågor. Många upplevde att de inte fått veta hur könssjukdomar smittas vid samkönade sexuella kontakter och att de fortfarande inte visste detta. Andra ungdomar upplevde en öppenhet och ett relevant bemötande. Ungdomarna lyfte fram att det viktigaste i hur de skulle vilja bli bemötta var att inte antas vara heterosexuella. Personalen ville också bemöta HBT(Q)-personer som alla andra samtidigt som de eftersökte specifika kunskaper rörande hur de skulle bemöta HBT(Q)-personer. Personalen och ungdomarna hade i många fall olika åsikter rörande hur viktigt det är att definiera sin sexuella läggning och/eller könsidentitet vilket kan tänkas skapa en kollision i mötet.

TACK

Vi vill tacka alla informanter för att ni har deltagit och visat ett stort engagemang, utan er hade det inte blivit någon uppsats.

Vi vill även ge ett stort tack till vår handledare Jari Kuosmanen för alla bra tips och råd och för att du har lugnat ner oss när vi har varit stressade. Att du har trott på oss har betytt mycket för oss.

/Jenny och Lisa

Innehållsförteckning

Introduktion.....	7
Inledning.....	7
Bakgrund	8
Kort om ungdomsmottagningen och liknande verksamheter	8
HBT- Certifiering	8
Utgångspunkt och begreppsförklaring	9
Syfte och frågeställningar	9
Tidigare forskning.....	10
En utvärdering av Göteborgs ungdomsmottagningar.....	10
Heterosexism och homofobi	11
Inkludering av homo- och bisexuella inom socialt arbete och social omsorg.....	11
Att berätta om sin sexuella läggning i mötet med personal inom hälso- och sjukvård	12
Sexuell läggning och bemötande i socialtjänsten	12
Metod	13
Vetenskapligt perspektiv	13
Kvalitativ metod	13
Kvalitativa intervjuer	14
Förförståelse.....	14
Litteratursökning	15
Urval	15
Materialinsamling och intervjutillfället	17
De muntliga intervjuerna	17
De skriftliga intervjuerna	17
Bearbetning av materialet.....	18
Analys och tolkning av materialet	19
Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	19
Etiska överväganden	21

Könsneutrala pronomen.....	23
Teoretiska utgångspunkter.....	23
Inledning.....	23
Michel Foucault.....	24
Queerteoretiskt perspektiv.....	25
Introduktion.....	25
Identitet.....	25
Heteronormativitet.....	25
Den heterosexuella matrisen.....	26
Performativitet och subversivitet.....	27
Den obligatoriska heterosexualitetens uttryck.....	27
Kommunikationsteori.....	29
Kommunikation och en modell för kommunikation.....	29
Stereotypisering.....	29
Omsorgsprofessionalitet, omsorgsrationalitet och omsorgstemporalitet.....	30
Resultat och analys.....	31
Inledning.....	31
Våra informanternas utgångspunkter.....	31
Inför besöket.....	31
Information.....	31
Tankar och känslor innan besöket.....	33
Identitet.....	34
Hur definierar sig ungdomarna?.....	34
Hur tänker ungdomarna om definitioner av sexuell läggning.....	35
Hur tänker personalen om definitioner av sexuell läggning.....	36
Bemötande.....	37
Inledning.....	37

Öppenhet i vardagen	38
Att berätta	38
Att försöka berätta	42
Att inte berätta	44
Var är de någonstans?	45
Hur diskuterar personalgruppen	46
Att fråga	46
Kunskaper	47
Att bemöta	47
Identifikation	49
När kan den sexuella identiteten vara relevant	50
Miljön.....	51
Vilja bli bemött och bemöta.....	52
Hur ungdomarna vill bli bemötta	52
Hur vill personalen bemöta HBT(Q)-personer.....	54
Slutdiskussion	55
Sammanfattade svar på våra frågeställningar	55
Vad kan HBT(Q)-personer ha för tankar och känslor inför att besöka Ungdomsmottagningen?	55
Hur kan HBT(Q)-personer uppleva bemötandet och förståelsen för deras sexualitet och identitet i såväl mötet med personalen på Ungdomsmottagningen som i miljön i Ungdomsmottagningens lokaler?	55
Vilken betydelse kan sexuell läggning och könsidentitet ha i mötet med Ungdomsmottagningen och hur tänker HBT(Q)-personer och personalen kring definitioner av sexuell läggning och könsidentitet och hur kan bemötandet påverkas av detta?	56
Vilka faktorer kan personal och HBT(Q)-ungdomar uppleva som viktiga för att bemöta och samtala med HBT(Q)-personer och hur upplever personal att de bemöter HBT(Q)-personer?.....	56
Sammanfattande diskussion	57

Relevans för socialt arbete	59
Förslag på vidare forskning	59
Referenslista.....	60
Litteratur	60
Rapporter	60
Artiklar	60
Internet.....	60
Bilagor	62
Bilaga 1: Intervjuguide personal.....	62
Bilaga 2: Intervjuguide HBT(Q)- ungdomarna	64

Introduktion

Inledning

Det lagstiftades år 2005 ett förbud mot diskriminering på grund av sexuell läggning inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården. År 2009 kom denna lag även att gälla förbud mot diskriminering av könsöverskridande identitet eller uttryck (www.rfsl.se). Socialstyrelsen sammanställde år 2004 en rapport rörande hur HBT-personer (Homo- och Bisexuella och transpersoner) blir bemötta inom socialtjänsten (Landelius, 2004). Denna rapport visade på att HBT-personer på olika sätt blir osynliggjorda i mötet med socialtjänsten och att de vidare upplever en oro inför att berätta om sin sexualitet inför socialtjänsten på grund av en rädsla att då bli diskriminerade på olika vis (Landelius, 2004). Enligt Folkhälsoinstitutets rapport *Särbehandlad och kränkt* (2005) har grupper som upplever sig diskrimineras i samhället, såsom HBT-personer, sämre psykisk hälsa än de som inte upplever diskriminering.

Vi anser att det är av största vikt att motarbeta alla sorters förtryck och diskriminering och då särskilt inom Socialt arbete och liknande verksamheter som arbetar med att tillgodose människors behov på olika sätt. Detta eftersom att dessa verksamheter har ett ansvar att se till att dessa behov blir tillgodosedda hos alla klienter/patienter/kunder som har rätt till detta. Att HBT-personer kan uppleva sig bli illa behandlade eller ett motstånd mot att söka hjälp som de har rätt att få ser vi som ett stort problem. Vi tycker också att HBT-frågor verkar hamna långt ner på agendan inom socialt arbete, exempelvis inom Socionomutbildningen där vi själva läser. Eftersom att det numera finns lagstiftat att HBT-personer inte ska diskrimineras inom socialt arbete och hälso- och sjukvården upplever vi det som relevant att se närmare på om detta har haft några verkningar och bäring.

Ungdomsmottagningens verksamhet syftar till att kunna tillgodose ungdomars behov av såväl medicinsk rådgivning som stödjande samtal. Detta är tänkt som den primära instansen dit unga ska vända sig. Enligt folkhälsoinstitutets rapport *Hälsa på lika villkor? - hälsa och livsvillkor för HBT personer* (Roth, Boström och Nykvist, 2006) är det främst heterosexuella kvinnor som besöker Ungdomsmottagningen idag och få unga HBT-personer besöker denna mottagning. Att det enligt rapporten är få HBT-personer som besöker Ungdomsmottagningen väcker funderingar och en oro hos oss. Eftersom att Ungdomsmottagningen är en verksamhet som ska nå ut till alla ungdomar är det viktigt att ingen känner sig exkluderad. Då sexualiteten kan ses som särskilt viktig i ett identitetsskapande under ungdomstiden är det också viktigt att det finns möjligheter för alla ungdomar att ha någonstans att vända sig om de har frågor kring denna (Frisén, 2006). Vi undrar varför det är få HBT-personer som har besökt Ungdomsmottagningen och vad detta kan bero på vidare även hur de unga HBT-personer som besökt ungdomsmottagningen har upplevt sina besök. Vi har även upplevt att det inte bedrivits särskilt mycket forskning kring bemötandet av HBT-personer inom just denna instans och tycker därför att detta är viktigt att undersöka.

I tidningen Socionomen publicerades detta år en artikel där det framkom att en ungdomsmottagning i Stockholm blivit första i Sverige att få en så kallad HBT-certifiering genom RFSL. Denna syftar till att öka kompetensen kring HBT-frågor för att på så vis kunna skapa bättre möten för HBT-personer inom vård och omsorg (vi kommer närmare att beskriva denna under bakgrund) (Rosell, 2009). Vi tycker att det skulle vara intressant att se närmare på hur personal inom Ungdomsmottagningen upplever sina möjligheter att bemöta HBT-personer. Är kanske en HBT-certifiering något fler eftersöker?

Vi vill även se närmare på hur de personer som inte vill definiera sin sexuella läggning eller väljer att kalla sig för queer upplever sig bli bemötta och hur personal inom ungdomsmottagningen tänker kring att möta de som inte vill definiera sin sexuella läggning. Detta eftersom att vi tycker att tidigare forskning liksom Socionomutbildningen fokuserar på mer statiska identiteter. Vi misstänker även att arbetsplatser såsom Ungdomsmottagningen kan ha kommit längre i att se över sitt bemötande av de personer som definierar sig som HBT-personer, än de som inte vill definiera sig alls. Vi tycker oss även kunna se att allt fler väljer att inte definiera sin sexuella läggning eller att definiera sig som queer och därför ser vi det som viktigt att också få fram deras perspektiv i vår uppsats och lyfta fram detta fenomen inom forskningsfältet. Queer syftar till att individen väljer att inte se på könsidentitet och sexuella läggning som något oföränderligt och att personen inte vill definiera sig inom dessa fasta kategorier där beteckningen queer blir en form av motstånd mot definitioner i stort (Rosenberg, 2002).

Bakgrund

Kort om ungdomsmottagningen och liknande verksamheter

Ungdomsmottagningens verksamhet riktar sig till alla ungdomar mellan 12 och 25 år, åldersspannet skiljer sig åt mellan olika mottagningar men rör sig mellan dessa åldrar (www.umo.se). Ungdomsmottagningen är tänkt som en mottagning dit ungdomar kan vända sig för att få stöd, rådgivning och behandling av såväl medicinsk som psykosocial karaktär. De medicinska frågor som de arbetar med är bland annat: preventivmedel, könssjukdomar, graviditet och liknande sexual- och/eller åldersrelaterade frågor. Den psykosociala delen har egentligen inga begränsningar i vad frågorna kan handla om utan syftar till att vara ett allmänt stöd under ungdomstiden (www.umo.se). Vilka yrkeskategorier som arbetar inom Ungdomsmottagningen kan skilja sig åt mellan olika mottagningar men de som i stort förekommer är: barnmorska, kurator, sjuksköterska, gynekolog, undersköterska, psykolog, allmänläkare, venereolog, psykoterapeut, dietist och fältassistent (www.umo.se).

Det finns även näralliggande verksamheter som erbjuder liknande tjänster till ungefär samma målgrupp. Inom Västra Götalands län finns till exempel Mottagningen för Unga Män förkortat "MUM" som riktar sig till killar som är mellan 15-30 år och även Sesammottagningen samt Kyrkans Ungdomsmottagning förkortat "KUM" (www.umo.se).

HBT- Certifiering

Sedan år 2008 erbjuder RFSL en utbildning inom HBT- frågor för personal inom vård och omsorg (www.rfsl.se). Denna syftar till att ge personal ökade kunskaper om HBT- personer för att skapa bättre förutsättningar för ett bra bemötande av dessa. Efter en avslutad utbildning får verksamheten ett HBT-certifikat som ett intyg på att de har uppnått de mål som utbildningen innebär. Dessa mål innebär att samtliga av personalen i verksamheten ska ha grundläggande kunskaper kring HBT-frågor, att personalen aktivt ska söka kunskaper och arbeta för en inkluderande och öppen miljö samt ett respektfullt bemötande ur ett HBT-perspektiv. Vidare innefattar dessa mål även att verksamheten ska sammanställa handlingsplaner för hur de såväl internt som externt ska arbeta med attityder kring HBT-frågor och även att de ska delta i uppföljningar av utbildningen. Utbildningen uppskattas ta sex till åtta månader att genomföra (www.rfsl.se).

Utgångspunkt och begreppsförklaring

Vi kommer i denna uppsats att använda oss av samlingsbegreppet HBT(Q). I detta avsnitt kommer vi att utifrån RFSL:s definitioner av vad varje begrepp kan innebära att förklara de identiteter som inryms i detta samlingsbegrepp.

Homosexualitet beskrivs som en sexuell läggning där en individ är sexuellt och känslomässigt intresserad av personer av sitt eget kön (www.rfsl.se).

Bisexualitet beskrivs som en sexuell läggning där en individ är sexuellt och/ eller emotionellt intresserad av personer av båda könen. Detta kan variera under tid och det sexuella och emotionella kan variera i olika riktningar (www.rfsl.se).

Transpersoner kan ses som ett samlingsbegrepp för individer vars könsidentitet och/ eller könsuttryck i perioder alternativt alltid skiljer sig från normen för det kön som de fick registrerat vid födseln. Begreppet är ett samlingsbegrepp för dragkings, dragqueens, intersexuella, transgenderister, transsexuella och transvestiter (www.rfsl.se).

Queer som identitet kan ses som ett medvetet försök att undvika att låta normer rörande kön och sexualitet begränsa individens livsutrymme. Detta är såväl ett sätt att leva som en syn på samhället i stort där normer ifrågasätts (www.rfsl.se).

Vidare kommer vi att benämna de ungdomar som deltagit som informanter som HBT(Q)-personer och på så vis kommer vi inte att särskilja vilken identitet i detta samlingsbegrepp de tillhör. Detta eftersom att vi inte har för avsikt att göra någon jämförelse dem emellan och för att vi undersöker hur dessa individer kan bli bemötta i heteronormativt samhälle där dessa som grupp ses som avvikande. Att queer kommer att stå inom parentes beror på att det kan ifrågasättas huruvida detta kan ses som en identitet då queer åsyftar att vara en flytande identitet och/ eller ett förhållningssätt där personer både kan definiera sig som queer eller ha en queer syn på samhället. Dessutom har queer inte alltid fungerat som ett uttalat begrepp i denna undersökning utan ofta fungerat som ett paraplybegrepp för att inte vilja definiera sig eftersom att det inte behöver ses som en identitet.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att beskriva och förstå hur unga HBT(Q)-personer kan känna inför att besöka Ungdomsmottagningen¹ och hur de där kan uppleva sig bli bemötta samt hur de skulle vilja bli bemötta. Vidare ämnar vi undersöka hur personal² på Ungdomsmottagningen anser sig kunna bemöta och samtala med dessa unga och vilken betydelse sexuell läggning och könsidentitet får i mötet.

Våra frågeställningar är:

Vad kan HBT(Q)-personer ha för tankar och känslor inför att besöka Ungdomsmottagningen?

Hur kan de uppleva bemötandet och förståelsen för deras sexualitet och identitet i såväl mötet med personalen på Ungdomsmottagningen som i miljön i Ungdomsmottagningens lokaler?

---

¹ När vi talar om personal på Ungdomsmottagningen inrymmer detta även personal inom näraliggande verksamheter vilka vi nämnt i bakgrunden.

² Personal som arbetar med stödjande samtal i någon form och har utbildning för detta ändamål

Vilken betydelse kan sexuell läggning och könsidentitet ha i mötet med ungdomsmottagningen och hur tänker HBT(Q)-personer och personalen kring definitioner av sexuell läggning och könsidentitet och hur kan bemötandet påverkas av detta?

Vilka faktorer kan personal och HBT(Q)-ungdomar uppleva som viktiga för att bemöta och samtala med HBT(Q)-personer och hur upplever personal sina möjligheter att bemöta HBT(Q)-personer?

Tidigare forskning

I vår sökning efter tidigare forskning har vi inte hittat mycket material som direkt anknyter till bemötande av HBT(Q)-personer inom Ungdomsmottagningen och vi har därför sökt oss till andra näraliggande fält. Den information vi valt att använda oss av under detta avsnitt berör socialtjänsten och hälso- och sjukvård och bemötande av HBT-personer inom dessa områden. Vi kommer även att använda oss av en studie som utvärderar ungdomsmottagningens verksamhet i allmänhet för att kunna se vilka faktorer som kan spela roll i upplevelsen av bemötande från ungdomsmottagningen. I den forskning som vi har hittat och kommer att lyfta fram är det en övervikt på homo- och bisexuellas upplevelser medan transpersoner och queera personer inte finns representerade i lika stor grad, om alls. Transpersoner nämns ibland i forskningen men då i form av att homo- och bisexuella personer samt transpersoner nämns i samlad form genom att definieras inom gruppen HBT. Queera nämns inte alls vilket vi tycker gör det än mer intressant och relevant att också inkludera dem i denna uppsats. Att vi inte har hittat mycket forskning om vårt ämne tycker vi ytterligare motiverar vår studies relevans.

En utvärdering av Göteborgs ungdomsmottagningar

Ett par år efter att Göteborg hade fått sina fem första Ungdomsmottagningar genomfördes, år 1992, en utvärdering av dessa av Bak, Gunnarsson och Ljungberg (1992) vid Göteborgs Universitet. De påvisade att det fanns ett stort behov av information om Ungdomsmottagningens verksamhet för att ungdomarna skulle känna sig trygga inför sitt första besök på Ungdomsmottagningen. Ungdomarna uttryckte i undersökningen att de uppfattade Ungdomsmottagningen som en varm och trevlig plats. Författarna menar att miljön är en viktig faktor för att visa ungdomarna att de är förstådda, sedda och därför har ett värde. Det allra viktigaste som lyftes fram i utvärderingen var bemötandet, det var viktigt att ungdomarna kände sig välkomna på Ungdomsmottagningen och att de i bemötandet kunde känna sig sedda, vilket författarna menar att ungdomar i andra forum inte alltid gör (Bak, Gunnarsson, Ljungberg, 1992).

Enligt studien besöker ungdomarna Ungdomsmottagningen för att de känner ett behov av att diskutera sina funderingar med professionella, detta då de upplever att familj och vänner inte helt täcker upp detta behov. Ungdomarna beskrivs i studien som ömtåliga eftersom att de kan ta mycket skada av att bli bemötta på fel sätt vid ett första besök och detta är också något som ungdomarna i studien menar på att upplevt i mötet med andra instanser såsom till exempel på sjukhus (Bak, Gunnarsson, Ljungberg, 1992).

Författarna menar att ungdomarna innan sitt första besök på Ungdomsmottagningen förväntar sig bli bemötta på ett bra sätt, eftersom att denna mottagning riktar sig till dem och därför antas den också kunna förstå dem. De poängterar vidare att det är av största vikt att personalen på Ungdomsmottagningen undviker moraliserande när de möter de unga eftersom

att detta är något som de kan vara väldigt känsliga för. Det är därför viktigt att personalen på Ungdomsmottagningen har en god pedagogik i bemötandet och informerandet fortsätter de (Bak, Gunnarsson, Ljungberg, 1992).

I undersökningen påvisas det en stor nöjdhet från ungdomarnas sida med Ungdomsmottagningen som författarna menar beror på en kombination av positiva upplevelser på Ungdomsmottagningen och en känsla av osäkerhet de kan ha känt i många andra sammanhang. Detta bland annat baserat på att de unga uttrycker en känsla av att på Ungdomsmottagningen kunna uttrycka sina funderingar och att dessa tas på allvar menar författarna. Vidare påvisar undersökningen att Ungdomsmottagningarna även lyckas med att ge information till ungdomar som leder till att ungdomarna själva inte alltid behöver blotta sina frågor och funderingar (Bak, Gunnarsson, Ljungberg, 1992).

Heterosexism och homofobi

Julie Fish skriver i sin bok *"Heterosexism in Health and Social Care"* om *heterosexism* inom sjukvården och social omsorg (översatt från engelskans *social care*) i England. Fish (2006) menar att *heterosexism* som begrepp uppkom parallellt med begreppet *homofobi* i början av 1970-talet. Dessa två begrepp skiljer sig åt i vissa avseenden men har som gemensamt att de båda definieras som förtryck eller diskriminering på grund av sexuell läggning menar hon. Begreppet *homofobi* är alltid avsiktlig och rymmer kraftiga och synliga fördomar mot homosexualitet, ofta sammanknippat med någon form av handling fortsätter forskaren. Begreppet *heterosexism* ses som oavsiktligt och beskrivs ofta med breda och vaga termer som ogenomtänkt, omedvetet och välmenande och är ofta grundat i misstag orsakat av försummelse och utelämnande menar hon. Fish (2006) menar att det idag är relevant att använda sig av begreppet *heterosexism* för att synliggöra hur homosexuella diskrimineras, mer eller mindre avsiktligt, i olika avseenden. Detta på grund av att vi lever i ett heteronormativt samhälle och därför inte alltid på ett medvetet plan kan se hur homosexuella i olika avseenden utsätts för förtryck eller diskriminering (Fish 2006).

Inkludering av homo- och bisexuella inom socialt arbete och social omsorg

Julie Fish (2009) skriver i sin artikel *"Invisible No More? Including Lesbian, Gay and Bisexual People in Social Work and Social Care"* att allt färre homo- och bisexuella väljer att berätta om sin sexuella läggning i mötet med socialarbetare än de gör i andra sammanhang. Hon menar vidare att detta kan bero på fyra olika faktorer; självförtroendet hos den enskilde klienten, en rädsla för att få sämre vård, en oro för betydelsen av att berätta om sin sexuella läggning samt en rädsla för att bemötas med negativa attityder. Detta menar författaren vidare har lett till att socialarbetare inte ser de unika behov som homo- och bisexuella kan tänkas ha (Fish, 2009).

Vidare menar Fish (2009) att det inom socialt arbete finns en inneboende strävan efter att jämna ut sociala orättvisor men att arbetet med att motverka orättvisor och diskriminering, såväl inom arbetsgruppen som sett till samhället i stort, är mindre rörande homo- och bisexuella. Hon menar att det kan bero på en bristande kunskap hos den enskilde socialarbetaren som gör att denne blir osäker i mötet med homo- och bisexuella. För att ändra på detta menar författaren att socialarbetarna bör diskutera HBT-frågor inom personalgruppen noggrant och grundligt för att både kunna dela erfarenheter av hur bemötandet kan ske på bästa sätt såväl som för att öka den allmänna kunskapen kring dessa sexuella uttryck. Vidare

bör socialarbetare även fråga och lyssna på sina klienter för att lära hur de kan bete sig i liknande fall, till exempel vilka begrepp HBT-personer använder om sig själva och dylikt fortsätter hon. Därför blir till exempel att fråga om könsidentitet och sexuell läggning i mötet av största vikt menar hon. Dessutom spelar miljön en stor roll i bemötande menar författaren. Ett bättre bemötande kan vara avhängigt av huruvida personalen på en institution visar med affischer, material och dylikt att de välkomnar alla påpekar hon. Att det finns få mötesplatser för homo- och bisexuella som socialtjänsten på olika vis tagit initiativ till är vidare ett problem menar författaren och det blir därför viktigt att hålla kontakt med aktuella mötesplatser och forum riktade till homo- och bisexuella för att hålla sig uppdaterade (Fish, 2009).

Fish (2009) påpekar också att unga homo- och bisexuella befinner sig i en särskilt utsatt position i mötet med professionella eftersom att de ofta möts på ett nedvärderande sätt där deras sexualitet inte tas på allvar. De antas inte veta säkert hur den definieras på grund av sin ringa ålder vilket blir mycket farligt i mötet med dessa unga som redan befinner sig i en utsatt position i många andra sammanhang på grund av deras sexuella läggning, till exempel i skolan (Fish, 2009).

Att berätta om sin sexuella läggning i mötet med personal inom hälso- och sjukvård

Fish (2006) utgår i sin rapport från tidigare forskning kring att berätta om sexuell läggning för personal inom sjukvården. Att berätta om sin sexuella läggning innebär att man inför den som mottar berättelsen sätter namn på sin sexualitet och samtidigt accepterar den identitet som sägs komma med denna definition (Fish 2006).

Fish (2006) beskriver att det ofta har fokuserats på att det bara innebär risker att som patient inte berätta om sin sexuella läggning inför sjukvårdspersonal, Fish vill belysa att det både finns risker och fördelar med att inte berätta om denna inför personalen och att berätta. De fördelar som kan komma när en patient berättar om sin sexuella läggning är att denna kan uppleva en större grad av nöjdhet med vården, mer avslappnad kommunikation med personalen och att patientens partner (om denne har en partner av samma kön), får en möjlighet att bli delaktig i beslut om vården menar författaren. Riskerna med att berätta om sin sexuella läggning kan för patienten vara väldigt stora, menar hon. De negativa effekter som detta kan innebära är bland annat vägran om vård från personalens sida, att mötet känns skrämmande, ett mistat förtroende, upplevelser av genans och olika grader av obehag menar hon. Att som patient inte berätta om sin sexuella läggning inför personalen kan ge negativa effekter så som att hälsan påverkas negativt, att patienten blir utsatt för opassande frågor, felaktig diagnosticering, irrelevant hälsoinformation och att patienten kan uppleva oro inför att oavsiktligt avslöja sin sexuella läggning i mötet fortsätter hon. Att som patient inte berätta om sin sexuella läggning inför personalen kan upplevas ge positiva effekter i det avseendet att det upplevs som det enda sättet att få en god och riktigt vård (Fish 2006).

Sexuell läggning och bemötande i socialtjänsten

Socialstyrelsen fick efter ett regeringsbeslut år 2003 som uppgift att skriva en lägesbeskrivande rapport rörande vilken betydelse sexuell läggning har för bemötande i socialtjänsten. Vidare är syftet med rapporten att beskriva och ge förslag på vilka insatser som socialtjänsten har gjort och kan göra för att bemöta homo- och bisexuella på ett adekvat sätt (Landelius, 2004).

I rapporten som publicerades år 2004 lyfter författaren Per Svante Landelius fram osynliggörandet av homo- och bisexuella personer som ett av de största problemen inom socialtjänsten, då personalen ofta utgår från att de klienter de möter är heterosexuella. Han påvisar även att det finns en viss rädsla hos homo- och bisexuella personer att bli utsatta för kränkningar, negativa särbehandling eller inte bli förstådda om de är öppna med sin sexuella läggning. I rapporten framkommer det att socialtjänsten har använt sig av blanketter med heterosexuell utgångspunkt och därför omöjliggjort för homo- och bisexuella att på ett riktigt sätt beskriva sin livssituation. Det ges i rapporten exempel på att homo- och bisexuella har nekats olika insatser, såsom hemtjänst och familjerådgivning, från socialtjänsten på grund av personalens negativa attityder och/eller bristande kunskaper. Andra problem, som tas upp i rapporten, är att dessa bristande kunskaper hos personalen har lett till är att homo- eller bisexualiteten har överproblematiserats och kommit i fokus istället för det problem som personen egentligen sökt sig till socialtjänsten för (Landelius, 2004).

För att motverka diskriminering av homo- och bisexuella personer inom socialtjänsten ger författaren förslag på att socialtjänsten kan granska blanketter och informationsmaterial, upprätta policydokument, se över sina rutiner och öka kompetensen om homo- och bisexuella (Landelius, 2004).

Sammanfattningsvis påvisar den tidigare forskningen att homo- och bisexuella ofta upplever sig bli diskriminerade inom socialt arbete och vården av olika anledningar. Vidare även att de kan finna det svårt att berätta om sin sexuella läggning och att personalen kan känna en osäkerhet inför att möta dessa vilket kan påverka mötet negativt. Den tidigare forskningen påvisar även att Ungdomsmottagningen brukar uppfattas som en positiv plats för ungdomar att i allmänhet vända sig till och att informationen ungdomarna får innan och miljön på mottagningen kan påverka hur besöket kan falla ut.

Metod

Vetenskapligt perspektiv

Vårt vetenskapliga perspektiv i uppsatsen är inspirerat utifrån ett postmodernt förhållningssätt. Detta innebär att vi ser på vårt insamlade material som en socialt konstruerad verklighet där även vår roll i insamlandet påverkar materialet, då kunskapen enligt Kvale (1997) kan ses som relationell och strukturell och att det därför inte finns någon objektiv sanning. Vår förförståelse har därför enligt Kvale (1997) en påverkan i hur vi kommer att se på och presentera materialet och denna kommer vi att gå närmare in på under rubriken "Förförståelse" i detta kapitel. Vårt val att använda oss av ett Queerteoretiskt perspektiv som den mest centrala teorin i bearbetningen av vårt material samstämmer också med en mer postmodern infallsvinkel då denna teori bygger på ett konstruktionistiskt synsätt på världen (Rosenberg, 2002). Samtidigt som vi inte ser på vårt material som en objektiv sanning ser vi individernas subjektiva upplevelser som något att analysera och lyfta fram (Kvale, 1997).

Kvalitativ metod

Vi har i denna uppsats valt att fokusera på subjektiva upplevelser av beskrivande art kopplat till vårt undersökningsområde och kommer därför att genomföra en kvalitativ studie (Kvale, 1997). Denna metod används för att ta fram beskrivande kvalitativa data genom observationer, skriftliga eller muntliga utsagor menar Larsson (2005). Eftersom att vi inte är intresserade av att ta fram statistisk data för vårt undersökningsområde har vi valt att inte

använda oss av kvantitativ metod (Larsson, 2005). Vidare vill vi ha ett helhetsperspektiv till det studerade ämnet på så vis att vi vill studera individernas upplevelsevärldar utifrån en helhet där vi ser på personen som en del av ett större sammanhang vilket också motiverar en kvalitativ ansats (Larsson, 2005). Vi har valt att begränsa oss till vissa teman men har en helhetssyn rörande hur dessa kan tänkas hänga samman.

Kvalitativa intervjuer

Vi har valt att använda oss av kvalitativa intervjuer vilka enligt Kvale (1997) syftar till att beskriva informanternas livsvärld för att sedan kunna tolka meningen i beskrivna fenomen. Utgångspunkten var att vi bara skulle genomföra muntliga intervjuer men vi kom att använda oss av både muntliga och skriftliga intervjuer med ungdomarna. Detta då det var svårt att hitta informanter som kunde genomföra muntliga intervjuer av olika skäl samt att vi delvis sökt informanter genom Internet och att vi upplevde att vissa av dem inte kände sig trygga med att träffa oss för att genomföra en muntlig intervju, avhängigt av riskerna som finns med att träffa någon genom Internet. Personalen på Ungdomsmottagningarna genomförde vi endast muntliga intervjuer med. Intervjuerna kommer vi närmare att beskriva under avsnittet materialinsamling.

Våra intervjuer baserades på två olika intervjuguider, en för personalen (se bilaga 1) och en för HBT(Q)-ungdomarna (se bilaga 2). Båda intervjuguiderna utformades utifrån fyra teman kopplade till uppsatsens syfte och frågeställningar. Eftersom att våra två informantgrupper har olika positioner i relation till undersökningsområdet valde vi att använda oss av olika teman till de två grupperna. Intervjuguiden till personalen utgick från följande teman; *verksamheten och personalgruppen, information, kunskap* samt *bemötande*. Intervjuguiden vi använde oss av i intervjuerna med HBT(Q)-ungdomarna bestod av följande teman; *information, besöket, öppenhet* samt *bemötande*.

Vår intervjuguide var utformad på så vi att vi under varje tema hade frågor som var kopplade till dessa teman. I intervjusituationen valde vi att inte vara helt styrda av hur dessa frågor var formulerade eller dess ordningsföljd och varje intervju blev unik då vi använde oss av följdfrågor kopplade till det informanterna berättade om. Detta beskriver Kvale (1997) som en strategi som utgår ifrån en allmän intervjuguide. Det vill säga det finns formulerade teman med öppna underfrågor som har för syfte att avhandla det relevanta för undersökningen menar han. Dock behöver dessa frågor inte ställas i en bestämd ordning eller på ett bestämt sätt och man använder sig här även av en informell teknik där följdfrågor har ett stort utrymme (Kvale, 1997). Intervjuguidens syfte har främst varit att vara ett stöd för oss för att vi säkert ska diskutera det som är relevant för vårt syfte med undersökningen. Vi kommer ytterligare att beskriva hur vi använde oss av denna intervjuguide i intervjusituationen under materialinsamling i detta kapitel.

Förförståelse

En av oss författare till denna uppsats har tidigare samarbetat med Ungdomsmottagningen i projekt rörande ungdomar och sexualitet. Vidare är vi båda författare intresserade av HBT(Q)-frågor och Queerteori. Vilket vi antar kommer att ha en viss påverkan på hur vi tolkar våra informanternas utsagor. På grund av denna förförståelse går vi in med vissa föreställningar om hur vi tror att ungdomarna känner sig bemötta och åsikter om hur vi själva tycker att ett bra bemötande från ungdomsmottagningens sida skulle se ut. Baserat på vårt intresse för Queerteori har vi en syn på samhället som heteronormativt och att Ungdomsmottagningen som en del av samhället inte kan vara helt opåverkat av detta. Det vi inte vet är hur

medvetenheten kring att samhället är heteronormativt ser ut bland personalen på Ungdomsmottagningen och hur de i så fall förhåller sig till det. Vi hoppas att vi kommer att kunna förhålla oss till materialet i vår uppsats med ett öppet öga där uppgifter som inte passar in i vår förståelse blir lika sedda som de som passar in. Vi har vidare förstått att Ungdomsmottagningen har börjat diskutera och uppmärksamma HBT(Q)-personer mer i samband med att samhället i stort gjort detta vilket vi hoppas kommer att leda till att vår uppsats kommer att kunna påvisa ett bättre bemötande än vi initialt har föreställt oss.

Litteratursökning

Vi har sökt efter litteratur och artiklar till vår uppsats på Universitetsbiblioteket genom Gunda, Libris, artikelsök och även med hjälp av internationella databaser såsom social services abstracts och psycINFO. De sökord vi använde oss av var bland annat social work, social care, youth, sexuality, LGBT (lesbian, gay, bisexual and transsexual), transgender, HBT, ungdomsmottagningen, socialt arbete, bemötande, homosexualitet/homosexuella, bisexualitet/bisexuella, trans/transpersoner, queer och ungdomar. Vi har även sökt information via Ungdomsmottagningens hemsida samt via RFSL:s hemsida. Vi har också funnit inspiration till litteratur via andra uppsatser som berört liknande frågor och även använt oss av viss kurslitteratur som har förekommit på Socionomprogrammet.

Urval

Vi har haft en viss strategi i vårt urval på så vis att vi medvetet har valt att intervjua personal som arbetar på Ungdomsmottagningar i olika delar av Västra Götalands län för att få en geografisk spridning. Det har dock inte rört sig om att vi på förhand har bestämt en särskild person vi vill intervjua. Personalen har vi kontaktat via telefon och frågat om de vill medverka samt gett kortfattad information om uppsatsen. Vi har även kommit i kontakt med personal att intervjua genom en snöbollseffekt där vi i vissa fall har fått tips om en möjlig informant av en informant/tillfrågad (Larsson, 2005). Totalt blev det fyra personal som vi intervjuade.

Ungdomarna har vi försökt få kontakt med genom att placera lappar med vårt syfte och kontaktuppgifter till oss på diverse olika platser såsom gymnasieskolor, folkhögskolor, caféer, ungdomsmottagningen och dylikt. Detta ledde inte till att vi kom i kontakt med några informanter vilket gjorde att vi fick hitta andra sätt att komma i kontakt med vår målgrupp. Vi valde då att även använda oss av Internetforum för att både snabbt och smidigt kunna få fler att se vår information och enkelt kunna komma i kontakt med de som kunde tänkas vara intresserade av att medverka. De forum vi valde att använda oss av är Quiser och Facebook.

Quiser är ett Internetforum som främst riktar sig till homosexuella, bisexuella, transpersoner och queera. Där skapade vi en användare där vi på vår presentationssida har beskrivit undersökningen och att vi söker informanter. Därefter gick vi in på alla presentationssidor som tillhörde medlemmar mellan 15 och 28 år som uppgett att de bor i Västra Götalands län och definierar sig som bisexuella, homosexuella, trans alternativt queer eller annat/vet ej. Vilket ledde till att de kunde komma in på vår presentationssida och där läsa informationen om undersökningen. Därefter kunde de ta kontakt med oss om de ville delta i undersökningen. Anledningen till att vi valde att begränsa sökningarna till Västra Götalands län var att vi initialt hade tänkt oss att avgränsa studien till detta område samt att vi tänkt göra muntliga intervjuer och då ansåg oss endast tidsmässigt hinna med intervjuer inom länet. När vi sedan fick förfrågningar av personer som bodde inom länet men besökt mottagningar i andra län som ville medverka valde vi att inte begränsa undersökningen till Västra Götalands län, vilket

kan ses som ett bekvämlighetsurval då vi fått intervjua de som kunnat delta på grund av tidsbrist.

På Internetforumet Facebook skapade vi en grupp för att sprida information om vår undersökning och genom detta komma i kontakt med informanter. Efter att vi skapat denna grupp skickade vi ut inbjudningar till våra vänner och bad även dem att sprida inbjudningar vidare. I själva gruppen beskrev vi uppsatsens syfte, gav kontaktuppgifter och att vi sökte informanter. Vi kallade gruppen för "Informanter sökes till C-uppsats om bemötande av HBT(Q)-personer". Detta kan ses som en form av snöbollsurval samtidigt som vi har haft en medveten strategi att söka informanter där de kan tänkas röra sig (Larsson, 2005). Sammanlagt fick vi genom dessa två Internetforum kontakt med åtta ungdomar och vi genomförde intervjuer med fem av dessa. De som föll/valdes bort hade antingen en för nära relation till oss eller kände själva att de inte mindes sina besök tillräckligt väl för att medverka.

Sveningsson, Lövheim och Bergquist (2003) påpekar att man när man söker informanter via Internet endast når en viss del av populationen och detta tenderar att vara yngre personer vilket kan göra att urvalet blir snedvridet. Vi är medvetna om att det kan finnas en begränsning i att söka informanter via internetforum eftersom att vi då endast kommer i kontakt med de som använder sig av dessa. Samtidigt tror vi att den informationen kan ha spridits även till andra via de som sett informationen på Internet och vi tycker också att internet är ett särskilt bra forum att komma i kontakt med ungdomar via som också är vår målgrupp.

Ett annat problem som, Sveningsson, Lövheim och Bergquist (2003) lyfter fram är att vi när vi söker informanter via internet inte vet vilka som svarar, om dessa är vad de utger sig för att vara. Vidare poängterar de att de som medverkar i undersökningen är personer som själva valt att göra en intresseanmälan efter förfrågan, en form av självselektion. Det kan därför bli ett problem med representativiteten, som visserligen kan uppstå även när vi genomför urval och intervjuer utanför nätet, men risken tenderar här att bli större om vi inte träffar informanterna (Sveningsson, Lövheim och Bergquist, 2003). Detta är något vi också är medvetna om och vi har därför försökt att i största utsträckning träffa de som anmält intresse för att delta men har som tidigare nämnts fått göra vissa undantag på grund av tidsaspekter såväl som ungdomarnas säkerhet och känsla av trygghet som vi ansåg vara en viktigare faktor att se till.

Något som författarna lyfter fram som positivt med internetintervjuer är att det ger en ökad integritet för informanten som gör att ett öppnare klimat rörande utsagorna kan råda (Sveningsson, Lövheim och Bergquist, 2003). Detta är något vi tycker har varit av vinst på så vis att vi misstänker att vårt ämne kan vara känsligt att diskutera. En fördelar med att söka informanter via internet menar de är att man kan nå ett brett urval personer på ett enkelt sätt (Sveningsson, Lövheim och Bergquist, 2003). Vi har dock begränsat vårt urval genom att ha vår information på svenska på båda Internetforumen vilket kan bli exkluderande mot de som inte talar svenska. Detta är inget vi avsiktlig har haft en önskan att göra utan vi hoppas att informationen har kunnat spridas vidare trots detta.

När vi har sökt informanter har inte aspekter såsom kön, klass och etnicitet inverkat på våra val av informanter. I kontakt med ungdomsmottagningarna har de ofta gemensamt valt ut någon vi har kunnat intervjua och vi har därför inte heller kunnat påverka fördelningen av exempelvis kön. Detta är inte något vi under uppsatsens gång har funnit avgörande för att kunna undersöka det vi ämnar undersöka. Något som vi ser som en svaghet i vårt urval är att vi inte har fått några intresseanmälningar ifrån ungdomar som definierar sig som

transpersoner. Dock kommer vi ändå att ha kvar denna aspekt i undersökningen och fortfarande ha med dessa i vårt samlingsbegrepp HBT(Q). Detta för att personalen fortfarande har diskuterat kring bemötandet av transpersoner och för att samlingsbegreppet kan ses som ett gemensamt utanförskap från heteronormen där både sexualitet och könsidentitet inbegrips.

Materialinsamling och intervjutillfället

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för hur vi samlat in materialet samt hur intervjutillfället lades upp. Vi kommer att diskutera de muntliga och skriftliga intervjuerna var för sig.

De muntliga intervjuerna

Personalen har vi genomgående intervjuat på deras respektive arbetsplatser. Där har vi ofta haft intervjun i deras samtalsrum eller arbetsrum, alltid avskilt. Intervjuerna med ungdomarna genomförde vi i grupprum på Institutionen för Socialt arbete. Detta för att vi skulle få möjlighet att sitta ostört, samtidigt för att det är en offentlig plats där kan finnas i rörelse i närheten vilket vi tänkte kunde skapa en trygg känsla för ungdomarna, då de inte innan mötet kunde vara säkra på vilka vi var.

De muntliga intervjuerna spelade vi in med en bandspelare, detta efter informanternas godkännande. Under alla intervjutillfällen har vi båda uppsatsförfattare deltagit och turats om att ha en mer aktiv roll och en mer passiv roll. Den aktiva har ställt frågorna utifrån intervjuguiden samt ställt följdfrågor och den mer passiva har haft ansvar för bandspelaren, antecknat iakttagelser samt ställt följdfrågor om den aktiva har missat något. Detta valde vi att göra eftersom att vi ville att den ena av oss skulle kunna mer aktivt lyssna till informantens berättelse och därför kunna ställa följdfrågor utifrån detta. Vidare även för att det kunde finnas anledning att iaktta intervjun för att till exempel upptäcka om frågor uppfattades som stötande eller liknande och för att säkert kunna ha skriftligt material från samtliga intervjuer utifall att det inspelade materialet skulle ha några brister. Vi hade också en tanke om placeringen i rummet där vi valde att den mer aktiva av oss intervjuare placerades mitt emot informanten medan den mer passiva satt på sidan om. Detta för att vi tänkte att det kunde kännas mindre hotfullt för informanterna, att inte bli utfrågad av två personer samtidigt som dessutom satt placerade bredvid varandra mitt emot dessa.

Innan intervjuerna sade vi till informanterna att intervjun skulle ta som mest 90 minuter, vilket vi var noga med att följa. Intervjuernas längd varierade mellan 45 minuter och 90 minuter. Kvale (1997) menar att det är viktigt att runda av intervjun genom att ge informanten en chans att tillägga något och detta har vi gett samtliga informanter möjlighet att göra.

Kvale (1997) menar att det är viktigt att frågorna är enkla att förstå och dessa inte ska kunna besvaras med endast ”ja” eller ”nej”. Vi har utifrån detta valt att i vår intervjuguide (se bilagor 1 och 2) och under själva intervjuerna fokusera på öppna frågor som ger utrymme för berättande och är lättbegripliga. När vi har använt oss av slutna frågor har vi ställt öppna följdfrågor för att uppmana till fritt berättande. I intervjuerna har vi valt att inledningsvis fråga mer allmänna frågor rörande bland annat verksamheten och information detta för att skapa en trygg bas att bygga vidare på.

De skriftliga intervjuerna

Vi genomförde två skriftliga intervjuer via Internet och dessa genomfördes via e-post och Internetforumets meddelandefunktion. I dessa intervjuer använde vi oss av frågorna vi formulerat i vår allmänna intervjuguide som därmed fick inneha en mer standardiserad roll

där frågorna fick följa en kronologisk ordning och även preciserades än mer för att vara lättbegripliga och tydliga vilket enligt Sveningsson, Lövheim och Bergquist (2003) är en vanlig metod vid skriftliga intervjuer. Frågorna har alltid haft en öppen karaktär även om de varit standardiserade och vi har exempelvis inte använt oss av skalor eller frågor med alternativ. Detta har vi valt för att kunna jämföra utsagorna på liknande premisser som vi har tänkt oss kunna göra med de muntliga intervjuerna. Sveningsson, Lövheim och Bergquist (2003) menar att det inryms en svaghet i dessa standardiserade frågor eftersom att vår flexibilitet begränsas på så vis att vi inte kan ställa följdfrågor på intressanta kommentarer som den intervjuade skriver och att informanterna inte vet hur långt förväntas skriva vilket också är något vi märkte av och vi har inte fått lika uttömmande intervjuer skriftligt som vi fått muntligt utan de har varit mer precisa i sina svar. Vi försökte ha detta i åtanke på så vis att vi inledningsvis, i samband med information om uppsatsen och intervjun samt deras rättigheter, uttryckte att de fick svara så långt de ville på frågorna. Dock är det fortfarande en subjektiv upplevelse vad som anses långt för varje informant. Något vi sett som en svårighet i dessa intervjuer har varit att i våra frågor inte ge informanterna en bild av att vi var ute efter ett särskilt svar i samband med att vi preciserat frågorna.

Sveningsson, Lövheim och Bergquist (2003) poängterar att det är viktigt att ha utformningen av själva frågeformuläret på ett sätt som gör det enkelt för intervjupersonen att svara på frågorna, till exempel via att ha frågorna och informationen direkt i ett e-postmeddelande. Detta är något vi tagit fasta på och vi har i våra två skriftliga intervjuer haft frågor såväl som information direkt i meddelandet som skickats. Författarna menar att det är vanligt att det blir låga svarsfrekvenser via Internet (Sveningsson, Lövheim och Bergquist, 2003). För att motverka detta har vi haft en viss kontakt via e-post om undersökningen med dem som anmält intresse och haft tydliga tidsramar över när materialet behöver vara oss tillhanda.

Bearbetning av materialet

Vi har transkriberat materialet så snart vi har kunnat efter intervjutillfället för att hålla situationen nära i minnet under själva transkriberingen. Transkriberingen av materialet har vi genomfört enskilt på så vis att den som innehaft en mer passiv roll under intervjun också transkriberade den intervjun. Vi valde att transkribera hela intervjuerna och göra det ordagrant. I efterhand tänker vi att det möjligtvis hade tagit kortare tid om vi redan i transkriberingen hade valt att inte transkribera de delar i intervjuerna som inte var relevanta för syftet med uppsatsen. Samtidigt ville vi ha möjlighet att se vad informanterna sa i ett helhetsperspektiv där vi kanske kunde upptäcka att informanterna lyfte fram något vi inte tänkt på innan intervjuerna som kanske kunde vara relevant att tillägga i uppsatsen. De skriftliga intervjuerna har lämnats oförändrade.

När vi av någon anledning inte har med en informants hela utsaga i vår analys kommer vi att markera att vi gjort ett avbrott i deras utsagor genom att göra följande markering: (...) . Vi har även tagit med vissa känslouttryck såsom (skratt) när vi transkriberade materialet. Vi är samtidigt medvetna om att inte alla känslouttryck finns representerade eftersom att alla sådana uttryck inte behöver vara lika tydliga och kanske inte alltid går att uppfatta på samma sätt. Vi har valt att ta bort vissa utfyllnadsord såsom ”liksom”, ”typ” och ”så här”, då vi har uppfattade det som att det var möjligt att göra detta utan att ändra meningen i utsagan. Detta för att göra utsagorna mer lättbegripliga och tydliga. Enligt Kvale (1997) finns det inget standardsätt att transkribera en intervju men ett sätt kan vara att forskaren försöker föreställa sig hur intervjupersonen själva skulle vilja formulera det sagda i skrift. Baserat på detta ville vi inte ha med för många utfyllnadsord som direkt härleds till det talade språket och har

ibland ändrat tempus i ord för att meningen ska komma fram så som vi tror att informanten menat den och vill läsa den.

Analys och tolkning av materialet

Vi har i vår analys och tolkning av materialet förhållit oss till materialet utifrån en abduktiv strategi. Enligt Larsson (2005) syftar abduktion till att forskaren utgår såväl ifrån empiriska data som teoretiska perspektiv. Vi har i vår analys låtit såväl det insamlade materialet som våra teoretiska perspektiv leda oss på vägen genom att se vissa huvudmönster i materialet med hjälp av teoretiska perspektiv och likheter och olikheter i materialet.

Vi inledde bearbetningen av vårt insamlade material med att enskilt läsa de transkriberade och skriftliga intervjuerna för att skapa oss en översiktlig bild av materialet. När vi hade läst materialet några gånger kunde vi uttyda vissa centrala teman i materialet, som också kunde härledas till vårt syfte med uppsatsen, vilka vi sedan valde att använda oss av för att sortera materialet. Dessa teman var *Inför besöket, identitet, bemötande och att vilja bli bemött och bemöta*.

Utifrån dessa teman läste vi återigen materialet var för sig för att se vilka utsagor i intervjuerna som var relevanta för varje tema och vilka teoretiska kopplingar vi kunde se till varje tema. Utsagorna som vi fann relevanta markerade vi var för sig med olika symboler där varje tema hade varsin symbol. Därefter jämförde vi våra markeringar för att se om dessa stämde överens med varandras och diskuterade vilka utsagor som var relevanta att lyfta fram under varje tema. Efter detta sammanfattade vi skriftligt vad informanterna tänkt kring varje tema med vissa inslag av kvantifiering, genom att exempelvis se på hur många informanter som tyckte något och liknande. Baserat på detta underlag valde vi sedan ut de citat och/ eller berättelser som kunde exemplifiera informanternas upplevelser relaterat till varje tema. Eftersom att vissa av våra teman inrymde flera olika aspekter och därför inte blev lättöverskådliga valde vi att bearbeta materialet ytterligare för att kunna finna underrubriker till våra teman baserat på informanternas utsagor. Dessa underrubriker har vi vid behov förtydligat i det temat som de förekommer i själva analysen.

Vi har under varje tema valt att låta både ungdomarnas och personalens utsagor få utrymme men vi har samtidigt valt att låta dessa två gruppers utsagor finnas var för sig och när det varit relevant har vi också indelat dessa för sig i olika underrubriker särskilt kopplade till varje grupp. Detta för att skapa en tydligare bild av deras olika utgångspunkter. Vi har vidare valt att i vissa avsnitt presentera det insamlade materialet på olika vis där vi har upplevt det särskilt viktigt att låta ungdomarnas utsagor ibland vara av mer berättande karaktär och personalens av en mer exemplifierande sådan. Detta eftersom att ungdomarna berättar om särskilda upplevelser som kan vara relevanta att lyfta fram medan personalen snarare lyfter fram tankar kring fenomen. Vi har inte heller för avsikt att utvärdera personalen var för sig vilket det hade kunnat upplevas som att vi gjorde om vi presenterade deras utsagor i längre berättelser. Av samma anledning har vi också oftare sammanfattat personalens tankar i grupp medan ungdomarnas berättelser ibland har analyserats var för sig.

Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Larsson (2005) menar att det finns vissa problem rörande att mäta validitet och reliabilitet inom kvalitativ forskning då forskaren själv är både mätinstrumentet och uttolkaren av materialet i form av analysen. Samtidigt menar han att det finns vissa särskilda metoder för att kontrollera den kvalitativa undersökningens kvalitet och tillförlitlighet och hans beskrivningar

av dessa kommer vi att använda oss av för att diskutera vår uppsats kvalitet under detta avsnitt (Larsson, 2005).

Larsson (2005) menar att validiteten är beroende av att intervjufrågorna som används har formulerats på ett sätt som gör att man kan hämta hem den kunskap man söker och att informanterna kan ge levande beskrivningar. För att få svar på de frågeställningar vi har i denna uppsats har vi konstruerat vår intervjuguide utifrån dessa. Vidare har vi även genom att ha öppna frågor och genom följdfrågor fått målande och detaljrika beskrivningar från informanterna.

En annan viktig aspekt som Larsson (2005) lyfter fram rörande validering är hur stor mängd information som studien bygger på. Detta eftersom att kvalitativa studier ofta bygger på ett mindre urval och därför blir detaljrikedom viktigt i sådana studier (Larsson, 2005). I vårt fall härrör detta till våra muntliga och skriftliga intervjuer. Vi tycker att vi i båda dessa fall har fått tillräckligt med material att bygga studien på. Omfånget har skiljt såg åt mellan intervjuerna på så vis att de muntliga intervjuerna ofta innehöll mer material än de skriftliga. Vi upplever det som att vi ändå kunde hämta mycket kunskap från de skriftliga trots att svaren ibland har varit kortare då informanterna tenderade att vara mer specifika och kärnfulla i sina svar. När vi i vår uppsats har använt oss av både muntliga och skriftliga intervjuer har dessa kunnat komplettera varandra eftersom att dessa baseras på olika sätt att uttrycka sig på som naturligt kommer att se olika ut.

Vidare menar Larsson (2005) att validiteten är avhängig av att läsaren kan få en tydlig bild av såväl vad informanterna beskriver och hur detta sedan tolkas av forskaren. För att uppnå detta har vi valt att ha tydliga beskrivningar av hur såväl analysen i sin helhet ska genomföras som att i analysen ha beskrivningar av hur vi under varje tema kommer att lägga upp analysen. Vidare har vi försökt förtydliga med underrubriker. Vi har även försökt att särskilja våra tolkningar utifrån forskning och teori från informanternas utsagor och försökt förtydliga i uppsatsen när det rör sig om denna form av tolkning.

Det är även viktigt för uppsatsens validitet att enligt Larsson (2005) kontrollera och ifrågasätta sina resultat och att skickligt analysera sitt material genom relevanta teoretiska kopplingar. Vi har under analysen av vårt material syftat att lyfta fram de resultat som vi fann relevanta för vår uppsats. Vidare har vi kontinuerligt fört diskussioner sinsemellan rörande hur informanternas utsagor har kunnat tolkas utifrån såväl teori som tidigare forskning. När vi har sett att det funnits olika tolkningar utifrån dessa har vi valt att lyfta fram de tolkningar som på något sätt kan förklara utsagorna även om dessa visar på olika förklaringar. Vi har försökt att kritiskt granska vår analys genom att vid upprepade tillfällen gå igenom den för att se om det var har lyft fram är relevant och vettigt.

Reliabiliteten i en kvalitativ forskning härrör sig enligt Larsson (2005) till konsistensen och följdriktligheten i resultaten. Något han menar att forskaren kan göra för att kontrollera detta är att undersöka huruvida frågorna kan ge svar med konsistens genom att testa dessa innan och att fråga flera frågor rörande samma tema vid intervjutillfället (Larsson, 2005). Innan vi genomförde våra intervjuer testade vi att ställa de frågor vi hade i våra intervjuguiden på varandra och på en annan person som inte är deltagande i studien. Under intervjuerna har vi även ställt följdfrågor för att ringa in det vi ämnar undersöka. En annan faktor som kan påverka en studies reliabilitet är en kontroll av det transkriberade materialet menar författaren. Detta kan göras genom att forskaren transkriberar materialet vid två tillfällen (Larsson, 2005). Av tidsmässiga skäl har vi inte kunnat genomföra detta, dock har vi lagt ner mycket tid på varje intervju och lyssnat igenom dem noggrant.

Enligt Larsson (2005) är mångsidighet en viktig faktor för validiteten. Detta menar han att forskaren kan få genom olika former av triangulering. Två varianter av triangulering är triangulering av datakällor och teoritriangulering (Larsson, 2005). Vi tycker att vi har använt oss av en form av teoritriangulering då vi har använt oss av olika teoretiska perspektiv, i form av ett Queerteoretiskt perspektiv och kommunikationsteori, vilket också är vad teoritriangulering åsyftar (Larsson, 2005). Triangulering av datakällor innebär att forskaren intervjuat informanter med olika rollpositioner som gör att dessa uppfattar det studerade på olika sätt (Larsson, 2005). Vi har i vår uppsats intervjuat både klienter och personal vilket enligt Larsson (2005) skulle kunna vara två sådana informantgrupper. Detta menar författaren även stärker undersökningens reliabilitet eftersom att detta påverkar konsistensen i undersökningens resultat till det positiva (Larsson, 2005).

Vi har inte haft för avsikt att generalisera denna uppsats resultat men vi hoppas att de resultat vi kommer fram till ska kunna fungera som en vägledning för de som på olika vis möter HBT(Q)-personer i sitt arbete. Vi är medvetna om att vi inte kan generalisera våra informanternas utsagor till att röra alla HBT(Q)-personers upplevelser utan det rör sig om subjektiva upplevelser som vi lyfter fram. Likaså kan inte personalen ses som representanter för hela sin arbetsplats eller för all psykosocial personal som arbetar inom ungdomsmottagningen i Sverige, utan de kan endast representera sig själva. Enligt Larsson (2005) är kvalitativa forskningar sällan möjliga att använda i generaliserande syfte men de kan på olika vis ge en bild av hur något kan komma att falla ut i en liknande situation. Detta kan benämnas som en form av analytisk generalisering där forskaren baserat på tydlighet rörande teoretiska kopplingar, argumentation och analys skapar en möjlighet för läsaren att bilda sig en uppfattning om huruvida det som studien påvisar skulle kunna gå att generalisera till liknande situationer (Larsson, 2005). Vi hoppas att vi i vår uppsats har varit så pass tydliga att läsaren har möjlighet att själv överväga huruvida de upplevelser av bemötande vi lyfter fram kan tänkas se ut på liknande sätt i andra situationer eller inte.

Etiska överväganden

Vi har i vår uppsats följt de fyra etiska riktlinjer som vetenskapsrådet har sammanställt rörande samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning. Dessa är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* samt *nyttjandekravet* (www.codex.vr.se). Vi valde att sammanställa dessa fyra riktlinjers innehåll och vid alla muntliga intervjuer presenterade vi detta i början av intervjun och vi gav samtidigt informanterna möjlighet att ställa frågor om studien och deras rättigheter. Vi var även noga med att få deras muntliga samtycke innan vi började med intervjun. Vid våra skriftliga intervjuer gav vi samma information fast istället i skriftlig form genom att skriva ett längre beskrivande e-postmeddelande och gav dessa informanter möjlighet att kontakta oss om något kändes oklart. Samtycket har vi i dessa intervjuer fått genom ett skriftligt svar från informanterna där de bekräftar att de vill delta och att de förstått innebörden av deltagandet. Vid de tillfällen vi fått kontakt med ungdomar via internet och de valt att delta i form av en muntlig intervju har vi kortfattat också beskrivit uppsatsens syfte och deras rättigheter innan mötet för att skapa en trygg känsla inför mötet. Detta är något vi har lagt stor vikt vid då vi är medvetna om vilka risker som kan finnas med att få kontakt med någon via internet och vi har inte velat skapa en allt för utsatt situation för dessa unga. Därför har vi också bestämt möte med dessa på en offentlig plats, i närheten av Institutionen för socialt arbete där intervjuerna ägde rum.

Den information vi gav samtliga informanter kommer vi nu att redogöra för. I enlighet med *informationskravet* informerade vi om syftet med uppsatsen samt vilka metoder vi skulle

använda oss av (www.codex.vr.se). Vi beskrev även varför vi skriver vår uppsats samt vilken utbildning och institution vi tillhör. Vidare förklarade vi att de fram till dess att uppsatsen blivit tryckt kunde avbryta sin medverkan och att de inte behövde svara på frågor om de ansåg dessa vara känsliga att svara på av någon anledning. Vi har gett möjlighet för informanterna att avbryta sin medverkan eller att i efterhand kunna ställa ytterligare frågor till oss genom att vi gett dem våra kontaktuppgifter. I informationen som vi gav till informanterna förklarade vi även att deras utsagor inte kommer att användas i andra sammanhang än i uppsatsen och att det inspelade samt det transkriberade materialet med deras utsagor kommer att förstöras efter att uppsatsen har tryckts. Vidare berättade vi var uppsatsen kommer att finnas tillgänglig samt föreslog att skicka uppsatsen i sitt färdiga format till dem. Det sistnämnda är också något vi tryckt särskilt mycket på eftersom att vi tycker att det är av stor relevans att informanterna ska få tillgång till uppsatsen och inte lämnas i en undran över hur deras utsagor sedan använts samt för att uppsatsen kan komma att vara användbar information för dem.

Enligt *samtyckeskravet* (www.codex.vr.se) ska vi som forskare inhämta samtycke från de deltagande. Det har vi gjort genom att vi efter att vi informerat om uppsatsen och vad ett deltagande innebär har frågat informanterna om det har känts bra att delta i undersökningen och om de samtycker till de förutsättningar som deltagandet innebär. Att informanterna har känt sig trygga med sin medverkan har känts särskilt viktigt eftersom att vissa av våra frågor kan tänkas uppfattas som känsliga på olika vis och kanske berör något känsligt för vissa av de deltagande. Detta har vi beaktat genom att berätta för informanterna att frågorna ibland kan uppfattas som personliga eller utelämnande och förklarat för dem att de får välja att inte svara på frågor om de inte skulle vilja detta.

Vi har under uppsatsskrivandets gång fört etiska diskussioner rörande beroendeförhållanden, vilket är en viktig del inom *samtyckeskravet* (www.codex.vr.se). Detta eftersom att vi båda i viss mån rör oss i HBT(Q)-kretsar och att vi under uppsatsens gång har fått in önskemål om att delta i uppsatsen från personer som vi mött i dessa sammanhang. Vi har då fått väga hur detta skulle kunna tänkas upplevas för informanten och om det i en sådan situation skulle finnas ett beroendeförhållande mellan oss och informanten som skulle kunna påverka undersökningens tillförlitlighet och etiska hållbarhet på ett negativt sätt. När detta inträffat har vi noga diskuterat detta oss sinsemellan samt med handledare för att kunna ta ett etiskt hållbart beslut. Detta inträffade i ett fåtal fall och vi valde då att inte intervjua de personer som vi hade för starka kopplingar till. De som vi endast sett till i olika sammanhang men inte hade någon egentlig relation till förde vi en gemensam diskussion med och tog ett gemensamt beslut med dem om det kändes bra att genomföra en intervju. Att intervjua informanter som vi på något sätt känner till eller som av någon anledning känner till oss är något vi försökt undvika i största möjliga mån. Däremot har det känts fel att utelämna vissa endast på grund av att vi vet vilka de är då dessa personers utsagor inte är mindre viktiga. Vilket innebär att vi, i de fall där de som önskat medverka inte har haft en personlig relation till oss men ändå känt till oss, har låtit deras önskan om att medverka väga tyngst. Detta etiska dilemma har dock bara handlat om en minoritet av informanterna.

Under undersökningen har vi på olika sätt värnat om informanternas integritet och anonymitet i uppsatsen i enlighet med *konfidentialitetskravet* (www.codex.vr.se). Vi har gemensamt kommit överens om att inte prata om det som sagts i intervjuerna eller vilka som deltagit i undersökningen med andra än varandra. Materialet har anonymiserats på så vis att vi har utelämnat eller censurerat utsagor som skulle kunna spåras till informanten, personer i dess närhet eller till personalens klienter. Efter att vi transkriberat intervjuerna förstörde vi banden som de var inspelade på. Dessa etiska ställningstaganden har vi även delgivit informanterna.

I enlighet med *nyttjandekravet* har vi berättat för informanterna att deras utsagor inte kommer att användas i några andra sammanhang än i denna uppsats (www.codex.vr.se). Vidare har vi erbjudit informanterna att läsa det transkriberade materialet dock har det inte funnits sådana önskemål från informanternas sida men samtliga informanter kommer att få ett exemplar av uppsatsen skickat till sig.

När vi bestämde oss för att även göra skriftliga intervjuer diskuterade vi kring om det var etiskt hållbart att kontakta några informanter som tidigare anmält intresse för muntlig intervju men av olika anledningar inte kunde genomföra detta. Enligt Sveningsson, Lövheim och Bergquist (2003) ska man som forskare undvika ”spamming” vilket innebär att man genom uppmuntringar och erbjudningar, som skickas ut upprepade gånger till samma personer, försöker få dessa att delta som informanter. Detta kan anses vara etiskt inkorrekt eftersom att ett deltagande ska grundas på egen vilja och önskan (Sveningsson, Lövheim och Bergquist, 2003). Vi valde att kontakta de informanter som varit intresserade av att delta igen genom att skicka ett e-postmeddelande till dessa för att informera om att de kunde delta genom skriftliga intervjuer om de fortfarande önskade att medverka. Vi ser inte detta som en form av ”spamming” eftersom att de uttryckt en önskan om att delta och meddelandet fungerade i informationssyfte. Vi hoppas också att det inte upplevdes på annat vis för dessa.

Könsneutrala pronomen

Vi kommer inte att benämna våra informanter utifrån kön när vi presenterar vårt material. Detta för att vissa av våra informanter är queera eller inte vill definiera sig rörande sexuell läggning eller könstillhörighet. Då vill heller inte vi påföra dem en statisk könsidentitet. Vi kommer inte att göra en skillnad mellan våra informanter och därför kommer vi att i vår analys av materialet använda oss av könsneutrala pronomen på samtliga informanter. Hon/han blir i könsneutral form ”hen”, hennes/hans blir ”hens” och honom/henne blir ”henom” (www.ne.se).

Teoretiska utgångspunkter

Inledning

De teoretiska perspektiv vi kommer att presentera i detta avsnitt är det Queerteoretiska perspektivet och Kommunikationsteori. Vi kommer främst att utgå ifrån det Queerteoretiska perspektivet och att vi har valt detta perspektiv eftersom att det diskuterar sexualitet, kön och identitet vilket vi ser som relevant utifrån vårt syfte, att se närmare på bemötandet av homo- och bisexuella samt transpersoner. Vidare blir det relevant att använda oss av denna teori eftersom att vi också ämnar se närmare på hur de som inte definierar sig och/ eller definierar sig som queer upplever bemötandet eftersom att det Queerteoretiska perspektivet särskilt diskuterar sexuella identiteter och att en queer identitet baseras på tankegångar från denna teori. Detta teoretiska perspektiv blir också intressant eftersom att det ämnar ifrågasätta heteronormativitet som vi också undersöker i form av att se närmare på om HBT(Q)- personer upplever sig bli bemötta annorlunda eller heteronormativt. För att ge uppsatsen ytterligare bäring kommer vi även att använda oss av Kommunikationsteori som kan skapa ytterligare förståelse för vad som händer i själva mötet eftersom att mötet baseras på en kommunikation och den personal vi intervjuat arbetar med just städjande samtal. Vi kommer även att lyfta fram Michel Foucaults tankar kring sexualiteten eftersom att det Queerteoretiska perspektivet i många avseenden är vidareutvecklingar av dessa tankar och vi därför tror att det kan ge en

mer tydlig bild av perspektivets grundtankar och bakgrund. Vi vill även lyfta fram dessa tankar för att de kan vara relevanta att lyfta fram för sig. Inledningsvis kommer vi att beskriva Foucaults historiska perspektiv på sexualiteten för att sedan komma in på det Queerteoretiska perspektivet och slutligen Kommunikationsteori.

Michel Foucault

Foucault (2002) menar att sexualitet inte är något naturligt inneboende hos människor utan att denna har konstruerats och blivit en diskurs genom historiska processer i en önskan om att kontrollera och disciplinera befolkningen och är därför ett maktredskap baserat på tal och kunskap kring den. Det är alltså genom talet som sexualiteten konstrueras och genom detta tal kan det otillåtna censureras bort genom att inte få utrymme i talet skriver han. För att kunna kontrollera sexualiteten blir talet en form av bekännelse där människor tvingas tala om sin sexualitet, likt en botgörelse, och den som får en sådan form av bekännelse given till sig innehar en makt då denne väljer hur bekännelsen ska tolkas och värderas, vilket Foucault kallar för bekännelsens diskurs. Detta innebär att det konstrueras en sanning kopplat till sexualiteten som vissa antas besitta menar han. Denna makt utspelar sig både ovanför individerna och mellan dem fortsätter han. Sexualitetsdiskursen blir på så vis konstruerad genom kategorisering, motsatser och uteslutningar där viss sexualitet blir privilegierad (Foucault, 2002).

Foucault (2002) utskiljer fyra mönster för vetande och makt kopplat till sexualiteten som uppkommit i samband med det borgerliga samhällets framväxt. Det första menar han är en såkallad hysterisering av kvinnokroppen, där den bland annat blev ett redskap för barnafödande. Det andra mönstret var ett ökat intresse för att uppmärksamma och förhindra barnets och ungdomars sexualitet, detta genom att de granskades än mer och många institutioner kom att rikta sig till att samtala om sexualitet med denna grupp skriver han. På så vis har det byggts upp ett vetande om dem från instanser med högre maktposition än dem som kontrollerar vad de får göra och säga fortsätter han. Detta menar han har hämmat ungdomars tal om sexualitet. Det tredje mönstret var att genom politiska strategier gynna fortplantningen och det fjärde mönstret blev att benämna perversiteter och på så vis göra dessa till avvikande (Foucault, 2002).

I samband med att fortplantningen gynnades blev sexualiteten sammankopplat med denne och med det heterosexuella äktenskapet som var tänkt som den kontext där fortplantningen skulle äga rum och detta blir normen menar Foucault (2002). I samband med detta utskiljdes avvikare som kunde fungera som en motsats till denna form av "goda" sexualitet genom att jämföras med det heterosexuella gifta paret fortsätter han. I samband med detta menar han att homosexualitet konstruerades. Dessa handlingar hade ägt rum innan menar han men genom att begreppsliggöra dem blir de en kategori och följaktligen en identitet och egenskap som kan kontrolleras. Detta benämner Foucault som lustarnas ordning där klassificeringen och talet kring sexualiteten konstruerar avvikare och granskningen av sexualitet kan därmed förskjutas till dessa. Eftersom att sexualiteten måste bekännas tvingas homosexuella att bekänna sin sexualitet för att få den legitimerad genom att bli inplacerade i identiteter som konstruerats för dem och på så vis blir människorna klassificerade vilket också är syftet med att konstruera avvikare (Foucault, 2002).

Queerteoretiskt perspektiv

Introduktion

Det Queerteoretiska perspektivet syftar enligt Tiina Rosenberg (2002) till att ifrågasätta normer och kategoriseringar för att kunna rasera gränser sinsemellan kategorier som anses vara konstruktioner. En viktig utgångspunkt för att rasera gränserna mellan konstruerade grupper blir att studera skillnaderna inom grupperna istället för mellan dessa fortsätter Rosenberg. Queeteorins fokus vilar på sexualiteten, genus och kön och samverkan mellan dessa samt att störa rådande normer kopplade till dem (Rosenberg, 2002). Detta teoretiska perspektiv innehåller en uppsjö av olika begrepp och handlingsstrategier där vi endast kommer att fokusera på de delar vi finner relevanta för vår forskning. Vid sidan av queeteorin finns det även en queeraktivism där man grupperat sig för att politiskt arbeta mot identitetskategorier genom att definiera sig som queera alternativt inte definiera sin könstillhörighet eller sexualitet menar Fanny Ambjörnsson (2006). Den queera önskan ligger enligt Rosenberg (2005) i att genom att skaka om och ta bort kategorier, göra det omöjligt att se något som avvikande och därför förbjudat det.

Identitet

Identiteten är enligt Rosenberg (2002) inte statisk utan består av en rad berättelser som på olika sätt förkroppsligas och beroende på olika kontexter skiftar innebörden av berättelserna. Det som skapar en bild av en statisk identitet är individens oförmåga att reflektera över dessa förändringar fortsätter Rosenberg (2002). Vidare menar hon att oförmågan att reflektera bygger på en bild av att en statisk identitet skapar trygghet genom att den skapar ett sammanhang och en samstämmighet mellan den enskilda individens identitet och omvärlden som ytterst beror på att människan försöker få ett utrymme inom den sociala gemenskapen genom att bli bekräftad av omvärlden. Identiteten är vidare baserad på en tanke om motsatser, det vill säga är en person till exempel inte heterosexuell kan denna anta att den är homosexuell (Rosenberg, 2002).

Identiteter är egentligen inte integrerade i en enskild individs fysiska väsen utan återfinns i det stora samhället, relationer, institutioner och det sociala livet där ytterst kategoriseringarna begränsar människans möjligheter att vara individer menar Rosenberg (2002). Gruppstillhörighet är avgörande för detta identitetsskapande, vi tolkar varandra och oss själva genom likhet och olikhet, identiteten upprätthålls genom en känsla av gemenskap och för att markera en gräns till andra fortsätter hon. Vi kommer både att själva identifiera oss med grupper och som motsatser till andra grupper men också att tvingas in under diverse gruppstillhörigheter vilket innebär att identitetskategoriernas konstruktion blir oss påtvingat skriver författaren. På så vis blir identiteten ett makt- och styrningsinstrument där sociala processer styr identiteten och inte tvärtom poängterar hon. Genom att lägga beslag på och omdisponera identitetskategorierna synliggörs dessa och en problematisering av dessa möjliggörs (Rosenberg, 2002).

Heteronormativitet

Med heteronormativitet åsyftas att samhället och medmänniskor genom olika strukturer, handlingar, relationer och institutioner, upprätthåller och vidmakthåller heterosexualitet som en ursprungssexualitet och denna framställs som allomfattande och naturlig menar Rosenberg (2005). I samband med att heterosexualiteten framställs som det ursprungliga och det ”normala” blir det som inte faller inom denna struktur förpassat och stämplat som avvikande

fortsätter hon. De avvikande blir inom det heteronormativa samhället på diverse olika vis bestraffade på flera olika plan där bland annat våld, osynliggörande, marginalisering, stereotypisering, kulturell dominans och homofobi är exempel på olika former av bestraffningar som kan förekomma (Rosenberg, 2005). Den heteronormativa diskursen i samhället återskapar heterosexualiteten som det "normala" genom en mängd olika kunskaper, praktiker och kunskapsrelationer (Rosenberg, 2002).

Heteronormativiteten kan anses bestå av två grundläggande principer menar Rosenberg (2002) som innefattar ett uteslutande av avvikelser genom ett uppdelande i "vi" och "de" samt även ett synsätt som säger att avvikarna ska anpassa sig till den dominerande kulturen. Det sistnämnda blir svårt för avvikarna att lyckas genomföra eftersom att maktförhållandena motverkar dem fortsätter hon. Den dominerande gruppen får bestämma vad som ska vara det bästa för alla individer i samhället poängterar Rosenberg (2002). För avvikaren blir detta alltså ett olösligt dilemma då denne tvingas anpassa sig efter heteronormativa villkor och sätt att leva, även fast personen kanske inte söker att leva på detta vis. Samtidigt blir avvikaren påmind om sin avvikaridentitet som individen anses ha men samtidigt inte får lov att ha (Rosenberg, 2002).

Den heterosexuella matrisen

Det som ytterst konstruerar synen på en sann och korrekt könstillhörighet och sexualitet är den så kallade heterosexuella matrisen enligt Rosenberg (2002). Författaren beskriver detta begrepp utifrån att det finns en föreställning om att kroppar ska utgå från stabila kön för att vara begripliga, det vill säga manlighet är ett maskulint uttryck och så vidare. Vidare menar hon att dessa definieras genom motsatser och definieras hierarkiskt genom en heterosexualitet som är obligatorisk. Det vill säga, för att exempelvis vara en riktig kvinna ska din kropp se ut på ett visst sätt och vidare ska du uttrycka dig på ett visst sätt och slutligen begära det som till synes är det motsatta det vill säga mannen med en manlig kropp och ett manligt genus. Utan denna ordning blir inte kroppar begripliga utan kropparna blir begripliga just genom denna heterosexuella matris med två tydligt identifierbara kön och genus fortsätter hon. Alltså bör inte kön och sexualitet studeras som två skilda fält utan de har en inbördes relation där sexuella uttryck styr uttryck för kön och vice versa (Rosenberg, 2002).

Den heterosexuella matrisen baseras på en obligatorisk heterosexualitet där du måste åtrå det motsatta för att vara en fullbordad man eller kvinna skriver Rosenberg (2002). En förutsättning för att detta ska fungera blir ett uteslutande av homosexuella som inte riktar sitt begär åt rätt håll (Rosenberg, 2002). Den obligatoriska heterosexualiteten är en förtrycksform som existerar och pendlar mellan samtliga nivåer det vill säga både inom det privata och inom det offentliga menar författaren. Detta förtryck drabbar vissa grupper på grund av att det finns vissa beteendemönster och föreställningar som inte alltid är medvetna hos medmänniskor fortsätter hon. Det gör att till exempel homosexuella blir förtryckta i mötet med andra, i media, i kontakt med byråkratiska strukturer och hierarkier och så vidare menar hon. Alltså kan inte detta förtryck motverkas genom att stifta nya lagar eller ett skifte av personer i maktpositioner eftersom att förtrycket rör sig och produceras i hela samhället (Rosenberg, 2002). Judith Butler (1990) menar vidare att det faktum att den heterosexuella matrisen är beroende av en mängd olika stödåtgärder för att upprätthållas gör det omöjligt att tala om en heterosexualitet som är naturlig eller konstant utan heterosexualiteten är något framtvingat. Baserat på att kön, genus och sexualitet är konstruktioner som samverkar vänder sig Butler emot en tanke om en inre essens men menar att det samtidigt ibland har gynnat avvikares kamp för lika rättigheter att använda sig av essentialistiska argument (Butler, 1990). Den

heterosexuella matrisen ses som en drivande kraft bakom den heteronormativa diskurs som råder i samhället eftersom att denna kräver två identifierbara kön som också ska åtra varandra (Rosenberg, 2002).

Performativitet och subversivitet

Begreppet performativitet åsyftar enligt Butler (1990), till att belysa att kön, genus och sexualitet inte är något beständigt med en sann essens utan detta är något som hela tiden görs. Butler menar att dessa görs konstant och detta genom repetition och imitation. På grund av att imitationen konstant görs finns det inget stabilt eftersom att en handling eller en akt inte kan återskapas på precis samma vis varje gång menar Rosenberg (2005). På så vis är vidare performativa handlingar alltid påtvingade och inte självvalda menar Rosenberg (2002). Rosenberg (2005) uttrycker att performativiteten är som en form av drag, det vill säga som en form av gestaltning. Vidare betyder detta att det inte finns något ursprungligt genus/sexualitet som dragen gör en imitation av utan istället är imitationen en imitation av en annan imitation menar hon. Heterosexualitet är konstruerat genom imitation och den imitationen utger sig för att vara grunden för alla former av imitationer fortsätter hon. För att kunna påstå sig vara ett original behöver heterosexualiteten framställa homosexualiteten som en kopia som imiterar originalet vilket Rosenberg ifrågasätter. Detta då heterosexualiteten förutsätter homosexualiteten för att vara original och då kanske inte är originalet (Rosenberg, 2005).

Att kön, genus och sexualitet konstant görs genom imitationer innebär som vi tidigare nämnt att det aldrig kan göras på samma vis (Ambjörnsson, 2006). Queerteorin vill påvisa hur instabilt detta är genom att påvisa hur enkelt det är att göra "fel" menar Ambjörnsson, (2006). Att göra "fel" är en så kallat subversiv handling där genus, sexualitet och kön inte görs på ett korrekt sätt eller inte hänger samman i enlighet med den heterosexuella matrisen (Rosenberg, 2005). Ett exempel på en sådan handling skulle enligt Ambjörnsson (2006) kunna vara att definiera sig som bisexuell eftersom att personerna i detta fall bortser ifrån kön när de väljer partner. Subversiva handlingar kan också röra sig på uttrycksnivå exempelvis genom klädstil (Ambjörnsson, 2006).

Den obligatoriska heterosexualitetens uttryck

Queerteorin återkopplar till Foucault genom att påstå att en homosexuell identitet först konstruerats i samband med att ett språk uppkommit kring den, det vill säga genom att det begreppsliggjordes (Rosenberg, 2002). Det som inte inrymdes inom begreppet heterosexuell kom istället att kopplas till begreppet homosexuell menar Rosenberg (2002). Historiskt sett har heterosexualiteten, som vi nämnde tidigare i stycket om Foucault, konstruerat homosexualiteten för att påföra den skam som kopplats till sexualiteten på dessa och på så vis kunna rättfärdiga den egna sexualiteten genom att hålla den ren och genuin och det är viktigt att ha dessa historiska processer i beaktande för att förstå hur samhället blivit heteronormativt menar hon. För att göra heterosexualiteten till det universella och naturliga menar hon vidare att det krävs en negativ definition av homosexualitet som dess motsats, på så vis blir heterosexualiteten hierarkisk överordnad genom olika historiska processer. Någon som följer en heteronormativ praktik kommer inte att behöver förklara sig på samma sätt som någon som inte gör det som istället måste förklara sig och ifrågasätta sin egen sociala tillhörighet (Rosenberg, 2002).

Det är inte bara homosexuella som blir förtryckta av heteronormen, utan denna begränsar även de heterosexuellas handlingsutrymme där rätt genus och rätt sexualitet är ett måste menar Rosenberg (2002). Detta eftersom att inte heterosexualiteten är något enhetligt utan den

ska ske i en särskilt förväntad form för att också kunna passa in i den heteronormativa diskursen fortsätter hon. Rosenberg (2002) återkopplar till Gayle Rubins forskning som har påvisat att sexualiteten i stort består av värdehierarkier där heterosexualitet gynnas. Fast för att denna ska godkännas ska denna heterosexualitet också vara monogam och reproduktiv fortsätter hon. Detta skulle innebära att även heterosexuella kan falla utanför den heterosexuella normen (Rosenberg, 2002).

Att definiera homosexualitet som ett begrepp som också görs avvikande kan ses som en kontrollmekanism eftersom att detta skapar en skiljelinje mellan vad som är tillåtet eller inte sexuellt sätt menar Rosenberg (2002). Vidare fungerar detta även avskräckande på så vis att till exempel en sexuell kontakt med någon av samma "kön" kan leda till ett avvikande som sedan inte går att ifrånkomma (Rosenberg, 2002). Hela kulturen kan vidare ses som tvångsmässigt heterosexuell vilket leder till att HBT-personer inte kan fungera som talande subjekt menar Butler (1990). Att som avvikare tala om sin sexualitet inom ett heteronormativt system blir omöjligt eftersom att den som tolkar det som sägs och även den som säger det tillhör det heteronormativa systemet och därför tolkas det utifrån detta perspektiv (Butler, 1990). Homo-, bi och transpersoner tvingas att definiera sig för att kunna bli till en avvikande grupp men samtidigt blir dessa förhindrade att definiera sig eftersom att begreppet har blivit dem påfört poängterar Rosenberg (2005). Detta innebär att dessa inte får definiera sig själva utan andra definierar dem utifrån vad de väljer att associera till begreppet (Rosenberg, 2005). Ett allmänt accepterat begrepp och process är att "komma ut ur garderoben", vilket innebär att en HBT-person ska berätta att den tillskriver sig egenskaper som kopplas till dennes sexualitet, förklarar Rosenberg (2002). Detta är något som inte existerar på grund av att homo, bi och trans existerar utan detta existerar på grund av den obligatoriska heterosexualiteten, där alla annan sexualitet måste definieras för att kunna existera och diskuteras (Rosenberg, 2002).

Att uttryck för samkönat begär är något förbjudet betyder inte alltid att det är synliggjort på så vis att det finns en tydlig och uttalad motdiskurs utan ibland rör det sig också om att dessa handlingar inte ens kvalificerar sig som objekt värda att förbjuda genom att de istället blir dolda och inte uppmärksammade menar Rosenberg (2005). Vidare försöker det heteronormativa samhället hindra homosexualitetens framväxt genom att kulturellt framställa denna som en smitta till exempel genom att dra en rak linje sinsemellan aids och homosexualitet menar Rosenberg (2005).

Rosenberg (2002) poängterar att det är viktigt att intersektionellt se på sociala problem, vilket innebär att man ser hur många olika sorters förtryck kan samverka samtidigt på olika plan i en och samma individ. Därför kan inte exempelvis HBT-personer ses som en enhetlig grupp som drabbas av samma förtryck då individuella skillnader är stora inom denna "grupp" fortsätter hon. Det enda som exempelvis HBT-personer skulle ha gemensamt, menar hon, är att de har definieras ut som avvikare av ett heterosexuellt samhälle men där upphör också alla likheter. På grund av att en grupp blir utstött i samhället tenderar dessa som en konsekvens av detta att uppfatta sig själva som en grupp, eftersom att det är särskilt viktigt för marginaliserade och utstötta grupper att ha en referensgrupp som ger möjligheter att få en positiv självidentifikation fortsätter hon. På så vis menar hon att HBT-personer har organiserat sig som en grupp baserat på en vilja att försvara sig mot samhällets fördomar och restriktioner på grund av att dessa inte får en del i en heterosexuell gemenskap (Rosenberg, 2002).

Kommunikationsteori

Kommunikation och en modell för kommunikation

Kommunikation bygger enligt Tom Eide och Hilde Eide (2006) på att en part tar initiativ till dialog och att en annan part besvarar detta initiativ. När en person ger respons på det som en individ uttrycker är det av yttersta relevans att denne fokuserar på det centrala i individens berättelse menar de. Det är detta som också är utmärkande för det professionella samtalet av stödjande karaktär poängterar de. För att kunna ge respons på det centrala i individens berättelse måste den professionelle kunna se individen för vad denne är vilket också gynnar en god relation mellan den professionelle och den hjälpsökande skriver författarna. En dialog mellan två individer bygger alltid på en uppsjö av förväntningar på såväl den andre individen som på den enskilde individens förväntningar på sig själv skriver de vidare. För att dialogen ska utvecklas på bästa sätt är det relevant att det finns en förståelse av situationen och en god relation mellan parterna (Eide/Eide, 2006).

Kommunikation baseras på en modell som bygger på initiativ och respons menar Eide och Eide (2006). Denna fungerar på så vis att den som tar initiativ "sändaren" sänder ett budskap som sedan tas emot av den som ska ge respons på det sagda "mottagaren" och sedan växelverkar dessa på så vis att de sänder budskap fram och tillbaka till varandra fortsätter de. Budskapet som förmedlas mellan parterna kan vara såväl verbalt som icke-verbalt i form av till exempel mimspel och rörelser menar de. Detta är dock en förenklad modell, poängterar de, som förutsätter att inga störningar finns och att informationen mottas på ett korrekt sätt. En störning skulle kunna uppstå om det verbala uttrycket säger en sak och det icke-verbala tycks säga något annat menar författarna. Likaså kan parternas olika ställning och bakgrund påverka om kommunikationen fungerar enligt denna modell menar de vidare. Eftersom att kommunikationen är mellanmännisklig är den också personlig och kan inte endast bestå av budskap som förs mellan två parter utan exempelvis känslor, tillit, makt och respekt kommer vara faktorer som påverkar kommunikationen påstår författarna. Det är inte bara det sagda som påverkar ett bemötande utan det är även hur det sägs som avsevärt kommer att påverka hur en situation upplevs (Eide/Eide, 2006).

Stereotypisering

I mötet med människor hämtar vi in en stor mängd med information som vi måste sortera och mängdbegränsa menar Eide och Eide (2006). Här kommer våra personliga erfarenheter och intressen påverka vad vi finner vara relevant information att bevara fortsätter de. Vidare menar de att kommunikationen och uppfattningen om situationen alltid kommer att styras av egen bakgrund, fackkunskap samt egna erfarenheter och egna psyke. Det vill säga att en individ i mötet med en annan individ kommer att utgå från så kallade stereotyper skriver de. Dessa innebär att man agerar utifrån sig själv eller en kultur alternativt en grupp som har stort inflytande vilket kommer att ändra karaktären på det som sagts skriver författarna. Stereotypiseringen tenderar att ytterst visa sig i mötet mellan personer som är olika varandra skriver de, vilket de menar kan vara på flera plan där alltifrån skillnad i hudfärg eller sexualitet och dylikt kan påverka om personen själv inte kan identifiera sig. Alltså kan det hända att en part tror sig se den andre människan men egentligen ser en stereotyp baserad på såväl den egna individens föreställningar som kanske även omgivningens menar de. På så vis hindrar stereotyper individerna ifrån att se den egentliga situationen fortsätter de. De menar vidare att det blir ett projekt för en individ att i mötet med en annan individ kunna se förbi stereotyperna och lära känna personen. De menar att en kunskap om att det också fungerar på

detta vis och vilka föreställningar individen i fråga har kan förbättra denna förmåga. I en professionell situation kan alltså den professionelle råka stereotypisera sin klient och vidare kan även klientens tidigare möten med andra professionella skapa en positiv alternativt en negativ stereotyp kring vad den professionelle kan erbjuda denne poängterar författarna. Därför är det av stor relevans att en klient får möta en förstående professionell då detta kommer att påverka dess benägenhet att se positivt på kommande professionella den kan tänkas möta (Eide och Eide, 2006).

Omsorgsprofessionalitet, omsorgsrationalitet och omsorgstemporalitet

Det mest relevanta för stödjande arbete är enligt Eide och Eide (2006) att se klienten och kunna styra samtalet utifrån dess behov. Klienten ska, enligt dem, med den utgångspunkten kunna känna sig förstådd, sedd och nöjd. De menar att det är relevant att se varje klients unikheter och baserat på detta finns det inga förutbestämda modeller. För att god kommunikation ska vara möjlig inom den professionella sfären är det viktigt att det finns en god kunskap om såväl arbetsmetoder som samhällsprocesser och detta kommer också att kunna begränsa risker för missförstånd och dåliga relationer med klienter fortsätter de. Att agera utifrån en inlevelse av klientens världsbild, ett kunnande och en önskan att agera på bästa möjliga vis kan kallas att ha en omsorgsprofessionalitet menar de. Detta förutsätter, menar de, att den professionelle är empatisk, kan förstå hur det är att vara den andre individen, har en självreflektion kring negativa känslor riktade gentemot vissa drag som kan finnas hos en klient. Vidare även att den professionelle är beredd på svåra situationer och att kan se bortom sina egna stereotyper samt har en kunskap om sin yrkesroll, sina arbetsuppgifter och vart man kanske har brister inom arbetsplatsen och på det individuella planet (Eide/Eide, 2006).

En annan viktig del i det professionella samtalet är enligt Eide och Eide (2006) att den professionelle innehar en så kallad omsorgsrationalitet. I detta menar de att kunskaper om känslor hos klienten och hjälpgivaren är centrala och vidare även en medvetenhet kring etiska svårigheter och maktförhållanden. Vidare menar de att det är relevant att den professionelle innehar ett sunt förnuft rörande dessa aspekter. Det är relevant att inte missbruka den makt man som professionell har i mötet med en klient genom att inte vara öppen för denne när denne är sårbar och utsatt fortsätter de. Att lyssna aktivt kan förutom att det är en förutsättning för att ge bra stöd också fungera som ett medel för makt och kontroll och även avvisande av klienter menar de vidare. De menar även att det är viktigt att den professionelle inte fokuserar på klientens svagheter i mötet och är medveten om asymmetrin som relationen alltid kommer att ha och reflektera över den (Eide/Eide, 2006).

Slutligen menar Eide och Eide (2006) att det är viktigt att den professionelle har en så kallad omsorgstemporalitet. Det vill säga att den professionelle har en bra anknytning med klienten och signalerar hopp till denne menar de. Vidare poängterar de att den professionelle bör lyssna aktivt på klientens berättelse och att denne har ett tidsperspektiv genom att se på nuet, framtiden och det förflutnas påverkan på samtalet. En klient bör i mötet med en professionell kunna få en känsla av optimism rörande sin framtid och sitt liv och denna optimism är avhängig av att klienten känner sig förstådd och på så vis uppmuntrad av den professionelle skriver författarna. Dessa tre aspekter; omsorgsrationalitet, omsorgsprofessionalitet och omsorgstemporalitet, är alla gemensamt relevanta för en stödjande kommunikations fungerande och på hur en klient kan komma att känna sig bemött och förstådd (Eide/Eide, 2006).

Resultat och analys

Inledning

I vårt första tema *Inför besöket* kommer vi att presentera och analysera ungdomarnas känslor och tankar inför besöket och även vad de visste om ungdomsmottagningen och hur de fått denna information. Vi kommer även att beskriva vad personalen har för syn på den information de sänder ut. Under temat *Identitet* kommer vi att presentera och diskutera hur ungdomarna ser på att definiera sin sexuella läggning och könsidentitet samt hur personalen ser på att definiera dessa identiteter. Vi kommer under temat *Bemötande* först att presentera ungdomarnas berättelser om deras upplevelser av bemötande på ungdomsmottagningen och sedan personalens upplevelser av att bemöta HBT(Q)-ungdomar. Under samma tema kommer vi att presentera och analysera både ungdomarnas och personalens åsikter kring när den sexuella läggningen har relevans i mötet. Slutligen kommer vi under detta tema att fokusera på miljöns betydelse för bemötandet. I det sista temat *Vilja bli bemött och bemöta* kommer vi att presentera och analysera hur ungdomarna önskar sig bli bemötta och hur personalen vill kunna bemöta HBT(Q)-personer och vilka faktorer som de tänker är viktiga i detta avseende. Innan vi övergår till dessa fyra teman kommer vi kort att presentera våra informanternas utgångspunkter för att sätta materialet i ett sammanhang.

Våra informanternas utgångspunkter

Samtliga ungdomar beskriver att de har besökt Ungdomsmottagningen vid ett flertal tillfällen. Vilka yrkeskategorier de har träffat varierar mellan de olika ungdomarna, men gemensamt är att alla har träffat minst två yrkeskategorier på Ungdomsmottagningen. Den personal som ungdomarna uppger att de har träffat är: kurator, psykolog, barnmorska, sexolog och gynekolog. Ungdomarna är mellan 15 och 23 år gamla.

Personalen har arbetat inom ungdomsmottagningen olika länge. Gemensamt för dessa är att de alla har utbildning för att kunna föra samtal av stödjande karaktär och att de även arbetar med detta på Ungdomsmottagningen eller näraliggande verksamhet. Ett par av dem uppgav att de i sitt arbete även är delaktiga i att hålla i så kallade skolbesök, där skolelever besöker Ungdomsmottagningen och där får information om verksamheten och även får diskutera sexualitet och relationer.

Det är viktigt att poängtera att de två informantgrupper vi har i denna uppsats, ungdomar och personal, inte nödvändigtvis har träffat varandra. Därför kan vi inte dra en rak linje mellan dessa utan de är tänkta att ses som exempel från olika positioner till bemötandet för att skapa en vidare förståelse för det undersökta och kunna jämföras i syfte att se om de utgår ifrån samma utgångspunkter.

Inför besöket

Information

Alla intervjuade ungdomar uppger att de har fått att de har fått information om Ungdomsmottagningen via skolbesök och två personer uppger att de även har fått information om mottagningen från familjemedlemmar. Ingen av ungdomarna uppgav att de hade besökt Ungdomsmottagningens officiella hemsida, www.umo.se.

Den information som ungdomarna uppgav att de hade innan besöket på Ungdomsmottagningen var att de kunde besöka denna om de behövde preventivmedel eller behövde testa sig för könssjukdomar. Alla utom en av ungdomarna uppgav vidare också att de förstod det som att de kunde komma till Ungdomsmottagningen om de hade frågor eller ville samtala om något. En informant berättar om vad hen visste om Ungdomsmottagningen innan besöket:

Inte så mycket faktiskt, bara att man kan testa sig mot sjukdomar och få gratis preventivmedel.

En annan av ungdomarna uttrycker sig på följande vis rörande vad hen kände till om Ungdomsmottagningen och hur hen fått denna information:

Det finns ungdomsmottagningar ni kan gå hit om ni vill ha kondomer ja å la den grejen och så var jag på ungdomsmottagningen (...) och vi skulle lära oss att rulla på höfterna i en åtta för alla kvinnor som skulle föda barn, det blir lättare när man rullar eller när man får igång höftmusklerna (skratt) så det var min första, oj är det så här det går till på en ungdomsmottagning tänkte jag, alltså rulla på höfterna för att man skulle föda barn. Det är en konstig upplevelse, ja så det är väl genom skolan när jag var liten som jag fick reda på att ungdomsmottagningen finns.

Att alla ungdomarna fått information rörande preventivmedel och graviditet ser vi som ett uttryck för att sexualitetsdiskursen historiskt sett har vuxit fram för att kontrollera barnafödande och att den goda sexualiteten kopplas till de sexuella handlingar som leder till fortplantning (Foucault, 2002). Detta kan vidare ses som en omedveten heteronormativ handling, där man talar om ungdomarnas sexualitet utifrån tanken att de utför en sexuell praktik som kan leda till graviditet. Det vill säga de antar att denna sexuella handling sker mellan en man och en kvinna och att det rör sig om en särskild form av sexualitet mellan dessa, det vill säga vaginalt samlag (Rosenberg, 2005). Vilket vidare kan återknytas till Gayle Rubins värdehierarki där den goda sexualiteten sker på dessa premisser (Ambjörnsson, 2006). Att denna information varit i fokus när dessa unga fått information kan leda till att inte alla ungdomar känner sig sedda i informationsstadiet (Eide/Eide, 2006)

En av personalen uttrycker att det förekommer information rörande sexuella inriktningar vid skolbesöken:

Vi träffar ju dem här skolungdomarna när de är fjorton år och föresten har vi även gruppverksamhet för dem som går sjätte klass som heter (namn) så då får dem också information och det är lite att man börjar prata om sex och om sexualitet då och där ingår också att man kan ha olika sorters sexpartners och så.

En annan informant uttrycker en oro över att skolbesöken, på mottagningen där hen arbetar, kan ge en bild av Ungdomsmottagningen som heteronormativ:

Det jag främst tänker på det är att vi skulle utveckla de här klassbesöken, informationsdelen alltså vad man kan göra mer så det inte bara handlar om hur man kan göra om man tror att man fått en könssjukdom eller tror att man är gravid det är ju en del ungdomar som inte tror att man kan gå på samtal, det tror jag faktiskt förekommer.

Intervjuare: Vad tänker du att du vill lyfta fram istället om det till exempel skulle vara en HBT- grupp som var här istället?

Om man går i åttan och så går man hit på ett studiebesök och så förstår man att hit kan man komma om man vill hämta kondomer, man kan komma om man vill prata och om

man misstänker att man har klamydia nu hårdrar jag det väldigt så och då om man är en HBT- person då kanske det inte känns som att, det är inget ställe för mig så ja, jag vet inte men sen så gör vi ju olika på alla de här klassbesöken men jag tror att vi skulle behöva titta på vad är det för information vi ska ge ungdomarna i åttan.

En tredje informant uttrycker att hen tycker att de ibland råkar vara heteronormativa vid skolbesöken och att detta är något som hen vill ändra på:

Jag och alla andra gör plumpa grejer och misstag när vi träffar en del unga och vi är heteronormativa ibland i samband med skolbesök och så vidare och det pratar vi om och försöker komma underfund med, när vi beskriver våra rutiner och när vi tänker kring upplägget på våra skolbesök och så

I det första citatet uttrycker en personal att när hen informerar skolungdomar om frågor som rör relationer och sexualitet, brukar hen berätta att man kan ha olika sorters partners. Vidare uttrycker två andra bland den intervjuade personalen att de ibland tycker att de agerar heteronormativt när de informerar om verksamheten vid skolbesöken. Dessa utsagor kan påvisa en medvetenhet och önskan rörande att lämna ett heteronormativt angreppssätt bakom sig som rör sig på olika plan hos de intervjuade. De två senare utsagorna från de intervjuade pekar på en form av omedveten uteslutning i informationsstadiet. Detta kan enligt Fish (2006) ses som heterosexism där personalen trots all välmening utelämnar information som HBT(Q)-ungdomarna kan tänkas behöva få för att vilja besöka mottagningen och känna sig inkluderade. Detta påvisar samtidigt utsagorna att informanterna också reflekterar över och vill arbeta med men kanske inte alltid vet hur.

Tankar och känslor innan besöket

Vi frågade ungdomarna under intervjuerna hur de tänkte och kände inför besöket, om de funderade över huruvida deras sexuella läggning skulle ha någon betydelse i mötet. Informanterna uttryckte här blandade känslor där vissa hade funderat över det och vissa inte och vidare hade de som funderat över detta haft varierande tankar kring vilken betydelse den sexuella läggningen skulle kunna komma att ha i mötet. En av ungdomarna uppgav att hen inte hade funderat på om hens sexuella läggning skulle ha någon betydelse i mötet med Ungdomsmottagningen. Tre av informanterna uppgav att de innan mötet med Ungdomsmottagningen hade funderat kring betydelsen av deras sexuella läggning i mötet med personalen. Dessa funderingar handlade om hur personalen skulle bemöta dem om de berättade om sin sexuella läggning och om personalen skulle fråga om detta. En intervjuperson menade sig inte vara orolig för att hens sexuella läggning skulle ha en negativ betydelse för hur mötet skulle arta sig:

Jag funderade på det, men var ganska säker på att det inte skulle spela någon roll.

En annan informant hade funderat på det utifrån en nyfikenhet kring hur personalen skulle bemöta hens sexuella läggning och om de skulle fråga henom om den:

Nej, inte så mycket faktiskt utan jag var mest nyfiken på (...) ifall dem skulle fråga någonting eller hur dem skulle bemöta det mest, jag tycker sådant är kul att veta.

En av ungdomarna ville i mötet prata om sin sexuella läggning och därför skulle detta ha betydelse i mötet med personalen:

Första gången när jag var där för att jag var ledsen och inte mådde särskilt bra psykisk så hade jag väl lite tankar på det, för jag var väldigt förvirrad över min sexualitet och jag

tog inte upp det så många gånger med dem men jag hade väl kanske hoppats att kunna ta upp det mer.

Att informanterna funderar på om deras sexuella läggning kommer ha någon betydelse i mötet med Ungdomsmottagningen kan ses som ett uttryck för att de i någon mån ser sig själva som avvikande i det heteronormativa samhället (Foucault, 2002). Vidare kan detta innebära att de innan mötet med Ungdomsmottagningen har funderat på om de även där kommer att bli bemötta som avvikare. Det vill säga en undran om Ungdomsmottagningen kommer att återspegla det heteronormativa samhället eller inte (Rosenberg, 2005). Som vi ser det uttrycker informanterna ingen större oro inför risker och negativa följder av att berätta om sin sexuella läggning för Ungdomsmottagningens personal, som Fish (2006) menar att HBT-personer ofta kan göra i mötet med professionella. Vi uppfattar det som att ungdomarna hade mer nyfikna än oroliga funderingar inför mötet med ungdomsmottagningen rörande vilken betydelse deras sexuella läggning skulle få.

En av ungdomarna hade inför mötet med Ungdomsmottagningen hoppats på att där kunna tala om sin sexuella läggning och funderingar kring denna. Dessa funderingar kan tolkas som att personen innan mötet tänkte att det skulle finnas möjlighet att samtala kring dessa frågor. Att informanterna inte uttryckte några större rädslor inför besöket rörande sexuell läggning kan bero på att ungdomar som besöker Ungdomsmottagningen enligt Bak, Gunnarsson och Ljungberg (1992) tenderar att förvänta sig att bli bemötta och förstådda på ett bra sätt. Detta menar de beror på att Ungdomsmottagningen riktar sig till unga och att ungdomarna därför förväntar sig att de ska ha en särskilt bra förståelse för deras frågor.

Identitet

Hur definierar sig ungdomarna?

Vi frågade alla ungdomarna hur de definierar sin sexuella läggning och könsidentitet. Tre av dem gav en tydlig definition på sin sexuella läggning där den tycktes vara mer statisk. Två av dessa definierade sig som bisexuella och en definierade sig som homosexuell. Bland dessa tre informanter definierade sig två som kvinna och de andra två nämnde inte hur de definierade sin könstillhörighet. Två av ungdomarna definierade sig mer flytande. En av intervjupersonerna menade sig vara homosexuell och kvinna men definierar sig för tillfället som bisexuell kvinna:

Jag anser mig vara tjej i alla fall sen så, jag skulle väl egentligen anse mig vara homosexuell fast just nu har jag en transsexuell pojkvän, FTM, så jag säger att jag är bisexuell. Så det är väl krångligt.

En annan informant uttryckte också en mer flytande definition av sin sexuella läggning. Hen menade sig vara queer men definierar sig vid olika tillfällen och situationer olika och hen uttryckte även en mer flytande könstillhörighet:

Ofta definierar jag mig väl som kvinna, min könsidentitet är kvinna och det gör väl alla andra också så det är väl så det skapas för mig, att alla andra tar för givet ja men du är ju en kvinna och då blir jag det på ett sätt så då har jag väl tagit till mig det även om jag på något sätt har tvivlat och inte känt att jag riktigt passar in i kvinnan, men det är väl så jag definierar mig och min läggning är väl queer kan man säga (skratt)(...) jag brukar säga homosexuell ibland, bisexuell ibland, lite olika beroende på situationen.

Tre av ungdomarna har valt att definiera sin sexuella läggning utifrån vad som kan tolkas som en mer statisk identitetsuppfattning. Att tillskriva sig en statisk identitet kan enligt Rosenberg (2002) komma utifrån en önskan att tillhöra en grupp eftersom att detta kan skapa en känsla av trygghet och gemenskap. Vidare kan en statisk identitet skapa en upplevelse av sammanhang i tillvaron och att man genom att anta denna blir bekräftad av samhället som den man uppfattar sig vara i stort (Rosenberg, 2002). Dessa statistiska identitetskategorier baseras på en tanke om motsatser, där exempelvis att definiera sig som homo- eller bisexuell blir ett sätt att visa att man inte praktiserar heterosexualitet (Rosenberg, 2002). Att definiera sig för att få tillhöra grupper och ta avstånd från andra grupper sker både på frivillig basis och blir även påtvingat från samhället för att skapa en begriplighet (Rosenberg, 2002). Informanten i det sista citatet uttrycker en känsla av att bli påtvingad kategorier för att samhället ska begripa henom och att hen i vissa situationer anpassar sig efter dessa. Detta kan förstås som en strategi där sexuella identitetskategorier används för att skapa en förståelse från samhällets sida och kanske även för att kunna hävda sina rättigheter och sitt människovärde (Rosenberg, 2002).

Hur tänker ungdomarna om definitioner av sexuell läggning

Fyra av ungdomarna ifrågasatte under intervjuerna definitioner och uttryckte en ovilja inför att behöva definiera sig av olika anledningar. De uttrycker att de definierar sig för andras skull snarare än för sin egen skull och att de tycker att definitioner i allmänhet är onödigt och skapar fördomar. Att definiera sig blir något de gör för att andra ska förstå men själva egentligen inte önskar göra. En av ungdomarna diskuterar sin olust inför att definiera sin sexuella läggning baserat på dessa faktorer på följande vis:

Det här känns väldigt uttjatat att säga, men egentligen tycker jag inte om att stoppa människor i fack. Tack vare det skapas stereotyper och fördomar. Därför tycker jag det är dumt och onödigt. Dock gör jag det ändå, för att andra skall få lättare att förstå.

Ett par av informanterna kritiserar statistiska identiteter genom att poängtera att de kan dras till någon av motsatta kön i perioder eller på vissa plan utan att egentligen vara heterosexuella. En av dem uttrycker sina tankar kring detta i citatet nedan:

Det är egentligen onödigt att behöva kategorisera folk i olika grupper. Jag är jag, så enkelt är det (...) ibland säger jag att jag är kär i min dejt på grund av hennes personlighet och så vidare och inte på grund av kön. Jag var tillsammans med en kille tre år och då var jag asexuell. Jag kan bli tänd på killar men inte sexuellt.

En av intervjupersonerna menar vidare att hen använder sig av beteckningen queer som en strategi för att undkomma definitioner och kategoriseringar:

Jag tänker att det kan vara både bra och dåligt. Det kan vara begränsande och det kan vara väldigt frigörande för många också kan jag tänka mig, tror att det är väldigt individuellt, ibland så tycker jag att det skulle vara jätteskönt att inte behöva definiera sig men många kräver ju det, så på något sätt så undkommer man ganska mycket problem om man definierar sig ofta, om jag är det här eller det här då kan folk hantera situationen eller om man bara säger, jag har ingen läggning eller jag har inte bestämt mig, det är alltid den där frustrationen som folk kan känna, men vad är du då.

Intervjuare: Du säger att du är queer brukar du kalla dig för queer eller brukar du säga att du inte vill definiera dig alls det finns olika sätt att vara queer på tänker jag?

När jag säger att jag är queer så känns det som att då tar jag ifrån mig det här att jag måste definiera mig och det kanske inte är hela poängen med queer men jag tänker att för

mig är det lite så att jag kan säga att jag är queer för då behöver jag inte definiera mig tydligare, så här bi eller homo eller trans, så för mig känns det ganska skönt.

Dessa fyra ungdomar uttrycker alla en olust inför att behöva definiera sig och att det är något som de gör för andras skull eller något som blir dem påtvingat. Den fjärde informanten uttrycker här att definitionen queer blir en strategi för honom för att kunna undkomma definitioner och kategorisering. Ungdomarna uttrycker en känsla av att inte få definiera sig själva utan att de tvingas definiera sig efter färdiga mallar där de själva inte får bestämma vad definitionerna ska inrymma och innebära. Detta kan härledas till Foucaults (2002) tankar om att HBT- personer blir påtvingade en särskild identitet baserat på att begreppen begreppsliggjordes. Vidare att dessa kan förväntas bekänna sin, i en heteronormativ kontext, avvikande sexualitet för att få denna legitimerad (Foucault, 2002). För dessa ungdomar innebär det att berätta att de tillskriver sig en sexuell identitet ett uttalande om att de också tillskriver sig vissa egenskaper som samhället har tillskrivit dessa kategorier (Foucault, 2002). Ungdomarnas uttalanden kan härledas till en form av performativitet då de tycks mena att sexualiteten inte har en essens utan istället är något som görs och är föränderligt (Rosenberg, 2002).

Hur tänker personalen om definitioner av sexuell läggning

Personalen uttryckte olika tankar om vikten av att definiera sexuella läggningar. Två av informanterna uttrycker i intervjuerna att de tror att det är viktigt för ungdomarna att definiera sig av olika anledningar och att de som inte vill definiera sig inte vill detta på grund av samhällets negativa attityder, egna svårigheter att göra det eller en allmän ohälsa. Alltså likställdes att inte vilja definiera sig i vissa avseenden med att inte kunna göra det. En av dessa två informanter menar att det kan finnas orsaker till att folk inte kan definiera sig och även att det finns orsaker till att en del inte vill definiera sig:

Ja det här med vill vet jag inte riktigt. Men däremot kan, alltså tar du bort vill mot kan, alltså han kan inte definiera sin könsidentitet, ja det finns. Det är lite det jag menar med detta med svårigheter, just att man inte kan riktigt heller (...) och det har jag sett också att det finns negativa, alltså det finns positiva grejer självklart, men det finns också negativa saker runtomkring den här personen som hänt (...) och sen finns också att vill inte definiera sig heller och det beror ju väldigt mycket på, tänker jag, på omgivningen också på kulturen att det blir ett stigma på något sätt.

En personal uttryckte att det går bra om ungdomarna inte vill definiera sig men att detta är något som de kan samtala om. Vidare menar hen att det inte alltid är viktigt att berätta hur man definierar sig i mötet. En annan av informanterna uttryckte att det inte är viktigt för honom att ungdomarna definierar sig och hen ifrågasatte vidare definitioner och att vilja placera in folk i fack. Hen menar samtidigt att det är viktigt att diskutera sexuella definitioner med ungdomarna ifall att det är något som de vill diskutera:

Jag tycker inte det är viktigt för mig sen kan det ju vara viktigt för dem (...) det har inte skett så i något samtal men jag föreställer mig ändå att det skulle kunna vara någonting som någon brottas med. Alltså att försöka hitta på samma sätt som någon kan jobba med en uppväxt och vem är jag och förhålla sig till det och hitta rätt i det så skulle det kunna vara så i förhållande till en sexuell identitet, att det blir faktiskt viktigt att komma på exakt, eller vad är jag egentligen, och det skulle kunna gälla både kön och sexualitet i det fallet så. Men själv tycker jag att vi är alldeles för fast i fack sen så förstår jag att vi behöver RFSL och vi behöver ha beskrivningar så länge det ser ut som det gör men jag önskar att vi slapp, men det är ju min egen idé eller önskan eller utopi eller vad ska man kalla det. Och det betyder inte, om den unge brottas med, ja men jag behöver komma på

vad det är, så skulle jag ju inte säga, det behöver du inte alls det, det är inget viktigt. Det är om det är viktigt för den unge men jag önskar att det inte vore viktigt för någon och då skulle vi också bli mycket friare i att det där får skifta över tid och i livet.

Delar av personalen tycker att det är viktigt att ungdomarna de möter definierar sin sexualitet vilket skulle kunna tyda på att de anser att det finns en inneboende sexuell identitet som det går att sätta ord på. Detta kan ses som en omedveten heteronormativ handling då de utgår från samhällets definitioner av sexualitet och genom att göra detta urskiljer de avvikande från icke avvikande (Rosenberg, 2002). Vidare uttrycker de att det är viktigt för ungdomarna att kunna definiera sin sexualitet utifrån dessa givna mallar för att må bra (Rosenberg, 2002). Här skulle det kunna bli en krock i mötet mellan personal och de ungdomar de möter, om dessa inte vill definiera sig eller inte anser detta relevant, men personalen tror att det för ungdomarna är viktigt. Detta skulle kunna leda till en störning i kommunikationen om de båda grupperna då utgår ifrån olika synsätt (Eide/Eide, 2006). Det kan vidare sett utifrån kommunikationsteori röra sig om att personalen agerar utifrån en form av stereotypisering, där det i den heteronormativa kulturen anses viktigt att utskilja avvikare genom definitioner, och att personalen då tolkar situationen och ungdomarnas känslor och inställning utifrån detta synsätt. Det kan leda till att den unge inte blir sedd och förstådd i sin unikheter bortom bestämda mönster (Eide/Eide, 2006). Samtidigt ser vi att vissa av informanterna ifrågasätter huruvida det är relevant att ungdomarna definierar sig, utifrån såväl deras egen inställning som för ungdomarna själva. Att inställningen till definitioner skiljer sig åt mellan personalen kan röra sig om att personalen reflekterat olika mycket över definitioner eller att de helt enkelt har olika tankar rörande det.

Bemötande

Inledning

Vi kommer under detta tema att presentera hur ungdomarna och personalen beskriver bemötande. Vi kommer att börja med att se närmare på hur ungdomarna upplevde bemötandet på Ungdomsmottagningen kopplat till deras sexuella läggning och hur öppenheten såg ut kring denna. Detta kommer vi att göra baserat på tre underteman; *Att berätta*, *Att försöka berätta* och *Att inte berätta*. Under rubriken *Att berätta* kommer vi presentera hur bemötandet upplevdes i de situationer då ungdomarnas sexuella läggning kom fram i mötet. Under rubriken *Att försöka berätta* kommer vi beskriva hur de ungdomar som gav ledtrådar om att de inte var heterosexuella i de situationerna upplevde bemötandet. Under rubriken *Att inte berätta* kommer vi beskriva bemötande utifrån situationer då ungdomens sexuella läggning av olika anledningar inte kom fram i mötet. Innan vi kommer in på detta kommer vi kortfattat att presentera hur öppna ungdomarna är med sin sexuella läggning i andra sammanhang. Denna information vill vi lyfta fram för att ungdomarnas öppenhet i det vardagliga livet kan tänkas påverka huruvida de är öppna med sin sexuella läggning när de möter personalen på Ungdomsmottagningen.

Vidare kommer vi att under rubriken *Var är de någonstans* lyfta fram personalens tankar rörande hur ofta de möter HBT(Q)- personer. Under rubriken *Hur diskuterar de i personalgruppen* kommer vi att lyfta fram om de samtalar om HBT(Q)- frågor inom personalgruppen och i så fall hur. I rubriken *att fråga* presenterar vi hur personalen frågar kring sexualitet i mötet. Underrubriken som följer är *kunskaper* där vi presenterar personalens kunskaper och deras syn kring detta. Följande rubrik *att bemöta* syftar till att presentera hur personalen upplever att de kan bemöta HBT(Q)- personer och om de ser några skillnader

mellan att bemöta dessa gentemot heterosexuella unga. I den sista underrubriken rörande personalens tankar kring bemötandet av HBT(Q)-personer diskuteras *identifikation* vilket också är vad underrubriken namngetts efter. Därefter kommer vi att under rubriken *När kan den sexuella identiteten vara relevant* att se på vilka situationer där både ungdomarna och personalen tycker att det är viktigt att den sexuella läggningen är uttalad. Slutligen kommer vi att se närmare på hur miljön upplevs av ungdomarna, och senare även vad personalen har för tankar om miljön i relation till öppenhet under rubriken *miljön*.

Öppenhet i vardagen

Vi frågade ungdomarna om de är öppna med sin sexuella läggning. Alla informanter sade att det inte alltid är relevant att komma ut med sin sexuella läggning men fyra av dem menade sig vara öppna med sin sexuella läggning på det sättet att de inte försöker dölja den. Två av dessa uppgav att de på arbetsplatser inte alltid är öppna med sin sexuella läggning men i övrigt är det. Den femte informanten uppgav sig inte vara öppen med sin läggning i alla sammanhang men att hen inte försöker dölja denna om någon frågar.

Att berätta

Ungdomarna berättade om sex olika situationer där de på olika sätt berättade att de inte är heterosexuella. Hur de då kände sig bemötta varierade. Vi kommer att presentera dessa situationer genom att ha med ungdomarnas egna berättelser eftersom att vi tycker att det är viktigt att visa på hur informanterna beskrev dessa upplevelser med egna ord.

En av ungdomarna berättar om hur hen i ett kuratorssamtal berättade att hen trodde att hen var bisexuell, och att detta var något som hen ville samtala om i mötet:

Jag berättade för den kuratorn att jag trodde att jag var bi och då sade hon "Jaja men det är min dotter med och hon flyttade till London och där kan du vara bi, alla homosexuella flyttar till Stockholm och alla de bisexuella flyttar till London" och sen hade vi pratat om det (...) nu efteråt så tror jag att det påverkade mer än vad jag trodde då. För då var det väldigt förvirrat (...) det hade nog varit bra tror jag om jag hade fått prata om sådana saker med den här kuratorn. Om hon hade tagit det på lite större allvar (...). Jag tror nog att hon inte tyckte att det var en så stor grej. Det är kanske ett ganska sunt sätt att se på det egentligen, att inte göra en för stor grej av det. Fast det beror på var man befinner sig i livet och så där också.

Intervjupersonen uttrycker här en känsla av att inte bli förstådd i vad hen försöker säga. Vidare beskriver ungdomen att hens funderingar kring sin sexualitet var något som hen då hade behövt prata om men att detta inte togs på allvar. Det kan vara så att kuratorn i detta samtal vill visa att hen inte anser att bisexualitet är något konstigt men att det istället blir en form av osynliggörande där ungdomens dåvarande funderingar kring sin sexualitet inte får plats i samtalet. I kuratorns upptagenhet av att inte agera heteronormativt i mötet glöms därmed ungdomens tankar bort vilket kan leda till en form av osynliggörande som ändå reproducerar heteronormativiteten (Rosenberg, 2002). Istället för att se att det för denna ungdom känns som ett problem väljer kuratorn att istället bekräfta att det inte är något konstigt att vara bisexuell, en form av normalisering. Detta kan återkopplas till Foucaults (2002) tankar om bekännelsen som en viktig del av att känna sig accepterad och tillfreds med sin sexualitet och det kan röra sig om att personalen i detta möte var fokuserad på att ge ungdomen den formen av positiv bekräftelse. Kuratorn ser helt enkelt inte ungdomen i den situation som hen befinner sig i, vilket är grundläggande för professionell kommunikation, utan agerar utifrån en form av stereotypisering baserat på sina tidigare privata erfarenheter

(Eide/Eide, 2006). Det kan också röra sig om att kuratorn i detta fall har egna svårigheter med att prata om ämnet och därför väljer att vifta bort det. Att ungdomen här inte känner att hens sexualitet tas på allvar kan också återknytas till Fish (2009) tankar där hon menar att personal tenderar att missa de unika frågor som HBT-personer vill lyfta baserat på deras okunskaper.

En ungdom berättar om ett möte med en sexolog på ungdomsmottagningen där hen ville samtala kring sina funderingar rörande sin sexuella läggning:

Jag hade problem med att jag tappade all sexlust (...) så då sökte jag mig till den här sexologen för att försöka få någon förståelse, om det var min sexualitet jag kanske hade bytt jag kanske inte var bi längre jag kanske hade blivit homo istället eller hetero, jag vet inte. Jag har ju bara mig själv att utgå från och det är lite svårt. Har jag tappat den helt, det skulle inte vara så kul. (...) jag kunde berätta om det men det kändes kanske inte riktigt som de förstod vad jag menade. Jag vet inte riktigt hur det är för andra men det verkar ju inte som att folk som är hetero reflekterar så mycket över sin sexualitet som man måste göra om man inte är för då avviker man och då tror jag att det kan vara ganska svårt att förstå och verkligen försöker sätta sig in i det. Det var väl lite det jag kände med den sexologen att hon försökte ta mig på allvar och så där men inte riktigt såg problemet kanske.

I denna berättelse ser vi återigen ett exempel på hur en informant uppfattar det som att personalen inte kan förstå honom i den situationen som hen befinner sig i. Det kan återigen röra sig om en störning i kommunikationen mellan den professionelle och ungdomen där ungdomen inte känner att sexologen i detta fall svarar på och lyfter fram det som hen tycker är relevant att prata om (Eide/Eide, 2006). Informanten uttrycker en känsla av att inte bli förstådd av personalen i sina tankar och att detta kan bero på att personalen inte reflekterar över sin sexualitet baserat på att hen som ungdomen upplever det är heterosexuell. Denna störning i kommunikationen skulle kunna förklaras med att den som inte följer den heterosexuella normen i ett heteronormativt samhälle inte behöver reflektera över sin sexualitet för att kunna placera in denna i en definition så länge den följer de sexuella värdehierarkiernas goda sexualitet (Rosenberg, 2002). Detta upplever vi att informanten i mötet med sexologen ser som en stor svårighet eftersom att hen inte kan identifiera sig med personalen utan att det istället kan tänkas konstrueras en känsla av "vi" och "de" i mötet (Rosenberg, 2002). Att ungdomen har denna känsla i mötet försvårar vidare en god professionell kommunikation eftersom att ungdomen inte känner att personalen kan sätta sig in i dess världsbild och därför inte känner sig sedd och hörd (Eide/Eide, 2006). Att personen upplever en distans till sexologen baserat på att hen upplever att sexologen inte kan förstå honom i hens funderingar ser vi som ett exempel på att personal ibland inte kan se och prata kring de unika frågor som HBT-personer kan tänkas vilja lyfta i ett möte (Fish, 2009).

En annan ungdom berättar om när hen i ett samtal med en kurator berättade om sin sexuella läggning och hur hen sedan upplevde att detta togs emot:

Jag bara berättade rakt ut, utan att tänka på det. De själva verkade inte förvånade, utan fortsatte som om inget hänt. De sade till mig att tänka på att säkert sex är viktigare i homosexuella relationer, men annars påverkade det inte samtalet. Jag kände att jag kunde vara öppen. De pratade bara vidare som om det var något fullt normalt. Vilket det faktiskt är.

Här kan vi se att intervjupersonen upplever att hen fick ett öppet bemötande från personalen där hen kände sig accepterad genom att personalen uttryckte att det var helt normalt. Vidare berättade ungdomen att hen upplevde mötet med Ungdomsmottagningen som positivt på

grund av detta öppna bemötande. Att ungdomen upplever bemötandet som positivt kan bero på att hen upplever att hen fick sin sexualitet godkänd i mötet då någon som tar emot en bekännelse enligt Foucault (2002) besitter en viss makt att legitimera en sexualitet som konstruerats som avvikande. En heterosexuell ungdom skulle kanske inte lyfta fram acceptansen som ett kvitto på ett gott bemötande på samma sätt. Fish (2006) och Landelius (2004) menar att det kan finnas en oro hos HBT-personer att för personal berätta om sin sexuella läggning. Vidare beskriver de att den sexuella läggningen, efter ett berättande, kan komma att överproblematiseras av personalen och själva syftet med besöket kommer i skymundan. Att den sexuella läggningen bemöttes med en öppenhet och att detta inte överproblematiserades i mötet kan vara en orsak till att ungdomen uppfattade bemötandet som positivt då hen menar att det var positivt att de fortsatte samtalet utan att fokusera på hens sexuella läggning. Samtidigt visar personalen på vissa tendenser till en heteronormativ stereotypisering. Detta då de väljer att lyfta fram risker med en homosexualitet i form av ökad risk för könssjukdomar vilket kan ses som en form av varning som direkt kopplats till den sexuella läggningen (Rosenberg, 2005).

En av informanterna berättade om en situation när hen berättade om sin sexuella läggning i mötet med en psykolog på ungdomsmottagningen:

Jag tänkte att jag var tvungen att, eller tvungen och tvungen, jag kände att jag ville komma ut för det här är ändå en person jag kommer prata med ganska mycket tänkte jag och då fick jag inte den reaktionen alls jag ville och det var ganska jobbigt. Den personen sa till mig att, ja men jag tror ville förneka det, och sa "men du är nog inte homosexuell eller du är nog inte det för att det kan vara att du har haft jobbiga relationer med killar eller du har haft någon jobbig relation med din pappa"(...) det var mycket därför jag kände att jag inte ville gå kvar där. Men det kan också vara lite kulturella skillnader eller något, jag vet inte om hon alls hade haft någon, eller pratat men någon som inte var heterosexuell innan så att hon blev ganska blåst av stolen och det tycker jag är väldigt tråkigt att man ska kunna, ja men inte förvänta sig hela tiden att alla är precis hetero eller är funktionsnormala eller allt sådant (...) dem vill vara jätteöppna men så är det jättelåst och jag blir bara så ledsen över det.

Intervjuare: Var det första samtalet du hade med en psykolog?

Ja det var det första så min första upplevelse var inte så här wow och det fortsatte på det spåret att hon inte kunde fatta att jag mår inte heller dåligt för att jag är homosexuell det var som att hon på något sätt ville så här ja jag förstår känns det skitjobbigt för dig, nejnejnej det är inte där mitt problem är, eller som att allting hon sa var underliggande att det skulle vara jobbigt för mig och det var inte ens därför jag kom och pratade med henne, för min sexuella läggning utan det var ju bara som att jag kom ut i en parentes för att jag kände att det skulle bli lättare men det var som att hon trodde att då kan det vara det som är problemet vi jobbar med det, ja det var helt sjukt.

Ungdomen uttrycker i denna berättelse en frustration över att i mötet med denna personal på Ungdomsmottagningen ha blivit ifrågasatt rörande sin sexuella läggning och att detta sedan kom att hamna i fokus under samtalet fast det inte var något som hen ville prata om egentligen. Detta kan bero på att personalen i detta fall agerar utifrån heteronormativa föreställningar; att den naturliga sexualiteten utgår ifrån att två "motsatta" kön åtrår varandra, det vill säga den heterosexuella matrisen, och annars görs den fel (Rosenberg, 2005). Personalen agerar i detta fall heteronormativt genom att både försöka hitta förklaringar till varför ungdomen inte är heterosexuell, det vill säga göra henom till en avvikare, samt även genom att förneka det som informanten berättar om genom att säga att hen nog inte är

homosexuell (Rosenberg, 2002). Att personalen agerar utifrån ett heteronormativt synsätt och inte i samtalet lyssnar till ungdomens syn på sin sexualitet och att denna inte är ett problem för honom kan bero på att personalen agerar utifrån en form av stereotypisering. Vilket innebär att personalen utgår från sina egna föreställningar och/eller en heteronormativ kultur och genom detta tolkar ungdomen (Eide/Eide, 2006). Intervjupersonen berättar i citatet att detta var hans första psykologkontakt vilket kan tänkas påverka hans benägenhet att söka denna kontakt igen (Eide/Eide, 2006). Baserat på en heteronormativ föreställning problematiserar personalen i detta fall personens sexuella läggning även om denna inte är något som denne ser som ett problem. Detta menar Landelius (2004) är ett vanligt misstag som personal inom det sociala arbetet gör på grund av okunskaper. Fish (2009) menar att ungdomar ofta inte tas på allvar när de berättar om sin sexualitet utan att det ofta ses som ungdomligt utforskande eller något övergående. Det kan också röra sig om att personalen i detta fall utgår ifrån sådana föreställningar.

En intervjuperson berättar om ett tillfälle när hen berättat om sin sexuella läggning för en personal på Ungdomsmottagningen och i detta möte upplevt en känsla av trygghet:

Hon blev glad och pratade med mig litegrann om det på grund av att hon misstänker att hennes son är bög men vågar inte fråga honom så hon diskuterar med mig om hur man kan upptäcka det och hur man kan få honom att erkänna det och så vidare (...) vi pratade för det mesta om risker med att få könssjukdomar även om det är med en av samma kön, hur man kan försöka undvika att få det. Det finns inte något dåligt faktiskt. Hon ger också tips om hur man kan höja spänning och dylikt. Eftersom att hennes son är bög så vet hon en del om HBTQ- världen så det blir inte en äcklad eller förvånad min utan bara "jaha en flata och?" vilket är härligt (...) så jag känner mig trygg hos henne.

Här framträder att informanten kände sig trygg med personalen efter den respons som hen fick efter att ha berättat om sin sexuella läggning. Ungdomen berättar vidare om att hans sexualitet också fick en plats i samtalet i en positiv bemärkelse där hen fick information som kunde tänkas vara relevant och att hen samtidigt inte upplevde det som att hans sexuella läggning var ett problem för personalen. Personalen förmedlade i samtalet, både genom det som sades och hur det sades, att hen inte tyckte ungdomens sexuella läggning var något konstigt. Enligt Eide och Eide (2006) är det både det som sägs och hur det sägs som påverkar hur en situation upplevs. Att dessa två faktorer överrensstämde kan ha påverkat att informanten kände sig trygg hos personalen. I mötet kan ungdomen ha fått en känsla av att personalen förstod honom på grund av att personalen påvisade likheter till honom genom att personalen berättade att hans son kunde vara homosexuell, vilket kan tänkas skapa en känsla av gemenskap för honom baserat på att hen kunde uppleva likheter till personalen (Rosenberg, 2002). En faktor som kan ha påverkat detta möte i positiv riktning kan alltså ha varit personalens förmåga att använda sina personliga erfarenheter för att påvisa att hen kunde förstå ungdomens världsbild, vilket skapar goda förutsättningar för en välfungerande kommunikation (Eide/Eide, 2006). Det kan förstås diskuteras huruvida personalen i detta fall har varit för personlig med ungdomen eller inte, tycker vi. Intervjupersonen uttrycker en känsla av att vara förstådd baserat på att personalen berättade om hans sons sexuella läggning och att personalen sedan frågade honom om hur hen skulle få sonen att erkänna detta. Denna typ av uttalande kan dock bli en form av stereotypisering baserat på en bild av att alla homosexuella är likadana och har en gruppidentitet som skulle göra att denna ungdom automatiskt skulle veta hur andra homosexuella tänker och känner (Rosenberg, 2005). Vilket kan bygga på ett visst vi och dem tänk där individuella skillnader bland homosexuella glöms bort (Rosenberg, 2002).

En av ungdomarna berättade om en situation när en personal frågade om hen hade en partner av motsatt kön. När ungdomen sedan berättade att hen hade ett samkönat förhållande bemöttes detta med tystnad:

Nej de frågade ifall jag hade pojkvän och då sade jag nej jag har flickvän och då var dem tysta.

Intervjuare: hur kände du dig förstådd i din sexualitet när du pratade med personalen?

Nej det gjorde jag inte, det var en väldigt konstig reaktion för jag tyckte att jag fick en väldigt tystlåten reaktion så jag har diskuterat saken med mina vänner som har pojkvänner och dem har fått andra bemötanden helt och hållet. Dem har fått mer följdfrågor och dem har frågat hur relationen är, hur det känns, bor dem ihop eller frågat lite om den andra personen och sen vid andra besök så har de kollat (...) om de fortfarande är ihop och sådant, jag har aldrig fått några sådana frågor. Utan det har ju varit knäpptyst (...) Det kändes som att dem (...) kanske drog tillbaka lite från sin sida så, att det var en märklig situation för dem även fast det inte är något ovanligt.

I detta citat berättar ungdomen att personalen frågade om hen hade pojkvän. Detta kan bero på att personalen har en heteronormativ utgångspunkt i mötet eftersom att personalen i detta fall antar att om ungdomen har en partner är partnern av motsatt kön. Genom att anta det visar personalen att hen ser på heterosexualiteten som det grundläggande, ”normala”, uttrycket (Rosenberg, 2005). Informanten uttrycker även sig få en känsla av att personalen tycker att det är något konstigt att inte vara heterosexuell baserat på deras mottagande vilket kan härledas till att heteronormativiteten skapar avvikare där ungdomen lämnar mötet med en känsla av att uppfattas som detta (Rosenberg, 2005). Detta då informanten bemöts med en tystnad och brist på följdfrågor vilket hen fått veta att vänner med partners av motsatt kön fått, vilket kan öka känslan av att uppfattas som annorlunda i jämförelse med dessa. Att som ungdomen av personalen bli antagen för att vara heterosexuell och sedan efter ett nekande gentemot att vara heterosexuell bli bemött med tystnad och brist på följdfrågor kan ses som ett mer eller mindre medvetet förtyck, i form av osynliggörande och skillnad i utrymme (Rosenberg, 2005). Fish (2006) menar att denna form av heteronormativ handling kan definieras som heterosexistisk, då klienten på grund av personalens heteronormativa utgångspunkter drabbas av försummelse och utelämnande. Att personalen utgår från att intervjupersonen i detta citat är heterosexuell kan härledas till Landelius (2004), där han i sin rapport poängterar att detta är det största problemet inom socialtjänsten. Ungdomens känsla av att inte bli sedd, utan snarare avvissad, i detta möte skapar kanske inte goda förutsättningar för en välfungerande kommunikation, där det i detta fall inte rör sig om det som sägs utan om det som inte sägs (Eide/Eide, 2006).

Att försöka berätta

En av ungdomarna berättar om ett möte med Ungdomsmottagningen där hen försökte påvisa att hen inte är heterosexuell genom diverse olika ledtrådar. Vi kommer under denna underrubrik att presentera och analysera hens berättelse av hur detta togs emot och hur detta upplevdes för den ungdomen. Informanten berättar om ett möte med en barnmorska i samband med en gynekologisk undersökning:

När jag träffade barnmorskan var det min första gynekologiska undersökning (...) så började hon gå igenom olika instrument det här kommer jag göra kanske det här och det här kommer jag göra och så tar hon upp en, som jag kände som en tvåmeter lång järnstång och den här kommer jag sticka in i dig och då sa jag ”usch” och drog mig tillbaka då säger hon ”men du lilla gumman det är inte värre än en penis” (skratt) då

blev jag helt ställd, vad ska jag säga efter det här (...) jag var så himla arg när jag gick därifrån (...)det var som att jag kanske ville framföra det eller jag försökte bara smidigt, försökte säga så här, ja men ställa följdfrågor "hur kan den här könssjukdomen smittas även genom icke heterosexuellt sex" sa jag eller något liknande och då tänkte jag att hon kanske, men kan du inte snälla förstå tänkte jag då att jag inte, men hon bara svarade på min fråga och fattade inte att den här personen kanske inte har någon heterosexuell relation sexuellt (...)jag blev bara så frustrerad att för det första, ta för givet att jag har sex med en penis som hon kallar det eller för det andra att om jag hade haft sex med en snubbe att jag hade penetrationssex och att jag inte skulle tycka att det inte var någon fara då för att det är inte värre än en penis precis som att tänk om jag hade haft någon traumatisk upplevelse eller någonting och var skiträdd (...)och att hon bara körde över mig då jag kände mig rätt kränkt (...) det blev som att jag aldrig testade mig för könssjukdomar (...) jag bara kände att det var så jobbigt så jag tappade bort allt det här, men vad jag gjorde där utan det var bara att jag gick därifrån när hon hade gjort de där sakerna hon skulle göra (...)det kändes som en väldig förvirring där att hon kanske inte ens, när jag var på den där gynekologiska undersökningen, så var det som att hon fattade antagligen inte vad jag menade när jag försökte smygkomma ut där, och jag fattade inte vad hon menade utan det var bara förvirrad kommunikation, så jag kände mig väldigt missförstådd och irriterad mest det kändes så, nej men det kändes klumpigt och jobbigt mest

Ungdomen försöker i detta exempel få personalen att förstå att hen inte är heterosexuell genom att ställa följdfrågor kopplade till en icke heterosexuell praktik, vilket hen upplever att personalen i detta fall inte förstod. Att det centrala i personens budskap inte kommer fram och att hens funderingar kanske inte sorteras in som relevant information hos personalen kan bero på att personalen kanske inte har kunskap eller personliga erfarenheter som gör detta möjligt (Eide/Eide, 2006). Därför skulle heller inte personalen kunna ge adekvat respons på ungdomens diskreta sätt att berätta om sin sexualitet, då denne helt enkelt inte kan se att det är vad ungdomen vill säga. Informanten kände sig i detta möte inte förstådd vilket är det centrala i den professionella kommunikationen, det vill säga förståelsen för klientens inre tankar och känslor (Eide/Eide, 2006). Enligt Fish (2009) kan okunskaper hos personal rörande HBT(Q)-frågor skapa en rädsla hos personalen inför att bemöta dessa frågor vilket även skulle kunna vara en förklaring till personalens brist på respons. Vidare kan detta kanske upplevas bli svårare för personalen på grund av att denne i detta fall inte får ett direkt uttalande om hur ungdomen definierar sig och kanske på grund av okunskap inte vågar undersöka vad ungdomen menar. Detta kan leda till att intervjupersonen inte får svar på hens frågor som direkt kopplas till hens sexuella läggning.

Det är möjligt att ungdomen i detta fall hade fått ett bättre bemötande om hen kommit ut i direkta ordalag. Vilket de som är inte definierar sig som heterosexuella i ett heteronormativt sammanhang ofta behöver göra för att kunna bli förstådda (Rosenberg, 2002). I detta möte bemöts ungdomen utifrån en heteronormativ utgångspunkt vilket kan antas försvåra hens lust och/eller möjlighet att i direkta ordalag uttrycka sin sexuella läggning. Den heteronormativa utgångspunkten finns i mötet både på så vis att personalen inte kan förstå att informanten försöker säga att den inte är heterosexuell men också genom att personalen antar att hen är heterosexuell (Rosenberg, 2002). Personalen försöker här i genomgången av undersökningen stilla informantens oro inför denna genom att göra en jämförelse till den formen av sexuellt umgänge som kan resultera i reproduktion, det vill säga det heterosexuella samlaget, vilket kan bero på att personalen heteronormativt utgår ifrån att ungdomen utövar den sexuella praktik som premieras i samhället(Ambjörnsson, 2006). I detta fall upplevde intervjupersonen

interaktionen i mötet som så pass jobbig att hen inte gjorde det som hen delvis kommit dit för att göra, det vill säga testa sig för könssjukdomar.

Att inte berätta

En av ungdomarna beskriver att hen i mötet med Ungdomsmottagningen inte har berättat att hen inte ser sig som heterosexuell vid ett flertal besök. Vi kommer under denna underrubrik att presentera och analysera hens upplevelser av dessa situationer. Informanten berättar om situationer då hen har fått rådgivning rörande preventivmedel:

Fast när jag har varit där för p-piller och så då är jag hetero, men det har aldrig varit så att jag har blivit informerad om hur man skyddar sig när man är med tjejer till exempel. Och det har jag inte vågat fråga om, för att det har känts fånigt, för att man aldrig får den informationen så har jag försökt leta på Internet istället men det är lite konstigt det har jag inte räknat ut om man kan få könssjukdomar om man har sex med tjejer. Jag vet inte. Men det är så väldigt, dumt att den är så väldigt heteronormativ, att det, när det gäller p-piller och andra skydd så är det verkligen man och kvinna känns det som (...) Ja, det är så här, hur många killar har du haft sex med och att det är det vaginala samlaget som när man skyddar sig så använder man kondom och pessar och sen så finns ju, man ska ju i och för sig använda kondom när man har analsex killar och killar då, så det vet jag, det känns ju inte så relevant (skratt) men penetrering och helst vaginalt är det väldigt mycket fokus på när man får veta om hur man ska skydda sig att dem inte ens har tagit upp, ifall, alltså det kanske är så, man kanske inte kan få könssjukdomar tjejer och tjejer men då kan dem ju säga det, eller så kan man det, fast hur sjutton skyddar man sig då? Jag vet inte.

I det här citatet berättar ungdomen att hen har besökt Ungdomsmottagningen för preventivmedel och att hen vid dessa tillfällen har fått information om hur man skyddar sig mot könssjukdomar vid heterosexuellt sex. Personen berättar vidare att hen under dessa tillfällen har undrat, och fortfarande undrar, hur man skyddar sig om man inte har heterosexuellt sex. Hen berättar att hen har velat fråga personalen på Ungdomsmottagningen om detta men inte har vågat på grund av att det under mötena har antagits att hen är heterosexuell, detta då hen varit där på grund av preventivmedel.

Att ungdomen under dessa möten inte får information om hur könssjukdomar kan smitta vid samkönade sexuella förbindelser kan bero på att personalen utgår ifrån att ungdomen är heterosexuell. Det kan bero på att hen vill ha p-piller och då antas ha sexuella förbindelser som kan leda till graviditet. Detta synsätt innehåller heteronormativa inslag då personalen i sådana fall antar att informanten endast har denna typ av sexuella förbindelser. Det kan helt enkelt röra sig om att personalen utgår ifrån att de ska ge information rörande hur ungdomarna kan skydda sig vid heterosexuella förbindelser om inte ungdomen säger något annat. Detta skulle i så fall härstamma från en tanke om att heterosexualiteten är den grundläggande sexualiteten där de som inte definierar sig som heterosexuella måste berätta att de inte är heterosexuella för att få rätt information (Rosenberg, 2005). Här skulle det enligt Foucault (2002) kunna handla om en form av censur där det icke heterosexuella sorteras bort från informationen. Det kan även bero på att personalen inte har tillräckliga kunskaper om hur könssjukdomar smittas i samkönade sexuella förbindelser eller att de inte vet hur de ska föra in detta i den allmänna informationen.

Var är de någonstans?

Tre av personalen upplever att de möter få HBT(Q)- personer och transpersoner menar de att de än mer sällan möter i sitt arbete. En av informanterna menar dock att denne möter på allt fler homo- och bisexuella i sitt arbete.

En av informanterna tänker att en orsak till att få HBT(Q)- personer besöker Ungdomsmottagningen kan vara att de inte känner att det finns något där för dem:

Alltså var är dem någonstans, tycker dem att, ungdomsmottagningar finns dem till för dem eller inte och det är helt okej för mig om dem inte kommer om dem inte vill komma eller tycker att dem behöver komma, fine då är det inget problem då, men om det är så att dem tänker att ungdomsmottagningen är till för alla andra utom just dem eller inte vet om vilken hjälp man kan få, för många tänker kanske inte till exempel på att man kan få samtalsbehandling eller få träffa läkare eller så, som inte har med preventivmedel att göra. Ungdomsmottagningen kan lite så där i ungas ögon, tror jag i alla fall, förknippas med preventivmedel och en del har ju inget behov av preventivmedel mot graviditet i alla fall vilket är det som många tjejer åtminstone söker för här. Och då får man inte heller insyn i vad som finns i övrigt på ungdomsmottagningen och då kan man missa en del och jag vill bara försäkra mig om att HBT-ungarna vet lika väl som hetero-ungarna vad man kan få och sen om dem väljer bort det så är det okej men dem får inte välja bort det för att vi inte kunde saker eller för att vi inte var bra.

Här reflekterar en av den intervjuade personalen kring att det kommer få HBT(Q)-personer till Ungdomsmottagningen, vilket två andra informanter också uppgav. Enligt den personal vi citerat kan detta bero på att informationen är fokuserad på preventivmedel och att HBT(Q)-personer därför inte känner sig inkluderade och därför inte välkomna. Om informationen främst fokuserar på preventivmedel i syfte att förhindra tonårsgraviditeter kan Ungdomsmottagningen komma att ses som heteronormativ, där de som faller utanför den heterosexuella normen blir osynliggjorda. Detta skapar även kulturell dominans, där främst den heterosexuella sexualiteten får utrymme (Rosenberg, 2005). Detta menar Foucault (2002) beror på att den goda sexualiteten är den som sammankopplas med fortplantning. Att personalen träffar få HBT(Q)-ungdomar kan därför bero på att dessa ungdomar inte kan identifiera sig med Ungdomsmottagningen som verksamhet om de inte har fått information som speglar deras identitet (Rosenberg, 2002). Enligt Bak, Gunnarsson och Ljungbergs (1992) utvärdering av Ungdomsmottagningar i Göteborg hade ungdomarna som besökte Ungdomsmottagningen särskilt uppskattat att deras frågor blivit besvarade genom information och att de därför inte hade behövt blotta dessa frågor själva. Om det inte finns information som inkluderar HBT(Q)-ungdomarnas frågor och är utifrån deras behov kan ett besök på Ungdomsmottagningen upplevas som mer utelämnande eftersom att de kanske antar att de behöver ställa frågorna själva. Att informanterna reflekterar över att det är få HBT(Q)-personer som besöker dem och vad detta kan bero på visar på en medvetenhet och en önskan om att vilja inkludera HBT(Q)-personer. Men att de av olika anledningar inte vet hur de ska göra detta. I det professionella mötet är denna reflektion viktigt eftersom att den professionella har en högre maktposition än klienten och därför har ett ansvar att vara öppen för alla klienters önskemål (Eide/Eide, 2006) Att personalen upplever att det är få HBT(Q)-personer som besöker dem kan även bero på att inte alla berättar om sin läggning i mötet, då detta kan förknippas med vissa risker och olika grader av obehag i ett heteronormativt sammanhang (Fish, 2006). Detta skulle vidare kunna bero på att inte alla vill definiera sin sexualitet av olika anledningar och att personalen därför inte vet hur många det är som inte är heterosexuella som besöker dem.

Hur diskuterar personalgruppen

Alla intervjuade menar att de diskuterar HBT(Q)- frågor inom personalgruppen. En informant berättar vad dessa samtal kan handla om:

Jag tror att vi har talat mer om det senaste halvåret än vad det har gjorts tidigare. Hur man bemöter och hur man ställer frågor, vad som är viktigt, hur ser det ut på mottagningen, vad sänder det för budskap, hur ser väntrummet ut vad har vi på väggarna. Jag tror att vi kommer att titta mer på det.

En informant berättar att de pratar om HBT(Q)-frågor i personalgruppen nästan varje vecka och att hen tycker att det är viktigt att prata om dessa frågor:

Jag tycker att det är jätteviktigt fast jag tycker att på denna mottagning så vi har kommit dithän att vi tycker inte det är så märkvärdigt utan tycker det att ungdomsmottagningen är ju för alla ungdomar (...) vi vill inte särskilja ungdomar med olika sexuella inriktningar speciellt mycket.

Att informanterna menar att de diskuterar HBT(Q)- frågor inom personalgruppen kan ses som en önskan om att skapa en medvetenhet kring dessa frågor och att göra dessa unga delaktiga. Enligt Fish (2009) är det viktigt att personalen delar med sig av erfarenheter och kunskaper av att bemöta HBT(Q)- personer för att minska osäkerheten kring att bemöta dessa och därmed kunna inkludera dem. En del informanter uppgav att de särskilt diskuterat miljön på Ungdomsmottagningen, detta är också en relevant faktor för hur ungdomarna upplever bemötandet enligt Fish (2009). Informanten i det andra citatet poängterar att hen inte vill särskilja HBT(Q)- personer genom att diskutera dem utifrån en avvikande position, vilket kan vara ett resultat av en ökad queer medvetenhet inom personalgruppen. Att inte vilja särskilja ungdomarna baserat på sexuell läggning kan vara ett uttryck för en medvetenhet kring att HBT(Q)- personer inte har samma erfarenheter och frågor utan att gruppen innehåller en uppsjö av individuella skillnader. Baserat på detta kanske det inte är möjligt att samtala kring HBT(Q)- frågor då detta skapar en gruppidentitet som kanske egentligen inte existerar (Rosenberg, 2002). Enligt Fish (2009) kan det samtidigt finnas problem i att inte ha en medvetenhet kring HBT(Q)- frågor eftersom att HBT(Q)- personer kan tänkas ha vissa unika frågor som de vill lyfta i ett möte och då är det relevant att ha kunskap kring detta för att kunna bemöta dem.

Att fråga

Samtliga informanter menar att de i sitt arbete alltid brukar fråga ungdomarna de möter om de har någon partner, relation eller dylikt och att de därav får reda på vilken sexuell läggning ungdomarna har. En av intervjupersonerna berättade att hen är extra tydlig med att fråga om partners av båda könen om hen får en känsla av att ungdomen inte är heterosexuell:

Jag tror faktiskt det handlar jättemycket att man frågar öppna frågor men att ibland frågar man specifika frågor för att man får någon idé om att det finns någonting där antingen har dem hintat någonting, det handlar om klädstil det handlar om sätt att röra sig alltså det handlar om hela det (...) och det fattar vi också det är klart att man inte kan se alltid, men ibland får man en idé precis som att man får idéer om andra saker i samtal och så testar man den litegrann utan att klampa på för mycket men att man fiskar lite extra mycket i det eller påtalar de.

Att alla informanter menar sig fråga könsneutrala frågor rörande ungdomarnas sexualitet kan ses som en medveten strategi och en önskan att frångå heteronormativitet då de genom

att göra detta visar att de inte antar att ungdomarna de möter är heterosexuella (Rosenberg, 2002). Detta kan också skapa bättre förutsättningar för ungdomarna att berätta om sin sexuella läggning vilket enligt Fish (2006) kan leda till att det slipper bli missförstånd i mötet. Personalen i citatet ovan berättar att hen i vissa fall är särskilt noga med att fråga efter partners av båda kön. Detta när hen genom ungdomens klädsel eller övriga uttryck får en idé om att personen inte är heterosexuell. Denna idé kan vi härröra till det Queerteoretiska begreppet performativitet där den sexuella identiteten liksom kön och genus görs genom imitation utifrån en tanke om motsatser (Ambjörnsson, 2006). Vilket kan vara en förklaring till att personalen ibland tycker sig kunna få en aning om att någon inte är heterosexuell. Detta kan också vara en produkt av att det till olika sexuella definitioner har tillskrivits vissa egenskaper som inte bara har med den sexuella handlingen att göra (Foucault, 2002). När personalen i detta fall tror sig kunna se på ungdomen att den kanske inte är heterosexuell agerar hen utifrån stereotyper baserade på omgivningens förväntningar av hur en HBT(Q)-person ska vara vilket kan komma att innebära att personalen inte ser individen utan endast ser stereotypen och det hen tror att ungdomen är vilket kan skapa störningar i kommunikationen (Eide/Eide, 2006). Samtidigt tror vi att personalen när hen i dessa fall är särskilt noga agerar utifrån en önskan om att särskilt tydligt påvisa för ungdomar som inte är heterosexuella att dessa är välkomna och att hen inte agerar heteronormativt.

Kunskaper

Ingen av personalen uppgav att de har specifika kunskaper rörande bemötande av HBT(Q)-ungdomar, som till exempel HBT-certifiering. Däremot menade de att de har andra former av kunskaper som kan leda dem i deras arbete med HBT(Q)-ungdomar såsom erfarenheter inom området, sexologikurser, genusvetenskap, samarbete med RFSL och flera av informanterna uppgav att de aktivt söker efter kunskaper i sitt arbete rörande HBT(Q)-frågor. Tre av informanterna berättade att de på ungdomsmottagningen hade diskuterat huruvida de ska genomföra en HBT-certifiering men alla hade kommit fram till att det inte var ekonomiskt möjligt. Däremot berättade dessa att de kommer att genomföra en alternativ form av utbildning kring HBT-frågor och bemötande. Två av informanterna uppgav att de vill ha fler kunskaper kring bemötande av HBT(Q)-ungdomar. Tre av informanterna uppgav att de har få kunskaper och erfarenheter rörande bemötande av transpersoner.

Personalen berättar att de vill ha mer kunskaper rörande bemötande av HBT(Q)-personer och detta anser Fish är viktigt att ha för att kunna ge ett bra bemötande och även Landelius (2004) menar att detta är viktigt. För att en personal ska kunna leva sig in i och förstå HBT(Q)-personer i stödjande samtal är det viktigt att denne innehar kunskaper kring området för att inte agera utifrån givna föreställningar (Eide/Eide, 2006). Det kan också ifrågasättas om det kan finnas någon kunskap att hämta som gäller för alla HBT(Q)-personer, då det finns stora individuella skillnader inom gruppen som inte gäller för alla (Rosenberg, 2002).

Att bemöta

Alla intervjuade inom personalen poängterade att det i samtal är viktigast att utgå från det ungdomen vill prata om och att de därför inte samtalade kring ungdomens sexualitet om inte denne upplevde den som ett problem. Tre av informanterna uppgav att de HBT(Q)-personer de möter oftast inte har några problem med sin läggning utan vill samtala kring andra saker. En av dem uttalar sig om detta:

Ofta söker de inte för att det är ett problem alltså att de är homosexuella, dem jag har träffat (...) utan det har varit nedstämdhet och så som för de andra ungdomarna.

En av informanterna upplevde att bisexuella ungdomar som hen mötte oftare, än homosexuell och heterosexuella ungdomar, hade problem rörande sin sexuella läggning:

Jag tycker att dem som definierar sig som bisexuella så, tycker jag har det väldigt kämpigt. Vad dem får slita. Var dem är någonstans och vilket val man ska göra. Jag tycker det känns väldigt svårt för många av dem.

Intervjuare: är det många av dem som går i samtal och pratar om det här med dig och så?

Ja, och där har jag haft väldigt många både flickor och pojkar som inte vet alltså vad man är. Man förstår logiskt sett att, vad jobbigt, om man ska stöta på någon, ska jag stöta på henne eller honom? Det blir inte så lätt kanske. Och vad, vem ska jag ha som partner i livet? Ska det vara en man eller en kvinna? Vilket är bäst? Och speciellt när man kommer upp tycker jag i, ja, 24-, 25-, 26-, 27-, 28-årsåldern. Alltså det blir ett val, och väljer jag rätt? Jag tycker att dem lider väldigt mycket.

Utifrån det första citatet ser vi att personalen väljer att fokusera på individuella skillnader och inte på förväntade egenskaper och/eller problem förknippade med en speciell sexuell identitet (Rosenberg, 2002). Detta motsäger de resultat som Landelius (2004) redovisade då dessa menade att den sexuella läggningen tenderade att överproblematiseras i mötet med professionella vilket inte personalen tycks göra i detta fall. De menar att de utgår ifrån det som ungdomen vill prata om i samtal vilket är en av de bärande principerna för att lyckat professionellt samtal av stödjande karaktär (Eide/Eide, 2006). Informanten i det andra citatet menar att bisexuella som hen har träffat har haft det särskilt svårt. Att hen upplever det vara på detta sätt kan bero på att dessa unga utmanar den statiska identiteten som utgår ifrån ett "vi" och ett "de" och att det i ett heteronormativt sammanhang kan ses som problematiskt att inte lägga vikt vid kön vid val av partner (Rosenberg, 2002). Bisexualitet kan därför ses som en subversiv sexualitet vilket kan skapa en osäkerhet hos ungdomen och dess omgivning eftersom att denne inte tydligt tar ställning och placerar in sig under en kategori med lika tydliga uttryck, det vill säga identiteten blir mer flytande (Ambjörnsson, 2006).

Informanterna uttrycker att de inte nödvändigtvis ser några skillnader mellan att bemöta HBT(Q)- personer och heterosexuella. Det som de kunde se som skillnader var att vissa av dem ansåg att det kunde vara svårare att bemöta en HBT(Q)- person om ungdomen hade problem med sin sexuella läggning, och att var ungdomen befinner sig i "komma ut"-processen kunde påverka hur enkelt mötet kändes. Vidare kunde även ungdomens utsatthet, på grund av sin sexuella läggning, påverka hur pass svårt personalen upplevde mötet vara. Ett exempel som lyftes fram var hedersrelaterat våld kopplat till den sexuella läggningen vilket på grund av att det kunde vara svårt för ungdomen också kunde upplevas som ett tungt ämne att prata kring. Denna typ av utsatthet kunde göra att möten med HBT(Q)- personer som befann sig i denna utsatta position upplevdes som svårare eftersom att det helt enkelt lyftes tyngre frågor och ungdomen var mer utsatt på grund av dess sexualitet. En av informanterna uttrycker sig på följande vis kring detta:

Kommer det någon hit och är väldigt förtvivlad alltså olycklig över att man har en annorlunda sexuell läggning och kompisar till exempel om dem har blivit mobbade eller dem tror att föräldrarna kommer och skjuter dem eller halshugger dem och skickar dem till hemlandet för att dem är homosexuella, det är inte så lätt så det beror väldigt mycket på vem som kommer och var de är i sin process och hur farligt och jobbigt det är för dem i den situationen men jag tycker inte att sexuell läggning, alltså det behöver ju inte vara någon orsak till att man har problem eller att det automatiskt gör att man behöver terapi

eller något sådant det är ju väldigt många som klarar sig bra och som är glada med sina liv och utvecklas bra.

Att informanterna inte upplevde att det var några större skillnader mellan att möta HBT(Q)-personer och heterosexuella kan ses som att dessa inte kategoriserar ungdomarna utifrån ”vi” och ”de” utan ser ungdomarna som en grupp med olika behov oberoende av sexuell läggning (Rosenberg, 2002). Personalen i citatet ovan menar sig bli berörd av att ha samtal när det rör sig om problem som är specifikt kopplade till att i ett heteronormativt samhälle ha en avvikande sexuell läggning. Enligt Fish (2009) skulle detta kunna motverkas genom att personalen får mer specifika kunskaper rörande hur man ska arbeta med de svårigheter som HBT(Q)-personer kan råka ut för i ett heteronormativt samhälle.

Den personal vi intervjuade lyfte fram en viss oro inför att råka vara heteronormativa eller fördomsfulla i bemötandet. En av informanterna reflekterar kring detta:

Jag med mina fördomar precis som alla andra, jag hoppas lite mindre (...) jag vill ju inte se det så, men jag vore dum att säga att det inte vore så.

En personal berättar att det kan vara svårt att bemöta ungdomar när hen inte vet vilken läggning de har:

Det kan ju vara så att jag när jag väl vet upplever jag det inte som svårare sen kan det vara svårare när jag inte vet, alltså det här med frågorna så det inte låter konstigt eller blir plumpt eller så.

Att personalen uttrycker en oro inför att vara heteronormativa kan bero på att de reflekterar över dessa risker och varför de inte vill vara heteronormativa i mötet med unga. Att reflektera över detta kan påverka samtalets art till det positiva eftersom att detta kan minska risker för att dessa fördomar påverkar samtalet negativt, i form av exempelvis stereotypisering (Eide/Eide, 2006). Som en del av det heteronormativa samhället kan det hända att man agerar heterosexistiskt och oavsiktligt diskriminerar personer på grund av sexuell läggning (Fish, 2006). I det andra citatet säger informanten att hen är orolig över att frågorna hen ställer till ungdomarna ska vara heteronormativa. En osäkerhet hos personalen inför att bemöta HBT(Q)-personer kan enligt Fish (2009) bero på bristande kunskaper kring hur man ska bemöta dessa. Att personalen tycker att det är svårare att bemöta ungdomarna innan hen vet vilken läggning de har, beror kanske på den heteronormativa kulturen där det heterosexuella tas för givet innan något annat har yttrats (Rosenberg, 2005).

Identifikation

Två av informanterna lyfte fram en fundering kring huruvida deras egna sexuella läggning spelar någon roll i bemötandet av HBT(Q)-ungdomar. En av dessa funderar kring om det kan påverka identifikationen med klienten om personalen definierar sig som heterosexuell och klienten definierar sig inom HBT(Q)- sfären:

Jag tror att om man själv är heterosexuell så är det ju, jag tror att det finns någon sorts gemenskap i, man känner igen sig och jag tror också att det är så att om man själv är homosexuell (...) så har man säkert gemensamma erfarenheter eller har man kanske tänkt att i någon mening så är man utanför, alltså man är en minoritet så det tror jag att det är skillnad, alltså att kunna identifiera sig med den personen i fråga som kommer hit.

Denne informant tänkte vidare att det kunde ha en positiv påverkan att tillhöra någon annan form av minoritetsgrupp för att på så vis kunna förstå känslan av utsatthet i samhället och då kunna relatera till ungdomen i mötet på dessa grunder.

Den andra informanten definierade sig själv som HBT(Q)- person och funderade över huruvida det kunde vara något positivt att i mötet med HBT(Q)- ungdomar berätta detta för dem för att påvisa en gemenskap och få dessa att känna sig trygga. Detta särskilt i möte med ungdomar som kanske känner sig osäkra eller förvirrade rörande sin sexuella identitet. Vi citerar personalen:

Annars tänker man att folk är hetero och det är lite synd (...) man får inga gayvibbar av någon i personalen här då kan man tycka att det är lite synd om dem unga bara ser sådana som man skulle associera till hetero.

Båda informanterna diskuterar huruvida personalens egna sexuella läggning har någon betydelse för hur mötet ska falla ut. De menar att ett gemensamt utanförskap av något slag skulle kunna öka ungdomarnas förmåga att identifiera sig med personalen och vice versa. Om identitetsskapande bygger på föreställningar om motsatser skulle ungdomarna kunna tänkas identifiera sig som motsatts eller likhet till personalen i mötet och vice versa (Rosenberg, 2002). Att själv definiera sin sexuella läggning som annat än heterosexuell skulle kanske vidare kunna öka förmågan att leva sig in i ungdomens världsbild (Eide/Eide, 2006). I detta förhållningssätt inryms samtidigt en tanke om att HBT(Q)- personer automatiskt skulle dela en förståelseram baserat på att de delar en sexuell inriktning. Vilket skulle innebära att HBT(Q)- personer förstår varandra utifrån att de delar erfarenheter inom detta spektrum där de likheter som kan finnas baserat på andra faktorer riskeras att inte erhållas samma vikt (Rosenberg, 2002). En anledning till att detta skulle kunna skapa en positiv identifikation skulle kunna vara att ungdomarna liksom personalen befinner sig i en heteronormativ kultur där även ungdomarna kan tänkas anta att personalen är heterosexuell om inte annat yttras (Rosenberg, 2005). Frågan är huruvida denna ömsesidighet är relevant om inte ungdomarna just vill samtala kring sin sexuella läggning.

När kan den sexuella identiteten vara relevant

Personalen lyfte fram att det i stödjande samtal är viktigt att veta hur ungdomen definierar sin sexualitet när det är viktigt för ungdomen att, av någon anledning, prata om det. En intervjuperson säger att hen tycker det är viktigt att man inte missar att fånga upp om ungdomen har funderingar kring sin sexuella identitet:

Om man tänker att någon brottas med det på olika sätt alltså sin identitet och kanske att liksom komma ut för föräldrar eller någonting om jag missar det och pratar om att förhålla sig till sin familj i stort och bli vuxen och flytta ut (...) då är det klart att det skulle vara viktigt om det är den svårigheten och så har inte jag kommit på det eller hjälpt den att formulera det, då skulle vi inte komma rätt, så då skulle vi ju hamna fel i samtalet.

I Ungdomsmottagningens verksamhet i övrigt tyckte personal att det är viktigt att den medicinska personalen får veta vilken sexuell identitet eller aktivitet ungdomen har. Detta för att kunna ge rätt information om könssjukdomar, testa för könssjukdomar på rätt ställen samt för att ge rätt råd rörande preventivmedel.

Att personalen har den inställningen att den sexuella läggningen inte har någon betydelse i mötet om den inte har någon betydelse för vad ungdomen vill prata om kan ses som att

personalen inte överproblematiserar den sexuella läggningen i relation till vad tidigare forskning har påvisat att personal ofta gör (Landelius, 2004). Eftersom att personalen väljer att tala om det som ungdomen vill tala om skapas goda förutsättningar för stödjande kommunikation (Eide/Eide, 2006). Att informanterna tycker att den sexuella läggningen är viktig att känna till när det är viktigt för ungdomens psykiska och fysiska hälsa tyder på en omsorgsprofessionalitet där de önskar agera på bästa möjliga vis för dessa (Eide/Eide, 2006).

Ungdomarna hade olika åsikter angående hur viktigt det var att personalen känner till deras sexuella identitet och i vilka situationer detta i så fall skulle kunna vara viktigt. Tre av ungdomarna uttryckte att det viktigaste inte var att personalen visste vilken läggning just de har, utan att de inte antar att de är heterosexuella. Situationer där informanterna tyckte att det kunde vara viktigt att personalen kände till deras sexuella läggning var i samband med medicinska samtal där de ville få relevant information rörande könssjukdomar, hur man skyddar sig och hur dessa smittas. Det lyftes även fram att det kan vara viktigt att veta i kuratorssamtal eftersom att detta kan komma att påverka samtalet.

Här lyfter ungdomarna upp samma situationer som personalen när det för dem är viktigt att personalen vet om deras sexuella läggning, det vill säga om det påverkar samtalet och i medicinska sammanhang. Ungdomarna drar här en skiljelinje mellan känna till och att anta vilken sexuell läggning de har. Där de är mer intresserade av att inte bli heteronormativt bemötta genom att personalen inte automatiskt antar att de är heterosexuella. Alltså att personalen inte utgår från en heteronormativ stereotypisering och ser ungdomarna som något dem inte är, vilket skulle kunna leda till en störning i kommunikationen (Eide/Eide, 2006). Att i mötet med en professionell bli antagen för att vara heterosexuell skulle vidare kunna ses som en form av heterosexism, om denna handling inte är medveten och avsiktlig, genom ett osynliggörande av det som faller utanför heteronormen (Fish, 2006).

Miljön

Vi frågade personalen hur de tänkte kring miljön på ungdomsmottagningen och om de på något sätt använde sig av denna för att påvisa en öppenhet gentemot HBT(Q)-personer. Vi frågade också ungdomarna hur de uppfattade miljön på ungdomsmottagningen vid deras besök, om de uppfattade det som att den speglade en öppenhet för dem.

Det varierade hur mycket personalen hade koll på vilken information som fanns och inte. Ingen personal kunde uppge att de hade någon särskild information i lokalerna rörande HBT(Q)-frågor. En informant menade dock att de hade diverse tidningar riktade till HBT(Q)-personer. Två informanter menade att det är viktigt att visa ungdomarna att de är uppmärksammade oavsett sexuell inriktning och att de för att visa detta hade regnbågsflaggor i olika delar av mottagningen och att de undvek att endast ha affischer med heterosexuella par på. En av personalen diskuterade regnbågsflaggornas innebörd med oss och huruvida detta kunde signalera öppenhet eller inte:

Man kan se det om skulle vara här och vara HBT om man undrar om det finns någon, så skulle man se regnbågsflaggan någonstans, sen skulle man inte leta efter den så kanske man inte skulle uppmärksammat att den finns, men jag kan tänka att som HBT-are vill man hitta den, sen är det en del som säger” men alla HBT har väl inte koll på vad regnbågsflaggan står för så att det är inget säkert kort att man känner sig välkommen bara för att den hänger där”, den är bara en del i det hela.

Enligt Bak, Gunnarsson och Ljungbergs (1992) utvärdering är miljön en viktig faktor för att få ungdomar att känna sig sedda och förstådda på Ungdomsmottagningen. Fish (2009) menar

vidare att ett bra bemötande av HBT(Q)- personer kan vara direkt avhängigt av hur heteronormativ miljön är där personal inom socialt arbete bör fokusera på att material och prydnader inte signalerar heteronormativitet, vilket en del av informanterna hade tänkt på. Enligt Foucault (2002) blir vad man väljer att tala och inte tala om det som skiljer ut vad som är tillåtet eller inte när det gäller sexualitet. Detta tror vi även kan överföras till ett bildligt språk, alltså genom miljön, där detta visar vad som är tillåtet eller inte genom vad som får plats och vad som inte får plats. I citatet ovan ifrågasätter personalen regnbågsflaggens betydelse, då alla HBT(Q)-ungdomar kanske inte känner till dess betydelse. Alltså att det inte är en garanti för att dessa ungdomar ska känna sig inkluderade.

De ungdomar som vi intervjuade tyckte överlag att Ungdomsmottagningens lokaler var hemtrevliga och att de trivdes i dem. Överlag hade inte ungdomarna reflekterat över om miljön signalerade öppenhet. Två av informanterna hade reagerat på att lokalerna kändes heteronormativa där den ena menade att affischerna endast hade heterosexuella par på bilderna och att HBT(Q)-ungdomar endast var uppmärksammade i form av en mindre lapp i ett hörn av mottagningen och inte syntes något nämnvärt. En av de informanter, som upplevde att lokalerna var heteronormativa, berättar om sina tankar och känslor kring detta:

Alltså det är ju ett hetero, det är ju en heterovärld, eller en del av heterovärlden känns det som och sen så finns det en lapp som vänder sig till killar och en som vänder sig till homosexuella ungefär. Killarna har liksom en afton typ och vad det står på homolappen vet jag inte riktigt att man kan komma dit och prata även om man inte är hetero typ och det är ju lite exkluderande egentligen.

De ungdomar som hade uppfattat miljön som heteronormativ uttrycker olika känslor kopplat till att vara osynliggjorda genom att inte få en naturlig del i miljön eller en begränsad mindre synlig del. I citatet beskriver ungdomen att hen inte känner sig delaktig eller uppmärksammad på Ungdomsmottagningen på samma sätt som heterosexuella, vilket enligt Fish (2009) är en viktig del i hur bemötandet uppfattas i stort. I detta fall tycks ungdomen uppleva att miljön signalerade en heteronormativitet som fick henom att känna att mottagningen inte riktade sig till henom utan att den var en del av det heteronormativa samhället. Samtidigt hade informanterna överlag inte reflekterat kring om miljön var heteronormativ eller inte vilket kan betyda att det antingen inte var viktigt för dem eller att lokalerna var neutrala.

Vilja bli bemött och bemöta

Hur ungdomarna vill bli bemötta

Informanterna berättade under intervjuerna om hur de skulle vilja bli bemötta av personal på Ungdomsmottagningen. Det mest centrala i deras önskemål var att de ville att personalen inte skulle anta att de var heterosexuella och att personalen skulle ha ett öppet förhållningssätt rörande såväl könsidentitet som sexualitet. Flera av informanterna poängterade att de ville bli bemötta utifrån deras person och inte deras sexuella läggning. En av ungdomarna efterfrågar en mer queer medvetenhet i bemötandet på ungdomsmottagningen:

Ja men ett lite mer queert bemötande vill jag ha det är min drömmungdomsmottagning så gärna det.

Flera av informanterna efterfrågar mer kunskaper hos personalen på Ungdomsmottagningen rörande HBT(Q)-frågor. En av ungdomarna skulle också vilja att ungdomsmottagningen gav henom möjlighet att träffa andra i samma situation som henom och att det där ska erbjudas föreläsningar med fokus på sexualitet utifrån mer positiva vinklar än exempelvis

könssjukdomar och andra risker. Flera av informanterna uttrycker samtidigt att de inte känner att de vet tillräckligt mycket om hur könssjukdomar kan smittas i samkönade sexuella förbindelser och skulle vilja få sådan information på Ungdomsmottagningen då flera inte vet var de annars skulle få den informationen. Ett par av ungdomarna menar att de tror att Ungdomsmottagningen kanske skulle kännas mer öppen för alla om de frågade efter sexuell läggning i alla möten, som en standardfråga. Vidare efterfrågar en del av ungdomarna mer öppna frågor under möten med personalen och att personalen i mötena ska våga ställa följdfrågor och ge ett naturligt bemötande. En ungdom säger så här rörande hur hen skulle vilja bli bemött om hen själv fick välja:

Man vill ju inte göra någon grej av det utan man vill ju bara få samma bemötande som alla andra.

Framförallt påvisar informanterna en vilja att inte vill bli heteronormativt bemötta genom att antas vara heterosexuella och samtidigt bli bestraffad såsom de som faller utanför heteronormen kan bli bestraffade genom bland annat marginalisering, osynliggörande, stereotypisering och så vidare (Rosenberg, 2005). Enligt Bak, Gunnarsson och Ljungberg (1992) är bemötande det som i allmänhet är av största betydelse för ungdomar som besöker Ungdomsmottagningen särskilt då unga inte alltid blir sedda i andra forum. Genom informanternas önskemål om att inte bli negativt särbehandlade tycker vi oss se att ungdomarna upplever att det finns vissa risker med att berätta om sin läggning i mötet med Ungdomsmottagningen, vilket Fish (2006) menar att många HBT(Q)-personer upplever i mötet med professionella. Vissa av intervjupersonerna tänker att det skulle vara lättare att vara öppna med sina sexuella läggningar om personalen ställer öppna frågor rörande sexuella preferenser, vilket även skulle visa på att personalen inte antar att de är heterosexuella. Genom detta skulle ungdomarna kunna få en möjlighet att få relevant information och därför ett bättre bemötande menar de.

Ungdomarna uttrycker inga unika behov kopplade till deras sexuella läggningar utan uttrycker snarare en önskan om att få samma information och ett likvärdigt bemötande som andra ungdomar ges möjlighet att få. Vilket inte överensstämmer med Fish (2009) forskning där hon menar HBT-personer kan ha vissa unika frågor de vill lyfta upp. Ungdomarna uttrycker exempelvis en önskan om att få information om hur könssjukdomar kan smitta i andra sexuella kontakter än heterosexuella. Att de inte har fått denna information i sina kontakter med Ungdomsmottagningen kan dels bero på att de av olika anledningar inte har efterfrågat denna i mötet eller att ungdomsmottagningen har utgått från att de har varit heterosexuella och tänkt att de därför inte behövt få denna information. Vidare kan det även bero på att personalen på Ungdomsmottagningen omedvetet har osynliggjort eller inte haft tillgång till den informationen då den berör sexuella handlingar som genom historien har varit tabubelagda (Foucault, 2002).

Vissa av ungdomarna menar att de inte har något behov av att bli tillfrågade om sexuell läggning eller att definiera denna utan vill istället att ungdomsmottagningen undviker kategorisering vilket en av informanterna benämner som ett "queert" bemötande. En av informanterna uttrycker ett behov av att träffa andra ungdomar i samma situation som hen och en önskan om att Ungdomsmottagningen skulle anordna detta. Detta behov kan ses som ett exempel på att det för individer som definieras tillhöra utsatta grupper är viktigt att ha en referensgrupp som ger en positiv självidentifikation (Rosenberg, 2002). Fish (2009) poängterar att det är av relevans att socialarbetare håller sig uppdaterade om olika

mötesplatser och forum som riktar sig till HBT(Q)-personer, vilket kan hjälpa dessa ungdomar att hitta referensgrupper.

Hur vill personalen bemöta HBT(Q)-personer

Personalen lyfte fram flertalet tankar kring hur de tänker att man bemöter HBT(Q)- personer på ett bra sätt och vad de vill bli bättre på i detta. Samtliga lyfte fram att kunskap inom området är relevant och vissa menade att de ville ha mer kunskap medan vissa menade att de kunde söka denna efterhand. Kunskaper som ansågs viktiga att inneha för ett gott bemötande är kunskaper om hur det kan vara att vara HBT(Q)-person i dagens samhälle, komma-ut-processer, andra ställen dit de kan vända sig till om de vill prata med någon annan instans, Internetsidor och kunskap kring frågor och problem som specifikt berör HBT(Q)-ungdomar i dagens samhälle. En av personalen tyckte att det är viktigt att personalen håller sig på en jämn kunskapsnivå i dessa frågor genom att alla deltar i utbildningar. En annan viktig del i ett bra bemötande av HBT(Q)- personer enligt personalen var att dessa behövde ha ett öppet sinne och ha bearbetat sina egna fördomar för att kunna se ungdomarna som inte är heterosexuella och prata med dessa på ett naturligt och självklart sätt. Vidare ansåg de det viktigt att personalen träffat personer med olika sexuella inriktningar och kanske kunde även en blandad personalgrupp där personer av olika sexuella inriktningar ingår kunna skapa ett mer öppet klimat. En av informanterna poängterade att det grundläggande var relevant att försöka bemöta icke heterosexuella ungdomar på samma sätt som heterosexuella unga. Samtliga bland personalen tyckte att det är viktigt att den medicinska personalen har kunskaper om var man testat för könssjukdomar på HBT(Q)-personer. En av informanterna pratar kring detta:

Det är mer medicinarnas kunskaper om hur saker smittar (...) alltså vilka risker, hur ska man och vart ska man ta prover alltså dem tar vanligtvis prover vaginalt eller urinprov och ibland kan det vara aktuellt att göra det oralt och analt också att sådana saker man ska kunna det och veta så att man inte behöver slå i böcker eller ringa och kolla när någon väl är här och att man då känner att, aha, det här möter dem uppenbarligen inte så ofta för det har dem inte på sina fem fingrar, så att den som kommer också känner att vi vet sådana grundläggande grejer som vi skulle göra om det hade varit någon som hade haft heterosexuellt sex som kom och sökte för testning.

Det personalen lyfte fram som viktigt för att kunna bemöta HBT(Q)-ungdomar stämde i många avseenden överens med hur ungdomarna önskar att bli bemötta. Skillnaden var att personalen uttryckte även mer specifika kunskaper kring svårigheter som är förknippade med läggningen. Två av informanterna ansåg att det kunde vara eftersträvansvärt att ha en blandad personalgrupp när det gäller sexuell läggning för att detta skulle kunna öka kompetensen kring HBT(Q)-frågor. Ungdomarnas centrala önskan låg i att bli bemötta som alla andra och flera av ungdomarna uttryckte att de inte ville kategoriseras. Att då skaffa särskild kunskap rörande HBT(Q)-personer skulle förutsätta att det finns en särskild grupp att inhämta information om vilket inte helt går hand i hand med ungdomarnas önskemål att vara som alla andra (Rosenberg, 2002). Samtidigt kan kunskap enligt Fish (2009) skapa möjligheter för personalen att bemöta HBT(Q)- personer på samma sätt som andra eftersom att detta kan skapa en trygg bas för personalen. Personalen uttrycker samtidigt själva en önskan om att bemöta HBT(Q)- ungdomarna på samma vis som heterosexuella unga vilket vi kan se som ett uttryck för att de kunskaper de eftersöker är tänkta att hjälpa dem göra detta. All personal lyfte fram att det är viktigt att ha medicinska kunskaper om könssjukdomar och hur dessa smittas och ska testas när ungdomen inte har haft heterosexuella kontakter. Informanten i citatet ovan reflekterade över att det kan ge ungdomen en känsla av att vara en avvikare från det normala och vanliga om dessa kunskaper inte känns självklara i mötet. Personalen här

tycks vilja undvika är att ungdomen ska känna att Ungdomsmottagningen är heteronormativ genom att utgå ifrån information om heterosexuellt sätt och därför se på denna form av sexualitet som den grundläggande och naturliga (Rosenberg, 2005). Att inte tillägna sig denna kunskap skulle kunna bevara en heteronormativ praktik och ordning (Rosenberg, 2005). Detta genom att det som inte talas om i mötet skulle kunna ge uttryck för vad som inte är en tillåten sexualitet (Foucault, 2002). Att personalen genom ökade kunskaper, eftertänksamhet rörande egna stereotyper, reflekterande över svåra situationer och hur HBT(Q)-personen kan uppleva vissa situationer vill agera på bästa vis för denna, kan ses som en form av omsorgsprofessionalitet (Eide/Eide, 2006)

Slutdiskussion

Vi kommer inledningsvis att sammanfatta våra resultat utifrån våra frågeställningar. Därefter kommer vi diskutera resultaten för att sedan beskriva vilken relevans våra resultat kan ha för Socialt arbete. Avslutningsvis kommer vi lyfta fram några förslag på vidare forskning.

Sammanfattade svar på våra frågeställningar

Vad kan HBT(Q)-personer ha för tankar och känslor inför att besöka Ungdomsmottagningen?

Ungdomarna i undersökningen kände alla till att Ungdomsmottagningen erbjuder rådgivning rörande preventivmedel och att man där kan testa sig mot könssjukdomar. Några kände även till att de där kunde få stödjande samtal. Flera av ungdomarna hade haft tankar kring vilken betydelse deras sexuella läggning skulle ha i mötet med Ungdomsmottagningen. Dessa funderingar rörde sig om huruvida personalen skulle fråga om deras läggning i mötet och hur de skulle bli bemötta om de berättade om sin sexuella läggning. En annan undran var vilket utrymme den sexuella läggningen skulle få i samtalet där vissa önskade prata om den medan andra inte såg den som något de ville samtala kring. Ungdomarna uttryckte överlag mer nyfikna än oroliga känslor inför mötet.

Hur kan HBT(Q)-personer uppleva bemötandet och förståelsen för deras sexualitet och identitet i såväl mötet med personalen på Ungdomsmottagningen som i miljön i Ungdomsmottagningens lokaler?

De ungdomar som i mötet med ungdomsmottagningen hade berättat om sin läggning hade efter det blivit bemötta på olika sätt. Vissa av informanterna kände att de inte blev förstådda av personalen i situationer där de velat samtala kring sexualitet och att detta inte fick plats i samtalet. I andra situationer fick istället läggningen en allt för stor plats i samtalet genom att denna överproblematiserades och ifrågasattes av personalen. Vidare upplevde vissa att personalen blev obekväma och bemötte dem med en tystnad. En del av informanterna upplevde även att de blev antagna för att vara heterosexuella. Samtidigt som andra informanter upplevde att de blev förstådda och accepterade i sin sexualitet och att de fick relevant information kopplat till sin sexuella läggning. Några av informanterna berättade inte eller försökte att berätta genom ledtrådar. Dessa upplevde att de blev antagna för att vara heterosexuella genom att personalen inte förstod deras ledtrådar eller gav information som utgick ifrån att de var heterosexuella och att de därför inte vågade fråga det de önskat fråga om.

Ungdomarna uppfattade överlag miljön som hemtrevlig och hade oftast inte reflekterat kring om den var heteronormativ eller öppen. Vissa av informanterna menade samtidigt att de uppfattade miljön som heteronormativ genom att det endast fanns heterosexuella par på bilderna och att det fanns lite information relaterat till de som inte är heterosexuella. Vidare att den information som fanns för de som inte är heterosexuella inte var lika synlig.

Vilken betydelse kan sexuell läggning och könsidentitet ha i mötet med Ungdomsmottagningen och hur tänker HBT(Q)-personer och personalen kring definitioner av sexuell läggning och könsidentitet och hur kan bemötandet påverkas av detta?

Flera av ungdomarna var kritiska till att definiera sin sexuella läggning och/eller könsidentitet, både att det existerade i allmänhet och till att för egen del göra detta. De tyckte att definitioner skapar fördomar och är onödiga. Vidare tyckte de själva att de inte ville begränsa sig till vissa ramar och att de definierade sig för att andra ville det och för att andra skulle förstå dem. Vissa menade sig även strategiskt välja att inte definiera sig, exempelvis genom att kalla sig queer, eller definierade sig på olika vis i olika sammanhang och skeenden.

Personalen hade delade åsikter rörande hur viktigt de tyckte att det var att de unga de träffade definierade sin sexuella identitet. En del menade att det var viktigt och att de som inte ville definiera sig kanske egentligen ville det men inte kunde eller var rädda för att stöta på negativa attityder i samhället. Det kunde också vara något att samtala kring med personalen på Ungdomsmottagningen tyckte informanterna. Andra informanter tyckte inte att det är viktigt för dem att ungdomarna definierar sig om det inte var det för ungdomen.

Personalen menade att de alltid brukade fråga ungdomarna de möter om de har partner och får därför veta deras sexuella läggning. De upplevde det viktigt att veta ungdomarnas sexuella läggning om det var något som ungdomen ville tala kring. Vidare för att veta hur de skulle förhålla sig till dem genom att undvika frågor som kunde upplevas kränkande och att det var viktigt att veta vid medicinsk undersökning. För ungdomarna var det viktigast att av personal inte bli antagna för heterosexuella, mer än att de kände till deras sexuella läggning. Samtidigt menade vissa av ungdomarna att det kunde vara relevant att personalen kände till deras sexuella läggning om de ville samtala kring denna eller rörande medicinsk rådgivning, för att få rätt information.

Vilka faktorer kan personal och HBT(Q)-ungdomar uppleva som viktiga för att bemöta och samtala med HBT(Q)-personer och hur upplever personal att de bemöter HBT(Q)-personer?

Personalen lyfte fram att kunskap är relevant för att kunna bemöta HBT(Q)-personer. Vissa tyckte att de behövde mer kunskap i form av utbildning medan andra ville söka information allt eftersom. Personalen tyckte vidare att det är viktigt att all personal har en jämn kunskapsnivå och att personalgruppen är blandad vad gäller sexuell inriktning. Andra faktorer som personalen lyfte fram som viktiga för ett bra bemötande var att de skulle ha bearbetat egna fördomar, ha ett öppet sinne, ha träffat personer med olika sexuella inriktningar och att den medicinska personalen behöver veta hur de ska testa HBT(Q)-personer mot könssjukdomar. Personalen ville att bemötandet skulle kunna ske på samma premisser oavsett sexuell inriktning hos klienterna.

Ungdomarna ville bli bemötta som alla andra genom att få ett naturligt bemötande och att personalen ser individen och inte den sexuella läggningen. De ville att personalen inte skulle anta att de är heterosexuella utan ha ett öppet förhållningssätt. Många av ungdomarna uppgav att de inte visste hur könssjukdomar smittar i samkönat sex och att de ville få sådan

information då de inte vet var annars de ska få den. Några efterfrågade öppna frågor och sexuell läggning som standardfråga. Ungdomarna lyfte fram att de ville att personalen skulle ha kunskaper kring HBT(Q)-frågor och detta möjligen från en queer utgångspunkt.

Personalen uttryckte en oro inför att vara heteronormativa i de frågor de ställer samt i den information de ger vid skolbesök. Vissa oroade sig för att HBT(Q)-ungdomar inte skulle känna sig inkluderade i informationen och därför inte välkomna. Personalen uppgav att de i samtal utgår från det som ungdomarna vill prata om och att de använder sig av könsneutrala ord vid frågor exempelvis partner. Alla uppgav att de i personalgruppen samtalar kring HBT-frågor och några att de har regnbågssymboler i lokalerna för att påvisa en öppenhet. Ingen av personalen uppgav att de har specifika kunskaper rörande att bemöta HBT(Q)-personer men att det ändå inte behöver vara svårare att bemöta dessa. Vissa tyckte att det kunde upplevas svårare att bemöta HBT(Q)-personer om de inte visste deras sexuella läggning eller om ungdomen är utsatt i samhället på grund av sin sexuella läggning. Ett par tyckte att det kunde vara bra att använda sig av identifikation i form av ett gemensamt utanförskap för att förstå ungdomen.

Sammanfattande diskussion

Som vi tidigare nämnt är det en liten sannolikhet att den personal och de ungdomar som vi har intervjuat har träffat varandra. Vi har genom att lyfta fram dessa två perspektiv försökt skapa en vidare förståelse av det undersökta där deras olika synsätt kan jämföras för att se om de utgår ifrån samma utgångspunkter. En del av ungdomarna vi intervjuade hade positiva upplevelser av att besöka Ungdomsmottagningen och detta grundade sig i att de kände att de fick en förståelse, ett naturligt bemötande, relevant information och att deras sexuella läggning inte ifrågasattes och att den togs emot på ett bra sätt. Samtidigt hade många av de ungdomar som vi i samband med denna uppsats kom i kontakt med haft en del negativa erfarenheter av mötet med Ungdomsmottagningen. Dessa upplevelser grundade sig i att de kände sig osynliggjorda, att deras sexuella läggning överproblematiserades, att personalen hade bristande kunskaper, att de inte kunde känna sig sedda för vad de var och att de upplevde att personalen utgick ifrån att de var heterosexuella. Detta överensstämmer också med tidigare forskning kring bemötande av HBT(Q)-personer där dessa aspekter också lyfts fram som problem inom såväl socialtjänsten som hälso- och sjukvården. Både Landelius (2004) och Fish (2009) lyfte fram att HBT(Q)-personer kunde uppleva detta i mötet av olika anledningar och Fish (2009) poängterade särskilt att unga personer kunde drabbas än hårdare av dessa heteronormativa former av bemötande.

Vi upplever samtidigt det som att den personal vi intervjuade reflekterade mycket kring hur de kunde och ville bemöta HBT(Q)-personer på ett bra sätt. De visade även på en medvetenhet kring var det kunde brista i bemötandet och kunde sätta ord på vad de oroade sig över att göra misstag med. Vi tror att denna medvetenhet, reflektion och vilja att ge ett bra bemötande är en god förutsättning för personal att kunna komma bort ifrån gamla heteronormativa föreställningar som hela samhället påverkas av. Vidare att denna typ av reflektion kan skapa en större förståelse för ungdomen som kan krävas för att ett professionellt samtal ska falla ut på bästa sätt (Eide/Eide, 2006). Sedan kan personalen ha kommit olika långt i denna process men viljan tycks finnas där. Många av ungdomarna upplever att de blivit heteronormativt bemötta i mötet vilket också personalen vi pratade med var oroliga för att de skulle uppleva. Detta kan tyda på att personalen kanske inte alltid vet hur de ska kunna uttrycka sig för att inte vara heteronormativa vilket kanske inte är konstigt så länge kulturen genomsyras av heteronormativitet (Rosenberg, 2005).

Vi uppfattar det vidare som att det även om personalen, om de kan antas agera och tänka som de vi träffat, inte vill vara heteronormativa kan bli en kollision i mötet med HBT(Q)-ungdomar i flera led. Det första problemet kan härledas till informationen Ungdomsmottagningen ger om sin verksamhet. I denna information upplever den personal som vi träffade att de kan vara heteronormativa på så vis att informationen kan riskera att främst eller endast beröra heterosexuella. Ungdomarna vi träffade visste också främst om att Ungdomsmottagningen fanns tillgänglig ifall de behövde exempelvis preventivmedel, vilket kanske inte alltid är aktuellt för dessa. På sådant vis kanske ungdomar som inte är heterosexuella redan innan mötet får en känsla av att Ungdomsmottagningen är heteronormativ vilket inte skapar goda förutsättningar för att gott möte. I värsta fall tänker vi att detta resulterar i att många inte känner sig välkomna och därför inte besöker Ungdomsmottagningen. Enligt Bak, Gunnarsson och Ljungberg (1992) är informationen som ungdomarna får innan mötet med Ungdomsmottagningen avgörande för huruvida de ska vilja komma eller inte. Som vi inledningsvis i denna uppsats nämnde är det få HBT-personer som besöker Ungdomsmottagningen (Roth, Boström och Nykvist, 2006) detta skulle i så fall kunna bero på att informationen är heteronormativ tänker vi. Ett nästa problem kan uppstå om ungdomarna, som många av de vi intervjuade, upplever att de blir heteronormativt bemötta i själva mötet. Baserat på det kan det också uppstå problem i ett tredje led där ungdomarna kanske lämnar Ungdomsmottagningen med olustiga känslor som gör att de även känner sig avvikande i andra sammanhang. Om dessa ungdomar inte känner sig förstådda eller bemötta på ett adekvat vis kan det enligt Eide och Eide (2006) resultera att de inte kommer att söka liknande hjälp igen.

Flera av ungdomarna hade inte fått svar på de frågor de velat ställa till Ungdomsmottagningen och de hade fortfarande inte fått svar på sina frågor. Detta kan härledas både till problem i själva mötet och på informationsstadiet. Flera av ungdomarna menade att de inte visste hur könssjukdomar smittas i samkönade sexuella relationer och att de vidare inte visste om de kunde skydda sig mot dessa i så fall. Eftersom att Ungdomsmottagningen ska fungera som en instans dit unga ska vända sig för medicinsk rådgivning blir denna exkluderande om inte alla unga får den informationen och på sådant vis får veta hur de kan ta hand om sig själva och sina kroppar (www.umo.se). Vidare blir det problematiskt om dessa ungdomar inte kan få svar på de frågeställningar som ungdomar ska få svar på inom instansen eftersom att Ungdomsmottagningen då inte blir lika värdefull för alla unga och dessa lämnas i sina undringar.

Vi upplever det som att det kan se mycket olika ut på olika Ungdomsmottagningar och mellan olika personal hur bemötandet kan arta sig. Utifrån ungdomarnas upplevelser kunde de gå ifrån mötena med helt olika känslor. Vilket också speglar hur olika det kan se ut. Detta kan bero på hur mycket personalen på den Ungdomsmottagningen pratar om HBT(Q)-frågor och reflekterar över sina egna fördomar. Vi tror att det är av stor relevans att alla som arbetar inom Ungdomsmottagningen reflekterar kring sina föreställningar och fördomar som ett heteronormativt samhälle rymmer för att inte oavsiktligt diskriminera HBT(Q)- personer genom en form av oavsiktlig diskriminering som Fish (2006) benämner som heterosexism.

Ett syfte i denna undersökning var att se hur de som inte vill definiera sin sexualitet och/ eller är queer upplever sig bli bemötta och hur personalen och ungdomarna ser på definitioner av sexuell- och/ eller könsidentitet. Eftersom att personalen vi träffade i olika grader värderade att ungdomarna definierade sig och/ eller trodde att det kunde vara viktigt för ungdomarna upplever vi det som att det i detta kan bli problem för personalen och ungdomarna att förstå varandra. Detta eftersom att de flesta av ungdomarna kritiserade definitioner och inte

uttryckte det som något de såg som relevant för dem att ha för egen skull. Vi tror att kunskaperna rörande HBT-frågor har tagits upp inom Ungdomsmottagningen i större grad än exempelvis queera frågor och att Ungdomsmottagningen kanske inte helt hängt med i den utveckling som skett när queer fått en större plats. Vi tror att detta kan bero på att personalen på grund av samhällets heteronormativitet fokuserar på att lära sig hur de kan bemöta HBT-personer på ett bra sätt då dessa i det heteronormativa samhället ses som skilda från de heterosexuella och därför har andra behov (Rosenberg, 2002). Vi kan tänka oss att det kan upplevas viktigt för personalen att veta hur deras klienter definierar sig för att kunna applicera de kunskaper de har om dessa är knutna till olika definitioner. Vi tänker att det skulle finnas en poäng i att utbildning och information till Ungdomsmottagningens personal har en mer queer inriktning för att de ska känna sig tryggare i att bemöta dessa när denna utgångspunkt tycks blir allt vanligare på olika plan. Samtidigt skulle ett mer queert bemötande kunna vara relevant eftersom att sexualiteten oavsett sexualläggning enligt Gayle Rubin innehåller värdehierarkier och på så vis skulle ett mer öppet bemötande skapa ett större utrymme för samtliga oavsett sexuell inriktning (Ambjörnsson, 2006) Vi tänker att ett bra sätt att tackla detta problem är en öppenhet för alla de variationer som kan finnas när det gäller såväl sexualitet som individens syn på sin identitet och se dem som oändliga, istället för att de ska sammankopplas med endast en definition, individ eller grupp.

Relevans för socialt arbete

I denna uppsats har vi lyft fram hur unga HBT(Q)-personer kan uppleva sig bli bemötta av personal på Ungdomsmottagningen. Vi tänker att de frågor vi i denna uppsats lyfter fram har stor relevans för Ungdomsmottagningen men är även användbara i andra sammanhang där man arbetar med människor. Vi tycker att det är viktigt att i mötet med andra människor veta hur vissa aspekter av bemötandet kan uppfattas för den andre individen för att på ett respektfullt sätt kunna ge ett bra bemötande. Därför tänker vi att de känslor som ungdomarna i uppsatsen ger uttryck för är viktiga att känna till och att dessa kan fungera som en vägledning rörande hur saker och ting kan uppfattas. Vi har i denna uppsats lyft fram hur unga HBT(Q)-personer kan uppleva bemötandet vilket kan vara av särskild relevans eftersom att de inte redan i unga år ska bli avskräckta i mötet med professionella och därför inte söka hjälp i senare skeden i livet. Vidare tycker vi att vår uppsats fyller en viktig funktion då den även lyfter fram queeras upplevelser vilka vi upplever att det finns stora kunskapsluckor kring.

Förslag på vidare forskning

Eftersom att vi i vår undersökning upptäckte att det fanns många som inte ville definiera sin sexualitet eller könsidentitet och att personalen inte hade samma syn tror vi att det kan finnas en poäng i att gärna en större undersökning kring personer som inte vill definiera sig och definitionernas relevans i bemötandet. Vidare tänker vi att det kan vara viktigt att särskilja transpersoner och göra en undersökning rörande bemötandet av dem eftersom att vi hade en mindre mängd material kring detta i vår undersökning och vi fann en stor kunskapslucka kring detta i vår litteratursökning. Vi tycker att det är viktigt att undersöka bemötandet av HBT(Q)-personer inom samtliga instanser och att detta kanske kan göras utifrån en mer queer utgångspunkt där inte materialet blir låst kring sexuella definitioner. Vidare tänker vi att det skulle vara viktigt att undersöka hur kunskaperna ser ut rörande hur könssjukdomar kan smittas i samkönat sexuellt umgänge bland ungdomar och hur möjligheterna till att få sådan kunskap ser ut.

Referenslista

Litteratur

- Ambjörnsson, F. (2006). *Vad är Queer?* Stockholm: Natur och kultur.
- Butler, J. (1990). *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.
- Eide, T./Eide, H. (2006). *Kommunikation i praktiken: relationer och etik inom socialt arbete, vård och omsorg*. Malmö: Liber.
- Fish, J. (2006). *Heterosexism in health and social care*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Foucault, M. (2002). *Sexualitetens historia Band 1: Viljan att veta*. Göteborg: Daidalos.
- Frisén, A. (2006). "Kropp, utseende och sexualitet" i: Frisé, A./Hwang, P. (red), *Ungdomar och identitet*. Pp. 19-39. Stockholm: Natur och kultur.
- Kvale, S. (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, S. (2005). "Kvalitativ metod – en introduktion." I: Larsson, S./Lilja, J./Mannheimer, K: (red) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Pp. 91–128. Lund: Studentlitteratur.
- Rosenberg, T. (2002). *Queerfeministiska agenda*. Stockholm: Atlas.
- Rosenberg, T. (2005). *Könet brinner! Judith Butler- Texter i urval av Tiina Rosenberg*. Stockholm: Natur och kultur.
- Sveningsson, M. & Lövheim, M. & Bergquist, M. (2003). *Att fånga nätet – kvalitativa metoder för internetforskning*. Lund: Studentlitteratur.

Rapporter

- Landelius, P. S. (2004). *Sexuell läggning och bemötande i Socialtjänsten*. Socialstyrelsen
- Frykman, J. (2005). *Särbehandlad och kränkt- en rapport om sambanden mellan diskriminering och hälsa*. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut
- Roth, N., Boström, G. & Nykvist, K. (2006). *Hälsa på lika villkor?: Hälsa och livsvillkor bland HBT-personer*. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut.

Artiklar

- Rosell, S. (2009, Maj, 26). Hbt-certifiering bryter invanda mönster . *Socionomen*.
- Fish, J (2009, Mars) Invisible No More? Including Lesbian, Gay and Bisexual People in Social Work and Social Care. *Practice- Social Work in Action*

Internet

- Nationalencyklopedin, Hen. Hämtad 2009-11-23, från:
<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/hen>

RFSL, Begreppslista – sexualitet och kön. Hämtad 2009-11-26, från:
<http://www.rfsl.se/?p=410>

RFSL. HBT-certifiering. Hämtad 2009-11-23, från: <http://www.rfsl.se/?p=4960>

RFSL, HBT-certifiering: Hämtad 2009-11-23, från:
http://www.rfsl.se/public/Certifieringsplan_generell_09-02-03.pdf

RFSL, Lagar och rättigheter. Hämtad 2009-11-10, från: <http://www.rfsl.se/?p=2840>

Umo, Kyrkans ungdomsmottagning KUM Hisingen. Hämtad 2009-11-19, från:
<http://www.umo.se/Ungdomsmottagningar/Kyrkans-ungdomsmottagning-Kum-Hisingen/>

Umo, På Ungdomsmottagningen. Hämtad 2009-11-12, från: <http://www.umo.se/Pa-ungdomsmottagningen/>

Umo, Ungdomsmottagningen MUM. Hämtad 2009-11-19, från:
[http://www.umo.se/Ungdomsmottagningar/ungdomsmottagningen-MUM/Umo,
Sesammottagningen Göteborg. Hämtad 2009-11-19, från:
<http://www.umo.se/Ungdomsmottagningar/Sesammottagningen-Goteborg/>](http://www.umo.se/Ungdomsmottagningar/ungdomsmottagningen-MUM/Umo,Sesammottagningen-Goteborg)

Umo, Vilka jobbar där. Hämtad 2009-11-12, från: <http://www.umo.se/Pa-ungdomsmottagningen/Vilka-jobbar-dar/>

Vetenskapliga rådet, Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Hämtad 2009-10-11, från: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide personal

Intervjuguide personal

Tema: Verksamheten och personalgruppen

Kan du berätta lite om er verksamhet? Hur arbetar ni? Vad är din arbetsroll och dina arbetsuppgifter?

Vilka besöker er och av vilka anledningar besöker de er?

Hur kommer det sig att du arbetar på Ungdomsmottagningen?

Pratar ni om HBT- frågor i personalgruppen? Hur känner du inför att lyfta dessa frågor?

Har ni någon särskild strategi på den här Ungdomsmottagningen rörande hur ni ska bemöta, synliggöra och samtala med HBT-personer?

Tema: Information

Hur informerar ni om er verksamhet? I vilka andra sammanhang träffar ni ungdomar förutom på själva mottagningen?

Hur fungerar hemsidan?

Har ni särskild riktad information på ungdomsmottagningen och/ eller på hemsidan rörande HBT?

Tema: Kunskap

Vilka kunskaper tycker du att det behövs för att arbeta på ungdomsmottagningen?

Vilka kunskaper tycker du behövs för att bemöta HBT-ungdomar?

Har du någon särskild utbildning för att bemöta HBT-ungdomar? Tycker du att man behöver ha det?

Har du hört talas om HBT- certifiering och i så fall är det något ni har diskuterat huruvida ni ska genomföra på mottagningen?

Tema: Bemötande

Vad tycker du att det är viktigt att tänka på i bemötandet av ungdomar?

Hur vanligt är det att du möter ungdomar som definierar sig som transpersoner, homo- eller bisexuella?

Hur har du fått veta hur dessa personer definierar sig?

Händer det att du möter ungdomar som inte vill definiera sin sexualitet och/ eller könsidentitet? Hur tänker du om det? Är det viktigt att definiera sin sexuella läggning och/ eller könsidentitet?

När är det viktigt att veta om en ungdom är HBT?

Hur upplever du att du kan bemöta HBT-ungdomar? Är det svårare eller lättare än att bemöta heterosexuella unga?

Finns det några skillnader mellan att bemöta heterosexuella ungdomar eller någon som är transperson, homo- eller bisexuell? På vilket sätt?

Bilaga 2: Intervjuguide HBT(Q)- ungdomarna

Intervjuguide HBT(Q)-ungdomarna

Tema: Information

Hur fick du information om ungdomsmottagningen?

Har du besökt hemsidan och hur uppfattade du i så fall den?

Vad visste du om ungdomsmottagningen innan besöket?

Tema: Besöket

När besökte du ungdomsmottagningen, hur många gånger?

Vilken typ av besök har du varit på? Vilka yrkeskategorier har du träffat?

Vad tänkte du innan du skulle besöka ungdomsmottagningen?

Tema: Öppenhet

Hur definierar du din sexualitet och/eller könstillhörighet om du gör det?

Vad tänker du kring att definiera sin sexuella läggning och könsidentitet?

Vad betyder din sexuella läggning och/eller transidentitet för dig?

Hur länge har du definierat dig som__?

Är du öppen med din sexuella läggning och/eller transidentitet? Varför är du det alternativt är du det inte?

Hur kände du innan besöket på ungdomsmottagningen, funderade du på om din sexualitet och/eller transidentitet skulle ha betydelse i mötet?

Berättade du hur du definierar din sexualitet i mötet? Frågade dem vilken sexuell läggning du hade eller vilket kön du definierar dig ha? Vilka reaktioner fick du?

Kände du att du kunde vara öppen med din sexuella läggning och/eller transidentitet i mötet med ungdomsmottagningen? Varför eller varför inte?

Tycker du att det känns viktigt att de känner till din sexuella läggning och/eller transidentitet när du möter personal på ungdomsmottagningen? I vilka situationer?

Tema: Bemötande

Hur kände du att du dig förstådd i din sexualitet och/eller transidentitet när du pratade med personalen?

Uppfattade du besöket på ungdomsmottagningen i sin helhet som positivt eller negativt och varför?

Hur pratade personalen med dig om sexualitet, vad tog de upp, saknade du något, var något särskilt bra eller dåligt?

Hur uppfattade du miljön på ungdomsmottagningen? Kände du att den signalerade en öppenhet eller speglade din person?

Hur skulle du vilja bli bemött på ungdomsmottagningen och varför?